

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Způsoby oslovení na území Latinské Ameriky

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autor práce: Bc. Dominika Pivková
Studijní obor: Španělský jazyk
Ročník: 2.

2021

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

České Budějovice 8. května 2021

Bc. Dominika Pivková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce paní PhDr. Janě Peškové, Ph.D., za odborné vedení této práce, za cenné rady během konzultací a především za její trpělivost, kterou mi poskytla. Dále mé díky patří *Dr. Gabriele Leightonové* a jejímu okolí za poskytnutí informací do dotazníkové analýzy a za velice vřelý přístup. Zároveň bych touto cestou ráda poděkovala svým nejbližším za morální podporu, kterou vynaložili během mých vysokoškolských studií.

ANOTACE

Uvedená diplomová práce se zabývá oslovováním ve španělském jazyce, konkrétně na území Latinské Ameriky. Práce se skládá z části teoretické a praktické. Část teoretická je rozdělena do sedmi kapitol, které předchází dvě kratší kapitoly věnované oslovování v obecné rovině a pojmu zdvořilosti. První kapitola je již zaměřena na oslovování ve španělském jazyce, v následujících dvou kapitolách je objasněn zájmenný a nominální systém oslovování. Čtvrtá kapitola nahlíží na konkrétní oslovovací prostředky užívané ve španělském jazyce. V páté kapitole je studován sociolingvistický pohled na oslovování dle zemí v Latinské Americe. Šestá kapitola je věnována gramatickým aspektům *vosea*, jeho dělení a časování sloves. V poslední sedmé kapitole stručně popíšeme historii a vývoj oslovovacích prostředků. Praktická část je postavena ze dvou částí, první z nich je korpusová, především kvantitativní analýza oslovovacích prostředků. Druhá z nich je analýza dotazníku směřovaný na mluvčí z Latinské Ameriky, který je spíše zaměřen na sociolingvistickou analýzu. Praktická část obsahuje závěr z obou zmíněných analýz, kde potvrzujeme uvedená fakta v části teoretické.

Klíčová slova: *oslovování, tuteo, ustededeo, trato de usted, voseo*

ABSTRACT

The thesis is related to the description of addressing in Spanish language focused on the usage in Latin American. This thesis consists of two parts. The first part is theoretical and it is divided into seven chapters and two preceding chapters about the concepts of the addressing and politeness. The first chapter explains the function of addressing in Spanish language. The following two chapters are dedicated to pronominal and nominal system of the addressing. In the fourth chapter are described the concrete types of addressing. In the fifth chapter is studied the sociolinguistic aspects of addressing. The sixth chapter includes the types of *voseo*, the grammatical aspects and the conjugation of the verb tenses in the form of *voseo*. The last chapter is dedicated to the history and evolution of addressing in Spanish language. The practical part is based on the analysis of the forms of addressing. First analysis is made in the Spanish corpus, the second one is built on a questionnaire directed to the native speakers from Latin American. The results of both researches are described in the last chapter of this practical part.

Key words: addressing, *tuteo*, *ustedeo*, *trato de usted*, *voseo*

Obsah

Úvod do tématu diplomové práce	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
Oslovování	10
Zdvořilost	13
1. Úvod do oslovování ve španělském jazyce	15
2. ZÁJMENNÝ SYSTÉM	18
3. NOMINÁLNÍ SYSTÉM	25
4. OSLOVOVACÍ SYSTÉM	27
TUTEO	27
USTEDEO	27
VOSEO	29
5. SOCIOLINGVISTICKÉ ASPEKTY	31
5.1. Oblasti působnosti <i>vosea</i> v Latinské Americe	32
Oblast Río de la Plata	33
Oblast Chile a Peru	34
Oblast Bolívie	36
Oblast rovníkové Ameriky	36
Oblast Střední Ameriky	38
Oblast Mexika	39
Oblast Antil	40
Shrnutí oslovování na území Latinské Ameriky	41
6. GRAMATICKÉ ASPEKTY	42
Časování slovesného <i>vosea</i> v jednotlivých zemích	44
7. HISTORIE OSLOVOVÁNÍ	51
PRAKTICKÁ ČÁST	54
PRÁCE S KORPUSY <i>CREA</i>	55
ANALÝZA ZÁJMENA <i>VOS</i>	55
OBLAST RÍO DE LA PLATA	57
ARGENTINA	57
PARAGUAY	64
URUGUAY	71

Úvod do dotazování	73
Obecné informace o mluvčích	75
Situace číslo 1: Škola	77
Situace číslo 2: Práce.....	77
Situace číslo 3: Rodina	77
Situace číslo 4: Neznámá osoba.....	78
Situace číslo 5: Přátelé	78
Situace číslo 6: Jiné situace	78
RESPECTO	86
PODER	86
DIFERENCIA SOCIAL	86
CORTESÍA.....	86
FAMILIARIDAD	87
AMISTAD	87
CONFIANZA/INTIMIDAD.....	87
ZÁVĚR.....	93
RESUMEN	96
<i>Příloha č. 1</i>	100
DOTAZNÍK.....	100

Úvod do tématu diplomové práce

V této diplomové práci se budeme věnovat oslovování na území Latinské Ameriky. Podstata této práce je vytvořit v českém jazyce plně srozumitelné shrnutí oslovování v daných zemích. Při výběru vhodného tématu diplomové práce jsme došli k závěru, že neexistuje ekvivalentní český zdroj, který by obsahoval základní informace o užívání daných oslovovacích prostředků v latinskoamerických zemích. Naším cílem tedy bude tyto prostředky zjistit, okomentovat jejich funkci a užití z gramatického a sociolingvistického hlediska a poté je analyzovat v praxi.

Práce bude rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části se budeme věnovat studiu a popisu funkce oslovování v obecné rovině. Před samotným studiem konkrétních aspektů oslovování a celého jeho systému vysvětlíme, co pojem „oslovování“ znamená a jak jej interpretovat v českém a španělském jazyce. Taktéž se vyjádříme ke konceptu „zdvořilosti“ který se úzce vztahuje k tématu této práce.

V dalších kapitolách se již zaměříme na konkrétní druhy oslovování ve španělském jazyce a v zemích Latinské Ameriky. Toto téma rozvedeme do několika podkapitol, které se budou věnovat konkrétní problematice. Představíme zájmný systém ve španělském jazyce, kde se především zaměříme na užití osobních zájmen v rámci oslovování. Krátce se vyjádříme také k nominálnímu systému oslovovacích prvků.

Dále na problematiku oslovování budeme nahlížet z pohledu sociálně-lingvistického, tedy z pohledu mluvčího. Oslovovací prostředky a jejich užití budeme komentovat dle zemí a konkrétních situací. Tímto dojdeme k základním faktorům, které ovlivňují výběr a užití korektního oslovení.

V poslední řadě představíme gramatickou část oslovování, zde se zaměříme na slovesné tvary, které se pojí s danými oslovovacími prostředky. I v tomto případě je budeme řadit dle území v Latinské Americe. V závěru teoretické části stručně shrneme historii oslovování (nejen) na území Latinské Ameriky a uvedeme příklady vývoje oslovovacích prostředků k pochopení této problematiky.

Vycházet budeme z největší části z publikace *Nueva gramática de la lengua española*, RAE-ASALE (2009). Dále budeme k práci užívat on-line slovník *Diccionario*

panhispánico de dudas (2005), ve kterém je přehledným, ale i přesto podrobným způsobem popsán funkční systém *vosea* v zemích Latinské Ameriky. Téma oslovení ve španělském jazyce je také obsaženo v publikaci *Gramática descriptiva de la lengua española* (1999), kde pro tuto práci bude přínosným článek od autorky *Beatriz Fontanelly de Weinberg*.

V praktické části budeme analyzovat informace a poznatky, na kterých bude založena část teoretická. Kládeme si za cíl ověřit studované teorie oslovovacího systému na území Latinské Ameriky, které následně potvrdíme či vyvrátíme. Zaměříme se jak na sociolingvistické, tak gramatické aspekty oslovení ve španělském jazyce. Analýzu budeme orientovat na oblast Río de la Plata, tedy konkrétně na území Argentiny, Paraguaye a Uruguaye.

První část analýzy provedeme v korpusech Španělské královské akademie (RAE), konkrétně v referenčních korpusech CREA. Relevantní výsledky hledání uvedeme a okomentujeme na nich užití daných oslovovacích prostředků. V druhé části se budeme zabývat sběrem dat dotazníku určeného pro mluvčí z latinskoamerických zemí. Dotazník bude v prvním úseku obsahovat otázky směřované na obecné osobní informace o mluvčích, které budou základním pilířem pro vytvoření sociolingvistické analýzy. Dále budeme otázky cílit na konkrétní druhy oslovení, úkolem bude zjistit funkci oslovovacích prostředků v praxi. Výsledky jak z korpusové, tak dotazníkové analýzy vyhodnotíme a porovnáme takto získané informace s těmi, které uvedeme v části teoretické.

TEORETICKÁ ČÁST

Oslovování

Při zamyšlení se nad významem slova *oslovování* dojdeme k faktu, že se jedná o široký pojem, na který lze nahlížet více způsoby. Jedním z nich je sociální, do kterého řadíme rozdílné oslovování za účelem vyjádření respektu, úcty, moci, blízkého vztahu, přátelství či sympatií. Mimo tyto skutečnosti dáváme výběrem vhodných oslovovacích prostředků najevo symetrický vztah (sounáležitost), či naopak asymetrický (mocenský) vztah mezi mluvčím, adresátem a případnou třetí osobou.

Termíny mocenský (*power*) a sounáležitost (*solidarity*) uvádí ve své publikaci *The pronouns of power and solidarity* (1960) R. Brown a A. Gilman. Dále mocenský vztah rozvádějí a popisují jeho funkci: „*One person may be said to have power over another in the degree that he is able to control the behavior of the other. Power is a relationship between at least two persons, and it is nonreciprocal in the sense that both cannot have power in the same area of behavior. The power semantic is similarly nonreciprocal: the superior says T and receives V.*“¹. (R. Brown, A. Gilman, 1960: 255) Označení *T* a *V* autoři vybrali záměrně, pochází z původních latinských zájmen *TU* a *VOS*², pro oslovení 2. osoby singuláru a plurálu, avšak *VOS* bylo historicky užíváno pro oslovení panovníka. (R. Brown, A. Gilman, 1960: 254) Dnes mocenský vztah může mít mnoho podob a opodstatnění, jako například rozdílný věk nebo pohlaví, větší majetek, fyzickou sílu nebo i rodinné postavení. (R. Brown, A. Gilman, 1960: 255)

Dalším z pohledů je morfologický, kde se zaměřujeme na užití slovní druhy či flexi slovesa. Slovním druhem je zamýšleno například zájmeno, kterým adresáta můžeme oslovit. Nejčastěji se jedná o zájmeno osobní v jednotném čísle *ty* při tykání, *Vy* při vykání. Dle *Pravidel českého pravopisu* je rozdíl v psané majuskuli (například v oficiální korespondenci) výrazem úcty k adresátovi. Naopak při oslovení druhé osoby

¹ „Člověku může být řečeno, že má určitou moc nad druhým, a tím je schopen mít jeho chování pod kontrolou. Moc je vztah mezi alespoň dvěma osobami, tento vztah není vzájemný vzhledem k tomu, že nemůžou mít mocenský vztah dva lidé ve stejném okruhu. Ten, který je v mocenském postavení, užije *T* a obdrží *V*.“ (překlad autorské práce)

² K tématu zájmen ve španělském jazyce se blíže vyjádříme v 2. kapitole *Zájmenný systém*.

množného čísla není třeba zájmeno vy psát s velkým písmenem právě z toho důvodu, že se nejedná o vykání. Psaní počátečního velkého písmene je pak běžné i u přivlastňovacích zájmen jako *Váš*, *Vaše* aj. při oslovení jedince.

Již z výše zmíněného jsme zjistili základní rozdíly mezi tykáním (neformálním oslovením) a vykáním (formálním oslovením). Především to je vyjádření respektu a úcty, v některých případech i rozdílu v moci či nadřazenosti. Není totiž nutné, aby si mluvčí i adresát vzájemně vykali, pokud tak jedna strana učiní.

V publikaci *Browna a Gilmana* (1960: 252) se dále dočítáme o rozdílném zájmenném systému oslovování v různých jazycích. Mezitím co ve španělštině, němčině nebo francouzštině existují různá zájmena k vyjádření rozdílnému oslovení jak při tykání, tak vykání, anglický jazyk toto postrádá. Zájmeno *you* je užíváno jak pro oslovení jednotlivce, tak skupiny lidí, stejně tak pro vykání a tykání. I proto je v angličtině běžnější oslovení Pane/Paní (*Mr.*, *Mrs.*), mezitím co v například v českém jazyce není díky rozsáhlejšímu zájmennému systému potřebné. V jazyce španělském k oslovení při vykání nejčastěji užijeme nominální oslovení *Señor/Señora*.

Co se týče slovesné flexe v českém jazyce, pro vykání je užívána 2. osoba plurálu (*chcete*, *děláte*, *voláte*...). Ve španělském jazyce dle španělské normy je to 3. osoba singuláru, většinou spolu s užitím osobního zájmena *usted* či *ustedes* v plurálu. U tykání je španělský jazyk srovnatelný s tím českým, užívá se 2. osoba v singuláru (*ty/tú*) nebo plurálu (*vy/vosotros/ustedes*). Zároveň se zde dostáváme do bodu, kdy je třeba zmínit, že osobní zájmeno *usted/es*, které je na většině území Španělska užíváno pro formální oslovení, bývá v zemích Latinské Ameriky typické pro oslovení 2. osoby plurálu. Bývá tak nahrazováno za zmíněné *vosotros*.

Norma slovesné i zájmenné flexe v americké španělštině je obecně rozmanitější. Norma Carricaburro (1997: 10-13) uvádí, že nejen zájmeno *ustedes* může být ekvivalentní náhradou za *vosotros*, ale taktéž zájmeno *vos*. Je to z důvodu koexistujícího oslovovacímu systému zvaném *voseo*, které se vyskytuje především v zemích Latinské Ameriky. Jeho funkce ve většině případů zastupuje formu oslovení *tuteo*, řadí se tedy mezi neformální oslovení. Více se tomuto tématu budeme věnovat v následujících kapitolách.

Na závěr je nutné podotknout, že každý jazyk i jeho kultura nahlíží na tuto problematiku zcela odlišně. Například v situaci, kde by se Čech rozhodl pro formální

oslovení (typicky v komunikaci se svým nadřízeným nebo při jednání na universitní půdě), Španěl zvolí neformální oslovení a použije buďto *tuteo* (převážně oblast Španělska) nebo *voseo* (spíše oblast Latinské Ameriky) a nebude na toto rozhodnutí nahlíženo hanebně nebo neuctivě. Tyto vztahy mezi mluvčím a adresátem také popisuje Carricaburo (1997: 9-10): „*En los últimos años, las fórmulas de confianza han ido ganando espacio sobre las de respeto en la mayor parte del territorio de habla española.*“³.

³ „*V posledních letech převládá užití neformálního oslovování nad formálním ve španělsky hovořících zemích.*“ (překlad autora práce)

Zdvořilost

Jak jsme již v předchozí kapitole zmínili, tak jako v češtině se i ve španělském jazyce rozlišuje vykání a tykání. Vykání je jeden ze způsobů oslovení, pomocí kterého jsme schopni vyjádřit respekt, úctu, mocenský vztah, ale právě i zdvořilost. Výpověď ve formě vykání poznáme dle užití gramatického plurálu se singulární referencí. Tuto skutečnost pak umocňuje užití zájmena *Vy*, *Váš* psáno s majuskulí. Pro tuto práci bude podstata vyjádření zdvořilosti klíčová k pochopení rozdílného užití oslovování nejen na území Latinské Ameriky.

„V každodenním jazyce způsob chování a jednání, které se opírá o normy určité společnosti a v jazykové interakci se projevuje např. ve specifických formách oslovení, pozdravu nebo prosby, jež na druhou osobu působí jako slušné, ohleduplné, uctivé.“
Marek Nekula (2017)

Uchopení pojmu *zdvořilost* je z pohledu lingvistiky složité, a to především pro jeho strategické, neboli intencionální užití v kontextu. Zdvořilost se totiž netýká pouze vykání, zdvořilost můžeme projevit i osobě blízké v rodinném či přátelském okruhu, ve kterém tykáme. Marek Nekula (2017)

Příklady:

1. *„Mohla bys mi prosím pomoci?“*
2. *„Děkuji ti a přeji krásný den!“*

V *Czechency* je zmíněno, že podle Kasperové (2009: 157-169) je třeba odlišit strategickou zdvořilost od té konvenční, kterou vyjadřujeme při prosbě, pozdravu či pochvale. S tímto se váže oslovení obohacené o pronominální *ty* v případě tykání a *vy* u vykání. Taktéž se váže se sociální deixí (odkázáním na danou oslovu), tj. nejčastěji oslovení *paní/pane*.

Příklad:

1. *„Paní Nováková, vadilo by Vám zavolat panu řediteli později?“*

Užitím korektního oslovení, a to jak v písemném, tak mluveném projevu, dáváme najevo nejen svou úctu k druhé osobě, ale i projev moci nazývaný jako sociální hierarchie a solidarity neboli sociální distance. (Marek Nekula (2017): ZDVOŘILOST.

Cit.: Neústupný, 1968: 412–419) V případě vykání tento celek tvoří asymetrický vztah mezi mluvčími, viz kapitola výše *Oslovování*.

Z důvodů různého pohledu kultur na tuto problematiku nás zajímalo, jak Španělé nahlíží na pojem zdvořilost. Dle slovníku Španělské královské akademie *Diccionario de la lengua española* je zdvořilost, neboli *cortesía*: „*Demostración o acto con que se manifiesta la atención, respeto o afecto que tiene alguien a otra persona.*“⁴ Ve výčtu se dále nachází „*Gracia o merced*“, a právě slovo *merced* bude v tomto případě klíčové. Z původního *Vuestra Merced* (do češtiny překládáno jako Vaše Výsosti) dlouhou lingvistickou evolucí vzniklo právě dnes známé *usted*, které je užíváno pro vyjádření formálnosti a úcty k mluvčímu, a to především na území Španělska. V Latinské Americe dodnes setkáváme s oslovením *Vuestra Merced* a i s *usted*, které bývá naopak užíváno pro neformální oslovení plurálu.

V neposlední řadě se vyjádříme k rozdělení zdvořilosti pozitivní a negativní koexistující jak v českém, tak španělském jazyce:

„*Cortesía positiva es la que pretende establecer una relación cordial entre las partes. Busca la manera de entender al otro y demuestran su interés en ello.*“

A. “*Son muy amables al recibirnos con estas atenciones*”.

„*Cortesía negativa es de igual manera cortés pero, se apoya en el uso de recursos indirectos en el discurso.*“

B. “*Si no le molesta, me voy a retirar de la conversación*”.

Zdroj: "Cortesía". En: Significados.com. Disponible en: <https://www.significados.com/cortesia/> Consultado: 5 de marzo de 2021

V českém jazyce je pozitivní zdvořilost vnímána jako projev zájmu či solidarity: „Můžu ti nějak pomoci?“. Negativní je považována za distanční zdvořilost, často se projevuje užitím kondicionálu spolu s negací: „Nemohl bys mi zavolat?“. (Nekula, 2017)

⁴ „Vyjádření či akt, kterým se prokazuje pozornost, respekt nebo zájem o druhou osobu.“ (překlad autora práce)

1. Úvod do oslovování ve španělském jazyce

V této kapitole se budeme věnovat rozsáhlému tématu oslovování ve španělském jazyce, které rozvedeme především na oblast Latinské Ameriky.

Takto uvádí svou publikaci *Las fórmulas de tratamiento en el español actual* (1997) Norma Carricaburo: „*Dado la amplitud territorial del conjunto de países que hablan la lengua española y las implicaciones socioculturales y psicosociológicas que presentan las fórmulas de tratamiento, el tema es sumamente complejo.*“⁵

Vytvořit jeden komplexní systém, který by obsahoval veškeré oslovovací prostředky užívané ve všech zemích, kde se hovoří španělským jazykem, je prakticky nedosažitelný cíl. Jazyk je živý systém, který je proměnlivý a neustále se rozvíjí. My se budeme snažit o srozumitelné shrnutí, které nám sdělí základní informace o oslovování a jeho funkci ve španělštině.

Mezi základní tři (uvádí se až čtyři⁶) oslovovací prostředky patří *tuteo* a *voseo* řadící se mezi neformální, *ustedeo* spíše mezi neformální a *trato de usted* mezi velmi formální. Právě *ustedeo* a *trato de usted* bývá často zaměňováno a tím i mylně chápáno. Existují výjimky, způsobené především diatopickými a diastratickými rozdíly. Miguel Calderón Campos (2010) se k užití *ustedea* vyjadřuje následovně: „*Con frecuencia se define usted como la forma deferente o la forma para expresar la deferencia. Esta etiqueta parece poco acertada y lo mismo la sinónima de respeto.*“⁷ čímž vyvrací, že by se jednalo o formální oslovování. Upozorňujeme, že se jedná o vyjádření k funkčnímu systému v Latinské Americe, nikoli ve Španělsku.

Například Norma Carricaburo (1997: 9) zmiňuje pouze tři formy oslovení, a to formální *ustedeo* a méně formální *tuteo* a *voseo*, přičemž poslední dvě zmíněné slouží k vyjádření důvěrnosti a solidarity. Dále pak uvádí, že pokud je mezi mluvčími oslovení

⁵ „Při velké rozloze všech států, kde se hovoří španělsky, a zapojení sociálních, kulturních a psychologických jevů, které oslovování zahrnuje, je toto téma velice obsáhlé.“ (překlad autora práce)

⁶ Miguel Calderón Campos (2010) ve své publikaci uvádí *ustedeo* jako užívání zájmena *usted* v komunikaci s přáteli či rodinou a dodává, že se jedná o oslovení vyjadřující důvěru a intimitu. Dále upozorňuje na to, že se nejedná o konvenční užití zájmena *usted* pro vyjádření sociálního odstupu.

⁷ „Často se definuje *usted* jako zdvořilá forma oslovení. Tato definice je nepřesná a taktéž se nejedná o synonymum vyjádření úcty.“ (překlad autora práce)

voseo nebo *tuteo* vzájemné, jedná se o mladé mluvčí (věk nespecifikuje) či vyjádření nízké autority. Na opačném principu funguje oslovení pomocí *usted*.

Dle RAE-ASALE (2009: 1250-2) je v Latinské Americe systém oslovování taktéž trojčlenný a řadíme zde oslovení *tuteo*, *ustedeo* a *voseo*. O tomto jevu se mluví především v souvislosti s oblastmi ve Venezuele, kde takto oslovovací systém zakořeněn. Každopádně někteří lingvisté⁸ tento jev považují za simultánní dvoučlenný systém, ve kterém koexistuje *tuteo* paralelně s *vosem*. Například v Bolívii se používá oslovení pomocí zájmena *tú* na západě území a *vos* na východě. V Guatemale je užití osobního zájmena *tú* poměrně nedávnou záležitostí, které bylo ovlivněné Mexikem a jeho zvyklostmi a jazykovým systémem. Jednou ze zajímavostí užívání *tutea* v Guatemale je vnímání jeho skrytého významu. V komunikaci mezi ženou a mužem je zcela běžné, avšak pokud takto osloví muž jiného muže, je to považováno za znak homosexuality. Dále pak užití *tutea* může být chápáno jako ironicky či pejorativně zabarvené. Platí tedy nepsané pravidlo, že užití zájmena *tú* v zemích, kde je používáno *voseo*, může negativně ovlivnit význam promluvy. Podrobněji se k sociolingvistickému užití daných oslovovacích prostředků budeme věnovat v kapitole níže.

Dle RAE-ASALE (2009: 1253) můžeme oslovování na území Latinské Ameriky dělit do dvou skupin, respektive do dvou funkčních systémů (viz vlastní tabulka níže). Zahrnuje formu *tuteo*, *ustedeo* a *voseo*. Systém je vytvořen ze sociolingvistického pohledu.

⁸ Konkrétně v publikaci nejsou zmiňováni.

Sistema tripartido		
Voseo	Grado intermedio	Ustedeo
Vos	Tú	Usted

Sistema binario	
LOCAL	GENERAL
Usted/Vos	Usted/Tú

S koexistencí dvou neformálních druhů oslovení, *tutea* a *vosea*, se potýkají především následující oblasti v Latinské Americe: Argentina, Uruguay, Chile, dále téměř všechny země Střední Ameriky mimo El Salvador a určité oblasti v Kolumbii, především Bogota. Mluvčí zde vnímají *tuteo* jako mezičlánek mezi oslovením zájmemem *vos* a *usted*. Mezitím co zájmeno *vos* je nejintimnější formou oslovení, *tú* je v porovnání se zájmeny *usted* a *vos* užíváno spíše neutrálně. Jedná se o obecné tvrzení, podrobněji se k tomuto tématu dostaneme v následujících kapitolách⁹.

Druhý zmíněný systém, dvoučlenný, zmiňují někteří, dle RAE-ASALE dále nejmenovaní autoři. V tomto systému jsou zahrnuty všechny tři druhy oslovení, tedy *tuteo*, *voseo* a *ustedeo*. Rozdíl shledáváme v rozdělení těchto oslovení. První skupina *local* zahrnující *usted* a *vos* je užívána domorodci a *general*, do které spadá *usted* a *tú* je užíváno v případě komunikace s cizincem. RAE-ASALE (2009: 1253)

Rozdíly tedy nejsou pouze diatopické (geografické), ale i diastratické (sociálně-kulturní). V kapitolách Oslovovací systém (4.) a Sociolingvistické aspekty (5., 5.1.) okomentujeme každý z výše uvedených druhů oslovovacích prostředků a vyjádříme se k jeho užití v porovnání se Španělskem a zeměmi Latinské Ameriky.

⁹ Zájmený systém, Oslovovací systém, Oblasti působnosti *vosea* v Latinské Americe

2. ZÁJMENNÝ SYSTÉM

V této kapitole se budeme zabývat užívanými zájmeny ve španělském jazyce. Zájmena a jejich užití neodmyslitelně patří do systému oslovování. Jedná se o jeden z nejobsáhlejších gramatických systémů španělského jazyka užívaného jak ve Španělsku a přilehlých ostrovech¹⁰, tak v celé Latinské Americe. (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1401)

Již v předchozí kapitole jsme zmínili základní užívaná osobní zájmena pro oslovení adresáta, a to *tú, usted, ustedes, vosotros* a *vos*. Nyní si je představíme dle užití v konkrétních oblastech a situacích.

Zde si představíme definice užití výše zmíněných osobních zájmen. Informace jsou podloženy on-line verzí slovníku Španělské královské akademie *Diccionario de la lengua española* (2005).

TÚ/VOS:

„Especialmente en situaciones comunicativas informales o en el trato de familiaridad.“. Jak osobní zájmeno *tú*, tak *vos*, se řadí mezi neformální oslovovací prostředky užívané v přátelském či rodinném prostředí.

VOSOTROS:

„Designa, en España y ocasionalmente en América, a las personas a las que se dirige quien habla o escribe.“. Jedná se o zájmeno, které se převážně vyskytuje u mluvčích ve Španělsku. V Latinské Americe se s ním setkáme méně často, bývá nahrazováno neformální formou zájmena *usted* viz níže.

USTED (formal)

„Generalmente como tratamiento de cortesía, respeto o distanciamiento.“. *Usted* je v tomto případě chápáno jako formální zdvořilostní druh oslovení, kterým je možno vyjádřit respekt a sociální distanc.

¹⁰ Kanárské a Baleárské ostrovy

USTED (informal)

„*Designa, en Canarias, en parte de Andalucía y en América, a las personas a las que se dirige quien habla o escribe, sin hacer distinción de familiaridad, respeto o cortesía.*“. Neformální *ustedeo* se vyskytuje především v zemích Latinské Ameriky, ale není výjimkou ani Andaluzie a Kanárské ostrovy. Pomocí *usted/ustedes* je možné plnohodnotně bez jiných aspektů nahradit osobní zájmeno *vosotros*.

Nyní přejdeme na kompletní zájmenný systém, který je ve španělském jazyce ustálen. Všechny níže zmíněné varianty komentujeme z publikace *Fontanelly de Weinberg* (en GDLE 1999: 1401-1408).

Pro srozumitelnější uchopení této komplexní problematiky graficky znázorníme rozdíly morfologického paradigmatu v následujících tabulkách pro každou variantu níže zmíněného zájmenného systému oslovování. Každou z variant krátce okomentujeme a zmíněné druhy oslovování¹¹ rozšíříme v dalších kapitolách.

I. VARIANTA

Podmět	Předmět	Zvratné zájmeno	Přivlastňovací zájmeno M/S ¹²
TÚ	TE	TE	TU/TUYO
USTED	LO/LA/LE	SE	SU/SUYO
VOSOTROS	OS	OS	VUESTRO
USTEDES	LOS/LAS/LES	SE	SU/SUYO

Takto se k první variantě vyjadřuje autorka publikace: „...*es un sistema equilibrado, que presenta dos formas para singular, una de confianza, tú, y otra formal, usted, y dos formas correspondientes para plural: vosotros, de confianza, y ustedes, para relaciones más formales. Es el único de los sistemas del mundo hispánico en el*

¹¹ Tuteo, voseo, ustedeo, trato de usted

¹² Rod mužský, číslo jednotné

*que actúa la oposición confianza/formalidad....*¹³. (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1402)

Tato varianta se nejčastěji vyskytuje ve Španělsku (mimo oblast Andaluzie, viz varianta II.). Je zde zastoupena rovnováha mezi neformálními (*tú/vosotros*) a formálními (*usted/ustedes*) oslovovacími prostředky.

II. VARIANTA

Podmět	Předmět	Zvratné zájmeno	Privlastňovací zájmeno M/S
TÚ	TE	TE	TU/TUYO
USTED	LO/LA/LE	SE	SU/SUYO
USTEDES	LOS/LAS/LES/OS	SE	SU/SUYO/DE USTEDES

Ve II. variantě již chybí kompletní paradigma osobního zájmena *vosotros*. Jak jsme již výše zmínili, rozdíly v oslovoování jsou znatelné nejen v zemích Latinské Ameriky, ale i v oblasti Španělska, a to včetně přilehlých ostrovů. Například v Andalusii bylo eliminováno osobní zájmeno *vosotros*, které plně zastoupilo *ustedes*. (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1403)

Mimo Andalusii se s touto variantou setkáme i na kanárských ostrovech a v zemích Latinské Ameriky, konkrétně pak v Mexiku, Peru, ve velké části Kolumbie, Venezuely, a menší části Uruguaye. Užití spolu se slovesem zvratným, většinou recipročním, je pak různé. Například v Andalusii se setkáme s užitím podmětu třetí osoby množného čísla (*ustedes*) spolu s předmětem (*os*) a slovesem ve tvaru druhé osoby množného čísla: „*Ustedes os vais*.“ (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1403)

Zde si dovolíme menší vsuvku pro vysvětlení problematiky výše uvedeného zájmena *vosotros*. K tomuto tématu se vyjadřuje Miguel Calderón Campos ve své publikaci (2019: 125-126). Autor rozlišuje dva druhy funkčního systému a celkového významu osobního zájmena *vosotros*, prvním z nich je *reverencial* a druhým *coloquial*.

¹³ „Jedná se o vyrovnaný oslovovací systém, který představuje dvě formy pro číslo singulár: jednu neformální *tú*, druhou formální *usted*. Další dvě formy pro plurál korespondují se singulárem, *vosotros* pro neformální oslovení a *ustedes* pro formální. Jedná se o jediný oslovovací systém ve španělském jazyce, kde je vyjádřena opozice ne/formálnosti.“ (překlad autora práce)

Reverencial ve španělském jazyce působí až od 20. století, a to jak na území Španělska, tak Latinské Ameriky. *Coloquial* je původní osobní zájmeno, které tvoří dvojici oslovení plurálu spolu s *Vuestras Merdedes/Ustedes*. *Vosotros coloquial* se z oslovovacího systému Latinské Ameriky vytratilo během imigrace nových obyvatel z důvodu nevhodnosti jeho užití. V tomto případě jej plnohodnotně nahradila varianta *Vuestra/s Merced/es* pro zdvořilé a formální oslovení, *usted/es* pro familiární a méně formální oslovení. Více k vývoji zájmen uvedeme v poslední kapitole teoretické části.

Co se týče přivlastňovacích zájmen, v II. variantě zájmenného systému *vuestro* plně zastupuje forma *su/suyo* včetně plurálu. Morfologická zajímavost, která by mohla být považována z hlediska norem RAE jako nenormativní, je pak užití *de ustedes* namísto *suyos*, které má za cíl rozlišit formální a neformální skutečnost. (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1403-4)

III. VARIANTA

Podmět	Předmět	Zvratné zájmeno	Přivlastňovací zájmeno M/S
VOS	TE	TE	TU/TUYO
TÚ	TE	TE	TU/TUYO
USTED	LO/LE	SE	SU/SUYO
USTEDES	LOS/LAS	SE	SU/SUYO/VUESTRO

Tato varianta je nejrozšířenější v celé Latinské Americe. Dělí se na dvě podskupiny, v obou se objevuje jak zájmeno *tú*, tak *vos*. Rozdíl v užití je ovlivněn vztahem k mluvčímu. *Vos* a *tú* je na úrovni tykání, tedy bližšího vztahu k mluvčímu a obě zájmena jsou na stejné úrovni. Ve druhé je *vos* považováno za velice intimní, nikoli však vulgární. S užitím zájmena *vos* se setkáme při rozhovoru v kruhu rodinném mezi partnery, sourozenci a nejbližšími přáteli. Naopak *tú* je nejčastěji užíváno mezi kolegy v zaměstnání, při studiu mezi spolužáky i kantory, nebo mezi známými, aniž by dehonestovalo mluvčí. Nejformálnějším způsobem oslovení setrvává forma *usted*. Jak můžeme v tabulce výše vidět, v paradigmatu taktéž chybí zájmeno *vosotros*. Oslovení druhé a třetí osoby množného čísla je tedy totožné a nenahrazuje variantu *usted*.

V Chile je užití oslovení v případě tykání *tú* na vyšší sociálně-kulturní úrovni, než je tomu u *vos*, kde je jeho užití spíše neformální a na nižší úrovni. Tato situace je rozšířená v Bolívii, na jihu Peru, v Ekvádoru, Kolumbii, na západě Venezuely, v části Panamy a Kostariky a v Chiapasu v Mexiku.

Morales (1972-3: 262, cit. en GDLE, 1999: 1405) tento jev nazývá jako „*falta de autonomía de voseo*“. Autor tímto odkazuje na kombinaci *tutea* spolu s *voseem*, kde vznikají následující možné vazby:

- 1) Užití zájmena „*tú*“ se slovesem ve tvaru druhé osoby jednotného čísla.

„*Tú no tienes ningún problema.*“

- 2) Užití zájmena „*tú*“ se slovesem ve tvaru druhé osoby množného čísla „*vos*“.

„*Tú no tenís/tenés ningún problema.*“

- 3) Užití zájmena „*vos*“ se slovesem ve tvaru druhé osoby jednotného čísla.

„*Vos no tienes ningún problema.*“

- 4) Užití zájmena „*vos*“ se slovesem ve tvaru druhé osoby množného čísla „*vos*“.

„*Vos no tenís ningún problema.*“

IV. VARIANTA

Podmět	Předmět	Zvratné zájmeno	Privlastňovací zájmeno M/S
VOS	TE	TE	TU/TUYO
USTED	LO/LE	SE	SU/SUYO
USTEDES	LOS/LAS	SE	SU/SUYO/VUESTRO

Další a poslední možností je celková absence zájmen *tú* i *vosotros*. Pro neformální oslovení druhé osoby jednotného čísla je užito *vos*, pro formální pak *usted*. Tento systém je nejčastěji zastoupen v Kostarice, Nikaragui, Guatemale a Paraguayi.

Tento jev pochází z Buenos Aires, kde byl pozorován již v minulém století. Momentálně se setkáváme se zájmenem *tú* pouze zřídka, a to zpravidla v psaném, nebo velmi formálním mluveném projevu.

„*La costumbre, que ha sido general en el país, de usar el tú en el género epistolar, aún en las cartas de mayor intimidad, se está perdiendo sensiblemente. Los jóvenes prefieren el vos con sus formas verbales, y consideran afectado el tú y sobre todo su forma complementaria ti, que también se ha perdido.*“¹⁴. (Vidal de Battini, 1964: 175 en GDLE, 1999: 1406) Dočítáme se, že užití osobního (*tú*) i přivlastňovacího (*ti*) zájmena upadá a téměř se s ním v Latinské Americe, především ve výše zmíněné Argentině (Buenos Aires) nesetkáme.

Sorrentino (1992: 187 en GDLE, 1999: 1406) dodává, že tento jev je způsoben mezigeneračními rozdíly, dříve mluvčím nepřišlo nezbytné užití zájmena *tú* a sloves této osoby při koexistenci zájmenného a slovesného systému *vosea*.

Tuto teorii potvrzuje i fakt, že dodnes je zcela běžné užití *vos* ve velmi formálním projevu, ať už je to rádiové vysílání, televizní přenos, novinové články, divadelní hry, nebo i jednání vlády. Dokonce i v učebnicích pro školáky je tato možnost oslovení jediná, tudíž i ta správná. (RAE-ASALE, 2009: 1264-7)

Nyní na něj nejčastěji narazíme v Kostarice, Nikaragui, Guatemale, Paraguaji, v El Salvadoru nebo Hondurasu. V Argentině, především v Buenos Aires, je pak toto oslovení jediným správným a možným mezi rodilými mluvčími. (RAE-ASALE: 2009: 1264-7)

Norma Carricaburo (1997: 31-32) popisuje taktéž užití zájmenného systému a vyjadřuje se k situaci v Uruguaji: „*La clase socioculturalmente alta se maneja con un paradigma triádico donde el pronombre tú surge entre el vos familiar y el usted respetuoso para la confianza intermedia.*“¹⁵

Dále se Carriburo v této publikaci téma rozvádí a dělí Latinskou Ameriku dle následujícího zájmenného systému: *tuteante*, *voseante*, *ustedante* y *tuteante-voseante*.

¹⁴ „Zvykem bývalo užití zájmena *tú* v korespondenci, i v té nejdůvěrnější, a to v celé oblasti. Postupně se však zájmeno *tú* a *ti* z jazyka vytratilo. Mladá generace preferuje užití zájmena *vos* a jeho slovesný systém.“ (překlad autora práce)

¹⁵ „Ve vyšší sociální vrstvě je typické užití tříčlenného zájmenného systému, ve kterém *tú* tvoří mezičlánek mezi familiárním oslovením *vos* a formálním *usted*.“ (překlad autora práce)

Poslední dělení tedy potvrzuje, že na jednom území koexistuje dva neformální druhy oslovení *tuteo* a *voseo*.

Shrneme-li výše zmíněný zájmenný systém, v Americe koreluje užití osobních i přivlastňovacích zájmen *vosea* (*vos*) a *tutea* (*tú/tuyo*). Taktéž se vyskytuje osobní zájmeno *usted*, které se vyskytuje spolu s užití druhé osoby singuláru, jak jsme zmínili již v předchozí kapitole.

Zároveň se dočítáme (RAE-ASALE, 2009: 1263), že osobní zájmeno *vos* se neobjevuje u *voseo reverencial*¹⁶ u jednotného čísla, nýbrž pouze u množného. Namísto něj je užíváno zájmeno *usted* nebo *tú*.

U zvratných sloves velice často odpovídá zájmeno *tú* zájmenu *vos*: „*Vos te ponés lo mejor que tenés...*“ (RAE-ASALE, 2009: 1263) V oblasti Karibiku, zde odkazujeme konkrétně na Kubu, je možné užití zájmena *os* (standardně užíváno pro *vosotros*, tedy zájmeno druhé osoby čísla množného) u druhé osoby jednotného čísla: „*¿Y a vos qué os pasa?*“ (RAE-ASALE, 2009: 1263)

Zájmeno *vosotros* bývá často nahrazováno osobním zájmenem *usted*, a to především v Latinské Americe a na kanárských ostrovech. V Americe v některých historických textech můžeme narazit také na zájmeno *vosotros*, dále se s ním setkáme během různých ceremonií či bohoslužeb. V zemích, kde se neužívá zájmeno *vosotros*, nenarazíme ani na zájmeno *os*: „*Tampoco se usa en América el pronombre os, que representa la variante átona de vosotros, y tiene muy escaso uso el posesivo vuestro.*“ (RAE-ASALE, 2009: 1255)

O vývoji zájmena *vos* a *usted* se můžeme také dočíst v publikaci Normy Carricaburro (1997), kde popisuje rozdíly v jejich užití. Zájmeno *tú* bylo vždy užíváno pro vyjádření důvěry a blízkosti k mluvčímu. *Vos*, které vzniklo z původního a koexistujícího *vosotros*, mělo stejnou funkci pro oslovení v plurálu. V neposlední řadě *usted/ustedes* z původního *Vuestra Merced* pro vyjádření úcty a respektu.

Všechny výše zmíněné teorie si potvrdíme či vyvrátíme v praktické části této práce, a to jak v korpusové analýze, tak konkrétněji v dotazníkové části, ve které budeme komentovat odpovědi na užití daných oslovovacích prostředků cílené na respondenty z Latinské Ameriky.

¹⁶ Viz kapitola VOSEO

3. NOMINÁLNÍ SYSTÉM

Dalším systémem spadající do oslovování je nominální systém: „*No sólo los pronombres y las formas verbales construyen estrategias discursivas.*“ Carricaburo (1997: 50). Autorka jej dělí na denotační a konotační. Denotační označuje čistě povrchový význam slova, do něj řadí jména, dále pohlaví, věk, víru nebo národnost. Konotační pojmenování spočívá ve vyjádření emocí a charakteristice pojmenování dané věci. Dle Nového encyklopedického slovníku češtiny (Czechency) jsou konotační prvky: „*založeny na pocitech a představách, které lexém vyvolává v mysli mluvčího nebo posluchače.*“ (Hladká a Vaňková, 2017)

Carricaburo (1997) konotační oslovení dělí následovně:

- A. Pojmenování rodinných příslušníků: *padre, madre*
- B. Rodinný stav: *señorita, señora*
- C. Sociální postavení: *doctor, su ilustrísima*
- D. Citové vyjádření: *querido, mi amor*
- E. Věková skupina: *joven, abuelo*
- F. Fyzické rysy: *gordo, genio*
- G. Etnikum: *negrita, china*

Nominální systém komentuje také Fontanella de Weinberg (en GDLE, 1999: 1419):

„*Las fórmulas nominales de tratamiento, a diferencia de las pronominales que constituyen un inventario cerrado, presentan un inventario muy amplio y conformado por diferentes subtipos de elementos.*“¹⁷

Dělení nominálního oslovení dle zmíněné autorky vyjádříme graficky na následující straně.

¹⁷ „Nominální oslovovací fráze, na rozdíl od těch zájmených, které spadají do uzavřené gramatické kategorie, představují široký seznam tvořený různými elementy.“ (překlad autora práce)

TÉRMINOS DE TRATAMIENTO				
DE PARENTESCO	SOCIALES			
	Generales	Ocupaciones	De amistad cordialidad afecto	Honoríficos
papá (pa) mamá (ma) hijo/a abuelo/a nono/a tío/a	Sr./Sra Don/Doña	Doctor Licenciado Profesor	Amigo Querido	Su Excelencia/ Reverencia

Fontanella de Weinberg rozdělila tabulku na část denotační, která je výše uvedená, a konotační, která obsahuje jména a příjmení, které není nezbytné pro tuto práci uvádět. Dále oproti Carricaburo (1997) dělí konotační oslovení na rodinná (*de parentesco*) a sociální (*sociales*). Fontanella de Weinberg zmiňuje pouze čtyři jejich podskupiny, a to obecné oslovení, dle zaměstnání (*ocupaciones*), emočně zabarvené (*de amistad, cordialidad, afecto*) a čestné (*honoríficos*). Carricaburo dodává pojmenování fyzických rysů, které častou nesou pejorativní význam a oslovení dle etnika.

4. OSLOVOVACÍ SYSTÉM

TUTEO

Dle slovníku Španělské královské akademie *tuteo* značí vyjádření akce slovesa *tutear*, tedy: "*Dirigirse a alguien empleando el pronombre de segunda persona para el trato de confianza o familiaridad.*". Toto sdělení platí jak pro oblast Španělska, tak zemí Latinské Ameriky. Calderón Campos (2010: 225) dále uvádí, že se jedná o užití jak zájmeného, tak slovesného systému druhé osoby singuláru s referencí na jednoho mluvčího („*tú tienes*“). RAE-ASALE v publikaci *Nueva gramática de la lengua española* (2009) jej řadí do *trato de confianza o de familiaridad*, tedy jako důvěrné oslovení, a lze jej přirovnat k českému tykání.

USTEDEO

Ustedeo je užíváno pro zastoupení pojmenování užívání zájmena *usted*, které nemusí nutně znamenat formální oslovení, jako je tomu například ve Španělsku¹⁸. Calderón Campos (2010: 225-226) jej značí jako neformální na území Latinské Ameriky, konkrétně ve Střední Americe, kde například v Kostarice je užíváno při každé příležitosti bez ohledu na věk nebo postavení mluvčího-adresáta.

*„Intentar sistematizar en unas líneas cómo se usan en el mundo hispanohablante usted, por un lado, frente a tú y vos, por otro, es una tarea bastante complicada, debido a la enorme cantidad de situaciones sociales, de aspectos pragmáticos y de preferencias regionales que habría que tener en cuenta.“*¹⁹ (Calderón Campos, 2010: 232)

Užití *vosea* je dále mapováno v oblasti Guatemaly, El Salvadoru a Panamě. Dle Mosera (2010: 286 en Campos, 2010: 225) se s ním setkáme jak v situacích vysoce formálních, tak při běžné konverzaci. Mimo název *ustedeo* se také setkáme s tzv. *trato*

¹⁸ Viz kapitola *Úvod do oslovování ve španělském jazyce*

¹⁹ „Snaha o systematizaci užití *ustedea* v pár větách ve srovnání s užitím *tutea* a *vosea*, je nesnadný úkol. A to především díky velkému množství situací, ve kterých je užíváno, pragmatickým aspektům a rozdílnému užití v konkrétních oblastech.“ (překlad autora práce)

de usted, které je ve všech zemích hovořících španělsky a při všech příležitostech považováno za velmi formální druh oslovení, přiblížili bychom je k českému vykání. Carricaburo se k užití *ustedea* vyjadřuje také v oblasti Argentiny. Popisuje, že nemusí vyjadřovat pouze sociální rozdíly, ale taktéž rozdíl věkový. Oslovením *usted* automaticky dáváme najevo adresátovi, že jej vnímáme jako starého.

Carricaburo (1997: 24) dále uvádí příklad citovaný z publikace *Cataliny Weinermanové* (1976, 5-6), která popisuje situaci při nákupu v nejmenovaném butiku: „*Hoy en día, en boutiques elegantes, ..., es costumbre que las vendedoras y los vendedores intercambien el vos familiar con sus clientes. El fenómeno es tan general, que si actualmente en una tienda no somos tratados de vos sino de usted, sentimos que se nos percibe tan terriblemente viejos, y respetables, como para no merecer el tratamiento informal.*“²⁰. Tímto potvrzuje sociolingvistické vnímání oslovení pomocí zájmena *usted*.

Španělská královská akademie pojem *ustedeo* nezná²¹, hovoří se pouze o *trato de respecto/de usted* v souvislosti s formálním oslovováním vyjadřující úctu, a to jak na území Španělska, tak Latinské Ameriky.

Neformálního oslovení pomocí osobního zájmena *usted* bývá nahrazováno za familiární oslovení zájmeny *tú* a *vosotros* na území Latinské Ameriky a také kanárských ostrovů. (Fontanella de Weinberg en GDLE, 1999: 1402-1407)

Co se týče užití *trato de usted/de respeto*, bylo toto oslovení považováno za zcela běžné vůči rodičům a prarodičům až do poloviny minulého století. Dnes tato situace přetrvává pouze na venkovech, a to především v Americe, ve Španělsku již o dost méně. V oblasti Peru s Ekvádoru se tento jev vyskytuje i mezi střední a vyšší sociální třídou. Naopak vykání dětem ze strany rodičů je spíše ojedinělé, především v případě příkazů a zákazů.

V Latinské Americe je nejčastějším případem, kdy probíhá formální oslovování (vykání) mezi rodinou, oslovení prarodičů vnoučaty a také mezi tchány a jejich snachami či zeti. Na Kostarice, místy v Kolumbii a ve Venezuele je běžné užití zájmena *usted* v případě oslovování mezi sourozenci.

²⁰ „V dnešní době při nákupu v butiku je zvykem, že prodavači oslovují přátelsky zákazníky pomocí *vos*. Tento fenomén je již tak běžný, že pokud nás osloví pomocí *ustedea*, připadáme si tak neskutečně staří a vážení, že si nezasluhujeme neformálního oslovení.“ (překlad autora práce)

²¹ Při vyhledávání v RAE-ASALE nebylo heslo *ustedeo* nalezeno.

Ve Střední Americe a v oblasti Karibiku je časté oslovení zájmenem *usted* mezi partnery. V Chile a Argentině je pak tento jev považován za znak blízkého vztahu mezi dvěma lidmi. V 18. až 20. století se na tento poměr nahlíželo jako na galantní gesto.

Oslovování zájmenem *usted* nemusí vždy vyjadřovat úctu k druhému, naopak může vyvolat nevhodný dojem, zvláště pak, kdy adresát očekává oslovení *vos* nebo *tú*. K tomuto tématu se vrátíme v dalších kapitolách, kde detailně popíšeme užití *vosea*, *ustedea* a *tutea* v zemích Latinské Ameriky. (RAE-ASALE, 2009: 1250-6)

VOSEO

Jak ve své publikaci zmiňuje Carlos Benavides (2003: 612), rozlišujeme tři druhy *vosea*. Zájmené, tedy užití zájmena *vos* spolu se slovesem druhé osoby jednotného čísla *tú*, („*vos comes*“). Slovesné, neboli užití zájmena *tú* a slovesa ve formě *vos* („*tú comés*“) a tzv. autentické, tedy kompletní („*vos comes*“).

Voseo je nejčastěji užíváno v zemích Latinské Ameriky, kde se počítá, že z celkového obyvatelstva až dvě třetiny užívá *voseo*, a to především ve Střední Americe a v regionu Río de la Plata. Samotné zájmeno *vos* prošlo dlouhou evolucí.

Dle *Diccionario panhispánico de dudas* (2005) je *voseo* termín, kterým je označován druh oslovení mluvčího. Pokud bychom jej chtěli přirovnat k českému jazyku, *voseo* může zahrnovat jak tykání, tak vykání. Jak jsme již výše zmínili, nejedná se pouze o druh oslovení, se kterým se setkáme pouze na území Latinské Ameriky, ale také v oblasti Španělska. Nyní se budeme celému pojmu *voseo* věnovat blíže, určíme si jeho druhy, užití a zkonkretizujeme území, na kterém se v dnešní době vyskytuje.

„En términos generales, se denomina «voseo» el empleo de la forma pronominal *vos* para dirigirse al interlocutor.“²². (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Nahlédli jsme do významu slova *voseo* a našli jeho definici: „*Voseo es el acto y la consecuencia de vosear. Este verbo, por su parte, refiere a dirigirse a un interlocutor tratándolo de “vos”, en lugar de “tú” o de “usted”.*“²³.

Zdroj: <https://definicion.de/voseo/>

Na *voseo* lze nahlížet ze dvou pohledů. Prvním je sociolingvistický, který se zabývá užitím *vosea* mluvčími. Druhým je gramatický, kde nás v případě *vosea* bude zajímat užití zájmen (viz kapitola *Zájmenný systém*) a slovesný, který okomentujeme v následujících dvou kapitolách, ve kterých se tomuto druhu oslovení budeme věnovat blíže právě z důvodu jeho nejvyššího výskytu v zemích Latinské Ameriky.

²² „Obecně je *voseo* označení pro užití zájmena *vos* k oslovení adresáta.“ (překlad autora práce)

²³ „Viz odkaz číslo 22.“

5. SOCIOLINGVISTICKÉ ASPEKTY

Nyní na *voseo*, a okrajově na ostatní oslovovací prostředky, nahlédneme z pohledu sociolingvistického. Dle Nového encyklopedického slovníku češtiny (Czechency) je sociolingvistika: „Jazykovědná disciplína zabývající se v nejobecnějším smyslu vzájemnými vztahy jazyka a společnosti.“ (Jiří Nekvapil, 2017)

Zaměříme se tedy na užití *vosea* z pohledu mluvčího a na oblasti, ve kterých se vyskytuje. Dále okomentujeme, při jaké příležitosti jej mluvčí zvolí za vhodné oslovení, případně, zda se objevují rozdíly užití daného oslovení mezi sociální vrstvou, věkem a pohlavím.

*„En muchos países hispanoamericanos la norma académica suele entrar en conflicto con el uso local, donde el prestigio social, la expresión de la afectividad, el nacionalismo lingüístico e incluso los gobiernos populistas han incidido en la opción voseante.“*²⁴ (Carricaburo, 1997: 7)

Carricaburo dodává, že koexistují různé druhy *vosea*, a to nejen na území celé Latinské Ameriky, ale i pouze v jednom státě a výběr mezi nimi určuje například sociální postavení. Dále mezi rozhodující faktory užití daného *vosea* vstupují ostatní sociální aspekty, jako je pohlaví, věk a vzdělání.

²⁴ „V mnoha amerických zemích, kde se hovoří španělsky, akademická norma (užití *vosea*) neodpovídá skutečnému užívání v rozmluvě. Mluvčí inklinují k užití *vosea* při vyjádření emocí. Lidé se sociální prestiží, národní jazykověda a dokonce i populistická vláda upřednostňují užití *vosea*.“ (překlad autora práce)

5.1. Oblasti působnosti *vosea* v Latinské Americe

Většina španělsky hovořících zemí v Americe inklinuje k užívání *vosea*. Liší se však ve všech aspektech, jak gramatických, tak sociálních. I přesto se například téměř v celém Mexiku setkáme s variantou oslovení *tuteo*. Stejně tak je tomu v celých Antilách, ve velké části Peru a Venezuely. V těchto zemích považují *tuteo* za původní formu oslovování na vyšší úrovni, naopak na *voseo* nahlížejí spíše hanlivě. Dále se pak jedná o Bolívii, Peru, Ekvádor, menší zóny v Andách, velkou část Kolumbie, Panamy a východní Kubu. V těchto zemích koexistuje *tuteo* spolu s *vosem*. V Chile, v Zulie ve Venezuele, na pobřeží Pacifiku v Kolumbii, centrální Americe a v mexických státech Tabasco a Chiapas užívají *tuteo* spíše pro formální oslovení a *voseo* v kruhu blízkých osob. *Voseo* je nejtypičtější a nejběžnější formou oslovení pro Argentinu, Uruguay a Paraguay. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Zkoumání sociolingvistického pohledu není až tak snadným úkolem, jak se může zdát. Oblasti lze rozdělit dle působnosti *vosea*, ale vzhledem k jeho neustálé evoluci je přinejmenším složité, ne-li nemožné, zachytit veškeré jeho funkce a vyjádření v daných oblastech. Jedním z nejvlivnějších faktorů je sociální úroveň mluvčích (vzdělání, věk aj.). Paradoxně *voseo americano* funguje na opačném principu, než *voseo referencial*²⁵. Lidé z vyšších vrstev, na vyšších postaveních spíše použijí k oslovení *tuteo*, než-li *voseo*. Odlišná situace je pak v rodinném, přátelském či jinak blízkém okruhu mluvčích, kdy preferují užití *vosea*. (DPD, 2005: heslo *voseo* a RAE-ASALE, 2009: 1264-5)

Pokud vykazuje užití *vosea* znaky familiárnosti, je nesnadným úkolem jej porovnat s užitím *tutea*. Tyto dva druhy oslovení můžeme srovnat a ponechat je na stejné úrovni v případě mluvčích na území Kostariky a Argentiny.

V Argentině, Uruguayi, Kostarice, Nicaragu, v Kolumbii v regionu Antioquia, v Zulii ve Venezuele a v oblasti Esmeraldas v Ekvádoru je typické oslovení formou *vosea* k vyjádření blízkého vztahu. Naopak v El Salvadoru si *voseo* drží příznak respektu a úcty k adresátu. (RAE-ASALE, 2009: 1264-5)

Nezájmené *voseo*, tedy pouze slovesné, je nejčastěji užíváno v oblasti Uruguayi, Hondurasu a v ostatních zemích Střední Ameriky. Naopak *voseo* čistě zájmené je

²⁵ Viz kapitola *Gramatické aspekty*

nejméně používanou variantou vyskytující se především v oblasti Bolívie, na severu Peru a ve venkovských oblastech Ekvádoru. (RAE-ASALE, 2009: 1255-63)

Níže okomentujeme podrobněji každou z oblastí na základě publikace *Normy Carricaburo „Las fórmulas de tratamiento en el español achaí“* (1997) a slovníku Španělské královské akademie *Diccionario panhispánico de dudas* (2005: heslo *voseo*)

Oblast Río de la Plata

V Argentině, v Paraguaji a Uruguaji je považováno *voseo* za vhodné oslovení ve všech případech, je akceptováno všemi sociálními skupinami. Nejčastějším druhem *vosea* je kompletní, tedy kombinace zájmena *vos* spolu s příslušným tvarem slovesa: „*vos llegás*“. V oblasti Montevidea je nejuznávanějším a nejvznešenějším *voseo* slovesné: „*tú llegás*“. V celé oblasti je *voseo* akceptováno a kodifikováno dle jazykové normy, a to jak v mluvené, tak psané řeči. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Dle Carricaburo (1997: 24-25) je *voseo* v laplatské oblasti „*la norma culta y general*“. Jeho užití je tedy ustáleno a považováno za normativní. Dále komentuje jeho užití: „*El voseo se ha impuesto totalmente sobre el tú, que sólo se oye en extranjeros. También ha avanzado en gran medida sobre el usted.*“²⁶

Carricaburo (1997: 24) také cituje publikaci Browna a Gilmana (1960), která spočívá v nahlížení na oslovování v rámci sociolingvistických vazeb. Zmiňuje jejich myšlenku vyjadřující vztah mezi mluvčím a adresátem. Jedná se o tzv. *eje de la solidaridad* (vztah mluvčího a adresáta je na stejné úrovni, tedy *vos-vos*) a *eje del poder* (jeden z mluvčích je nadřazený tomu druhému). Carricaburo tímto komentuje situaci v Argentině, a to tak, že převládá rovný vztah mezi oběma mluvčími. Zároveň dodává, že tato skutečnost převládá i v situacích, kde rovný vztah reálně neexistuje, například při komunikaci s nadřízeným.

Autorka se vyjadřuje i k užití oslovování v Paraguaji, kde převládá užití *vosea* stejného typu, jako v Argentině (např.: „*vos tenés*“), viz kapitola níže. Dle nových sociolingvistických poznatků je *voseo* jedinou užívanou variantou neformálního

²⁶ „Užití *vosea* převládlo nad užitím *tutea*, se kterým se setkáme pouze u cizinců. Také je z velké části užíváno namísto zájmena *usted*.“ (překlad autora práce)

oslovení na území Paraguaye, na *tuteo* je nahlíženo jako na archaismus. (Carricaburo, 1997: 30)

Dále Carricaburo (1997: 30) komentuje paradigma slovesného a zájmenného *vosea* v oblasti Uruguaye. Na většině území se setkáme s kompletním *voseem*, mezi výjimky patří oblast Montevidea, město Rocha na východním pobřeží a část severní oblasti Uruguaye sousedící s Brazílií. V Montevideu je běžné užití zájmenného *tutea* v kombinaci se slovesným *voseem* (*tú tenés*). Severní oblast Uruguaye, konkrétně kolem povodí řeky Tacuarembó a ve městě Rocha je norma oslovení pomocí *tutea* (*tú tienes*).

Dodává, že v celé laplatské oblasti neexistuje rozdíl v užití *vosea* mezi mužským a ženských pohlavím a stále více ustupuje mezigenerační rozdíl v jeho užívání. Neshledává rozdíl v oslovení ani mezi různými sociálními skupinami. (Carricaburo, 1997: 24)

Zde si dovolíme upozornit, že veškeré zde zmíněné teorie budeme aplikovat v analýze prováděné v praktické části této práce.

Oblast Chile a Peru

V Chile mezi formální oslovení patří *tuteo*, naopak *voseo* se užívá v promluvě mezi rodinou a přáteli, především mezi mladými lidmi. Oficiální akceptovanou variantou je kombinace *vosea* zájmenného a slovesného. Samotné *voseo* zájmenné je považováno za nevhodné a vulgární. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Carricaburo (1997: 32) zmiňuje publikaci *Alfreda Torrejóna* (1986) ve které upřesňuje funkční systém *vosea* v Chile. Na tomto území se vyskytují dva druhy *vosea*. Prvním z nich je tzv. *voseo auténtico*, tedy kompletní, které je považováno za nekulturní, setkáme se s ním na venkovech u nevzdělaných mluvčích. Druhé je tzv. *voseo mixto verbal* užívané především mezi mladými vzdělanými lidmi, vyznačuje se užitím zájmenného *tutea* a slovesného *vosea*.

Dále je dle Carricaburo (1997: 32-33) užíváno *trato de usted*, tedy formální oslovení, *voseo* pro neformální a velmi familiární oslovení a *tuteo* funguje jako mezičlánek předchozích dvou zmíněných. Také dodává, že mezi staršími lidmi je spíše upřednostňováno *trato de usted*.

Situaci v Chile komentuje také Miguel Calderón Campos (2010: 231-2). Mimo *tutea* jsou zde mluvčími užívána dva druhy *vosea*. Prvním z nich je slovesné spolu se zájmeným *tuteem* („*tú vivís*“), druhé z nich je *voseo* kompletní („*vos vivís*“), které upřednostňují především mladí mluvčí z vyšších sociálních vrstev. Jeho užitím vyjadřují blízký vztah a důvěru k adresátovi.

V Peru se nejčastěji setkáme s *tuteem*, ačkoli na severu a jihu země koexistuje spolu s *voseem*. Na severu je obecně rozšířeno *voseo* zájmené, nikoli slovesné nebo jejich kombinace. Naopak na jihu mluvčí preferují pouze *voseo* kompletní. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Tuto informaci potvrzuje i Carricaburo (1997: 36-37), která upřesňuje oblasti, ve kterých se *voseo* vyskytuje. Jedná se o Arequipu na jihu země, kde oslovení *tuteo* používá pouze nejnižší sociální třída mluvčích. Dále se objevuje v oblastech Moquegua, Tacna a Puno. Na severu se jedná o oblast San Martín a menší oblasti, kde je užíváno domorodci. Zde se vyskytuje ve formě zájmeného *vosea* a slovesného *tutea* („*vos quieres*“).

Ve středozeší je preferováno binární oslovování založené na neformálním *tuteu* a formálním *trato de usted*. Carricaburo (1997: 37) cituje z publikace Sologurena (1954: 250) a komentuje tak celou problematiku oslovování v této oblasti země: „*El tratamiento respetuoso de usted entre personas que acaban de conocerse se reemplaza muy a menudo, con rapidez que suele sorprender al extranjero, por el tuteo que es exigido cuando las personas conocidas simpatizan.*“²⁷. Naopak dle Solého (1970 en Carricaburo 1997: 37) se *trato de usted* často vyskytuje i v komunikaci mezi mladými lidmi, kteří se mezi sebou příliš neznají. Co se týče užití *tutea*, shledává rozdíly mezi pohlavími. Muži se mezi sebou běžně oslovují pomocí zájmena *tú*, naopak muž ženu takto neosloví, což značí určitý sexistickou asymetrii. Na závěr dodává, že výběr oslovení ovlivňuje i věk, přičemž starší lidé volí formální oslovení *trato de usted*.

²⁷ „Formální oslovení *usted* mezi osobami, které se příliš neznají, velice často nahrazuje *tuteo*, kterým se vyjadřuje vzájemná sympatie mluvčích. To může cizince zaskočit.“ (překlad autora práce)

Oblast Bolívie

Pro mluvčí z vyšších sociálních vrstev je běžné užití *tutea*, naopak na venkovech, kde se lidem nedostane dostatečného vzdělání, je příznačnější užití *vosea*. V oblastech na severu a východu země se vyskytuje kombinace *vosea* zájmeného a slovesného typické pro oblast Río de la Plata („*vos hablás*“). Charakteristická pro oblast v Andách je záměna tvarů *vosea* slovesného spolu se zájmeny *tutea* a *vosea*. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Carricaburo (1997: 38) uvádí fakta z publikace *Gutiérrezze Marrona* (1989), který rozděluje Bolívii do dvou částí dle užívání oslovování. Do jedné z nich spadá jihozápad země a nazývá ji „*colla*“. Druhou z nich je severovýchodní oblast, kterou pojmenoval „*camba*“.

První zóna se vyznačuje užitím zájmeného *tutea* a *vosea* spolu se slovesný *tuteem*. Výjimkou je imperativ, u kterého je typická forma *vosea* (*tomá, comé, viví*). Marrone (1989) provedl výzkum reálného užití daných oslovovacích prostředků v hlavních městech obou zón. V tomto případě v La Paz a Cochabambě. Zjistil, že většina respondentů považuje oslovení *tú* a *vos* za synonymní.

Pro druhou zónu je typické užití kompletního *vosea*, přičemž zájmené *voseo* je spíše familiární až hanlivé. Taktéž provedl výzkum i v této zóně, kde se zaměřil na město Santa Cruz. Zde se respondenti vyjádřili k užití zájmena *usted*, na které nahlíží jako na formální a milé oslovení. Zájmeno *usted* je pro mluvčí velice neformální až hanlivé a zájmeno *tú* by nezvolili k oslovení při žádné příležitosti. (Norma Carricaburo, 1997: 38-39)

Oblast rovníkové Ameriky

V Ekvádoru, Kolumbii a Venezuele není *voseo* ustáleno a nesetkáme se zde s ním příliš často. Nejčastěji se vyskytuje na venkovech v menších oblastech, a to pouze v hovorové řeči.

V oblasti Esmeraldas v Ekvádoru je naopak *voseo* ustálené a užívané ve všech sociálních vrstvách. *Voseo* patří v této oblasti za nejrozvinutější a nejužívanější v celém

Ekvádoru. V oblasti pobřeží se užívá *voseo* zájmenné i slovesné. Slovesa se časují podle rioplatenské normy (viz kapitola a tabulka níže). V oblasti pohoří *voseo* mluvčí kombinují spolu s oslovením *tuteo* a *voseo*. Na venkovech naopak přebírají slovesnou formu *vosea* typickou pro Chile. (DPD, 2005: heslo *voseo*) Tuto teorii potvrzuje i Carricaburo (1997).

V Kolumbii na pobřeží Atlantiku se s *voseem* neseťkáme vůbec, v této oblasti preferují užití *tutea*. Na zbylém území se oslovuje pomocí *tutea* a *vosea*, včetně hlavního města, Bogoty. I přesto převažuje výskyt *vosea* v oblasti Antioquia a v celém západním pásu. Zde vykazuje *voseo* stejné charakteristické gramatické znaky, které shledáme u *vosea* Střední Ameriky (viz následující komentovaná oblast níže).

K užití *vosea* v Kolumbii se vyjadřuje taktéž Carricaburo (1997: 40), která výše zmíněné potvrzuje: „*El vos coexiste con el tú en el habla popular colombiana, salvo en la costa atlántica, donde el tuteo es general.*“²⁸. Dodává, že Kolumbie je zemí, pro kterou je běžnější užití oslovení *usted*. V tomto případě je jeho význam význačný. Tento poznatek opírá o publikaci Ubera (1985), který popisuje oslovování na území Kolumbie. Dělí *usted* na neformální familiární oslovení, které se vyznačuje náklonností a důvěrou, a formální, které vyjadřuje úctu a nadřazenost. *Tuteo* v tomto případě funguje jako mezičlánek mezi těmito dvěma oslovenými: „*El tú central, cuando se utiliza, corresponde a una fórmula de confianza intermedia.*“²⁹. (Uber, 1985 en Carricaburo, 1997: 41)

Ve Venezuele se vyskytuje *voseo* především v oblasti And a ve státech Zulia, Lara a Yaracuy. Na většině území mluvčí k oslovení používá *tuteo*. Z hlediska významu užití je v Zulie dokonce užití *vosea* podobné tomu ve Španělsku³⁰. Charakteristicky tedy nespadá do familiárního oslovení, *Diccionario panhispánico de dudas* (2005, heslo *voseo*) jej označuje jako „*prestigioso presente en el habla culta*“. V oblasti Zulie a And se užívá *voseo* jak zájmenné, tak slovesné, ve státech Lara a Yaracuy pouze *voseo* slovesné.

Na západě tedy užití *vosea* přetrvává, naopak na východě převládá užití *tutea*. Carricaburo (1997: 41-42) dodává, že v oblasti And je běžné neformální až familiární

²⁸ „*Vos* koexistuje spolu s *tú* v běžné komunikaci vyjma pobřeží Atlantiku, kde je běžnější užití *tú*.“ (překlad autora práce)

²⁹ „Užití zájmena *tú* (oslovení *tuteo*) vyznačuje blízký vztah.“

³⁰ *Voseo reverencial* viz kapitola níže.

oslovení pomocí zájmena *usted*, a to především mezi mluvčími v rodinném kruhu, mezi přáteli a partnery.

Oblast Střední Ameriky

Střední Amerika se v užití *vosea* dělí na dvě skupiny. Do první z nich řadíme Guatemalu, El Salvador, Honduras, Nicaragui a Kostariku. Pro všechny zmíněné země, mimo Kostariku, je běžné užití *vosea* v tříčlenném sociolingvistickém systému (viz kapitola výše). *Voseo* zde vykazuje charakter familiárnosti a vyjádření důvěry k adresátu, *ustedeo* formálnosti a *tuteo* je jejich mezičlánkem. Typ užívaného *vosea* je jak zájmenné, tak slovesné, po morfologické stránce totožné s rioplatenským. Rozdíly však sledujeme v časování budoucího času, kde je změna koncovky na *-rés* nebo užívání zájmena *tú*³¹. (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Vše výše zmíněné potvrzuje i ve své publikace Norma Carricaburo (1997: 43). Zároveň dodává informaci o užití *tutea* na území Guatemaly, a to především u vystudovaných jedinců. *Voseo* je charakteristické pro vyjádření důvěry a blízkosti. Zároveň je *tuteo* užívané především mezi ženami, u kterých není běžné užití *vosea* z důvodu neslušného až vulgárního projevu. Naopak mezi muži se očekává oslovení pomocí *vosea*.

V El Salvadoru se setkáme jak s *voseem*, tak *tuteem*. Považuje se za nezdvořilé užití zájmenného *vosea*. Obecně je *voseo* familiární, ačkoli jeho užití spíše upadá a je nahrazováno *ustedeem*, a to i mezi mladými lidmi, sourozenci i partnery. V Hondurasu je situace podobná, systém oslovování je taktéž tříčlenný a jak *voseo* a *tuteo*, tak *ustedeo* se řadí mezi neformální oslovovací prostředky komunikace. (Carricaburo, 1997: 44)

V Nikaragui je tento systém o něco složitější. Mluvčí preferují *voseo* kompletní, avšak zájmeno *vos* je postponované (*hablás vos*). V psaném projevu převládá užití *tutea*, naopak v mluveném *voseo*. Carricaburo (1997: 45) uvádí, že *voseo* je užíváno při více příležitostech a má tyto charakteristiky:

³¹ Stejně tak, jako je tomu v Guatemale, El Salvadoru a Hondurasu, viz tabulka níže.

- A. V zaměstnání mezi kolegy jako přátelský projev.
- B. V rodinném kruhu především ve vlídné promluvě k dětem.
- C. Užívané mezi mladými muži jako projev důvěry.
- D. V promluvě k mladším ženám sexistického charakteru.
- E. Při oslovení číšníka nebo pouličního prodejce k vyjádření nadřazenosti.

Dále popisuje oslovování v Kostarice. V celé zemi se užívá *voseo* a prakticky nikde se nevyskytuje žádná z forem *tutea*, které je ale tolerováno u cizinců. Jeho užití není obvyklé u mužů, je považováno za zženštilé. Spolu s *voseem* koexistuje *ustedeo*, které se vyskytuje spíše na venkovech, naopak *voseo* ve větších městech. Zajímavé je, že *ustedeo* je užíváno dětmi a to při všech příležitostech, včetně mezi jejich vrstevníky. I přes zmíněný ustálený systém je stále ve školách vyučována forma oslovení pomocí zájmena *tú* a *vosotros*, se kterým se v celé Latinské Americe nesetkáme téměř vůbec. (Carricaburo, 1997: 45-46)

Do druhé skupiny spadá Panama, kde převládá forma oslovení *tuteo*. V oblastech, kde hraničí s Kostarikou, se setkáme i s užitím *vosea*, a to jak zájmenné tak slovesné ve tvaru 2. osoby plurálu *vosotros* (koncovka *-áis*)³². (DPD, 2005: heslo *voseo*)

Tuto skutečnost potvrzuje i Carricaburo (1997: 47-48) výrokem: „*Este es el más tuteante de los países centroamericanos.*“. Na západě území, především u domorodců, se setkáme i s oslovením *vos*. Také dodává, že na celém území Panamy je velice časté *ustedeo*, které má charakter úcty a autority a je užíváno mezi rodinnými příslušníky.

Oblast Mexika

Systém oslovování v Mexiku je binární, zakládá se na oslovení *tuteo* a *ustedeo*, kde převažuje oslovení pomocí zájmena *tú*. (Carricaburo, 1997: 23) *Usted* je užíváno v komunikaci se starší osobou nebo mezi starším kolektivem osob. Carricaburo tento fakt komentuje jako generační rozdíl. Naopak mladí lidé očekávají od starší osoby oslovení pomocí zájmena *tú*. Další faktorem, který ovlivňuje výběr správného oslovení, je sociální postavení. Osoba vyššího postavení oslovením *tú* dává najevo svou moc. Naopak osoba, která zvolí *usted*, ač byla oslovená pomocí *tú*, ukazuje svou podřízenost.

³² Viz kapitola níže.

Mexiko se dle *Diccionario panhispánico de dudas* (2005, heslo *voseo*) vyznačuje užitím *tutea*, pouze v ojedinělých případech v určitých oblastech se také užívá *voseo*. Mezi tyto oblasti patří státy Tabasco a Chiapas. Zde se zachovalo *voseo* díky domorodcům hovořícím indiánskými jazyky, jedná se o nevzdělané mluvčí z nižších sociálních vrstev. *Voseo* má v tomto případě familiární význam užití. Tento fakt potvrzuje i Norma Carricaburo (1997: 48): „*El voseo es utilizado diastráticamente por grupos indígenas sin escolarizar y entre los grupos más cultos como norma familiar o regional.*“³³.

Oblast Antil

Dle DPD (2005: heslo *voseo*) se oblast Antil, konkrétně Dominikánská republika, Portoriko a Kuba, nevyznačuje užitím *vosea*. I přesto na východě Kuby se v užším měřítku s užitím *vosea* setkáme. Konkrétně se jedná o oblast mezi provincií Camagüey, městem Contramaestre a Baire. V těchto místech se mísí užití *vosea* zájmenného a slovesného, avšak dochází k tomu pouze vzácně.

Norma Carricaburo (1997: 20-23) řadí území Antil do tzv. *La América tuteante*, tedy oblast, kde převažuje forma oslovení *tuteo*, potvrzuje tímto výše zmíněné. Vyjadřuje se k užití tříčlenného systému oslovování (*tuteo, ustedeeo, voseo*) V Santo Domingu. Také se vyjadřuje k mírnému rozšíření užití *vosea* v okolí města Camagüey a Baire na Kubě. Tuto skutečnost vysvětluje geografickým uspořádáním a lokalitou, která je izolovaná od zbylé části země.

Na Kubě mluvčí považují *voseo* za nevhodné až vulgární oslovení. I přes tuto skutečnost Carricaburo (1997: 49) potvrzuje výše zmíněné a to, že se s *voseem* setkáme především na vesnicích a horských oblastech u mluvčích domorodců. Nejčastěji mluvčí volí *voseo* kompletní, ale nevylučuje se ani varianta čistě zájmenná a slovesná.

³³ „*Voseo* je z diastratického hlediska užíváno původními obyvateli Ameriky bez poskytnutého vzdělání a mezi vzdělanými mluvčími ve familiárním pojetí.“ (překlad autora práce)

Shrnutí oslovování na území Latinské Ameriky

Závěrečné shrnutí věnujeme publikaci *Miguela Calderóna Campose* (2010), který rozdělil Latinskou Ameriku do třech částí dle užívaného oslovovacího systému, a tím vytvořil snadný přehled v komplikované problematice tohoto tématu.

První ze zmíněných částí je *América tuteante*, kde převažuje užití zájmeného i slovesného tutea. Jedná se o Mexiko, Peru, Antily, Venezuelu, Panamu, Ekvádor a v menších oblastech v Uruguaji a Bogotě, která především v posledních letech³⁴ inklinuje spíše k užití tutea než vosea.

Druhou je *América voseante*, do které řadí Argentinu, Paraguay, Kostariku a Nikaragui. Do poslední části řadí země, ve kterých koexistuje voseo i tuteo. Zmiňuje Chile, Uruguay, Guatemalu, El Salvador, Honduras, západ Panamy a Venezuely, většinu území Bolívie, Kolumbie, zónu v ekvádorských Andách, sever a jih Peru a oblast Chiapas.

³⁴ dle výzkumu, který komentuje ve své publikaci Placencio (2010:352)

6. GRAMATICKÉ ASPEKTY

Nyní přejdeme na gramatickou část oslovování, ve které se zaměříme na druhy *vosea*, jejich správné užití a na slovesné časy a jejich časování ve tvaru *vosea*. Níže uvedené dělení i nadále čerpáme z *Diccionario panhispánico de dudas* (2005: heslo *voseo*), pokud není uvedeno jinak.

Z gramatického a zároveň sociolingvistického hlediska dělíme *voseo* na následující dva druhy:

1. ***Voseo reverencial***, neboli zdvořilostní: Spočívá v užití zájmena *vos* za cílem odkázání se na druhou osobu jak množného, tak jednotného čísla. V tomto případě bychom druh *vosea* přiblížili k vykání, vyjadřujeme jim úctu či respekt k druhé osobě. Jeho původ sahá až do historické latiny. Postupem času jeho význam vyznání úcty adresátovi přešel do běžné familiární mluvy. Dnes se používá pouze ojediněle v určitých oblastech. Důležité je zmínit fakt, že jeho výskyt je především ve Španělsku, v Americe pouze ojediněle při zvláštních příležitostech, mezi které řadíme například církevní obřady, konkrétně při oslovení Boha nebo také při přísaze na Boha u soudu: „*Juráis por Dios, por la Patria y estos Santos Evangelios?*“ (RAE-ASALE, 2009: 1262)

2. ***Voseo dialectal americano***, neboli typické pro oblast Latinské Ameriky: Jedná se o užití *vosea* zájmenného (pouze s použitím osobního zájmena *vos*), nebo slovesného (pouze užití slovesa časovaného dle specifík *vosea*) nebo jejich kombinaci, tedy *voseo* kompletní (*vos tenés/tenís*). Níže se k tomuto tématu dostaneme blíže. Oslovením pak míříme pouze na jedince, ač je například sloveso použito ve druhé osobě plurálu. Každá z geografických oblastí pak vykazuje rozdílné varianty časování sloves i druhy oslovování (zájmenné, slovesné, kompletní). Na rozdíl od *vosea* zdvořilostního, americké implikuje familiárnost, ve většině případů je srovnatelné s oslovením *tuteo*.

Další klíčové rozdělení pro tuto práci bude z hlediska morfologie:

1. **Voseo pronominal** (zájmenné): V tomto případě bývá takto nahrazována zájmena *tú* (ty) nebo *ti* (tobě). Může působit jako:

- a) podmět ve větě: „*Vos lo sabés.*“
- b) vokativ: „*Vos, cómo estáis?*“
- c) předložková vazba: „*Con vos me siento bien.*“

Zajímavé je, že v případě zvrtného slovesa je použité zájmeno zachováno ve tvaru 2. osoby singuláru (*te*), včetně přivlastňovacích zájmen (*tu, tuyo*): „*Vos te fuiste muy temprano.*“

Navíc přichází v úvahu možnost, že se setkáme s variantou, která nám nabízí užití zájmena 2. osoby množného čísla *vosotros* ve vztahu se slovesem ve tvaru *vosea*: „*vosotros vivís*“. Toto použití je spíše ojedinělé a vyskytuje se především na severu Španělska v oblasti zvané Felechosa. Žádné zmínky této varianty v souvislosti s Latinskou Amerikou nejsou. (RAE-ASALE, 2009: 1262)

2. **Voseo verbal/flexivo** (slovesné): Zakládá se na užití rozdílného časování sloves, konkrétně na změně koncovek druhé osoby singuláru: *tú vivís, vos comés/comís*. Ne všechny slovesné časy jsou u *vosea* zastoupeny. Změny v časování sloves jsou také v rámci oblastí, kde je slovesné *voseo* užíváno a ne všechny varianty jsou akceptovány.

Výše jsme uvedli, že rozlišujeme základní dva typy *vosea* dle sociolingvistického vnímání, a to *v. reverencial* spolu s *v. americano*. Dále jsme po gramatické stránce zmínili *voseo pronominal* a *verbal* nebo také jejich kombinaci, ze které vzniká původní/autentické, neboli kompletní *voseo*. Avšak i v tomto případě shledáme podobnost, a to v gramatickém paradigmatu. Rozdíly dále shledáváme v sociolingvistickém pojetí, tedy jeho vnímání a užití mluvčími. Zde bychom zmínili, že *voseo reverencial* si zachovává funkci vyjádření respektu a úcty. Naopak *voseo americano* ve většině případů vykazuje přítomnost familiárnosti a blízkého vztahu.

Časování slovesného *vosea* v jednotlivých zemích

Výše jsme uvedli, že po morfologické stránce rozlišujeme dva druhy *vosea*, zájmenné (*pronominal*) a slovesné (*verbal*) a jejich kombinaci, neboli *voseo* kompletní. V této podkapitole představíme rozdílné časování sloves každé oblasti Latinské Ameriky, kde se *voseo* používá. Nejčastěji (a to ve všech zemích) se slovesné *voseo* užívá v přítomném čase, dále pak v jednoduchém čase minulém (*pretérito perfecto simple*) a jednoduchém čase budoucím (*futuro simple*). Slovesné *voseo* poznáme podle odlišné koncovky u vyčasovaného slovesa. Nese znaky jednotného čísla, ačkoli v minulosti odpovídalo druhé osobě čísla množného. (RAE-ASALE, 2009: 1261-63)

Jak uvádí José Pedro Rona (1964 en Lipski, 1996: 28), existují 4 druhy časování sloves, respektive 4 druhy koncovek u indikativu přítomného času. Níže si všechny druhy graficky znázorníme (rozdělené dle koncovek slovesa v infinitivním tvaru) a následně okomentujeme jejich užití.

Druh	Koncovka –AR	Koncovka –ER	Koncovka –IR
1.	-áis	-éis	-ís
2.	-áis	-ís	-ís
3.	-ás	-és	-ís
4.	-ás	-és	-es

Dle *Pedra Rony* je druhý a třetí typ nejčastěji vyskytován na území Latinské Ameriky. Prvním typem jsou slovesné tvary 2. osoby množného čísla, které jsou normativně kodifikovány na území Španělska a v jeho přilehlých oblastech. Ty se však v tomto případě užívají pro 2. osobu čísla jednotného.

V DPD (2005, heslo *voseo*) nalezneme přehlednou tabulku slovesných časů seřazených dle zemí Latinské Ameriky, ve kterých se vyskytují dané slovesné tvary. Tuto tabulku jsme převzali, zjednodušili, barevně uspořádali dle forem časování a nyní ji na následujících stranách okomentujeme.

TIEMPO VERBAL	<i>presente</i> <i>de</i> <i>indicativo</i>	<i>pretérito</i> <i>imperfecto</i>	<i>pretérito</i> <i>indefinido</i>	<i>futuro</i> <i>simple</i>	<i>presente de</i> <i>subjuntivo</i>	<i>pretérito</i> <i>imperfecto</i> <i>o pretérito de</i> <i>subjuntivo</i>	<i>condicional</i> <i>o</i> <i>pospretérito</i>	<i>presente de</i> <i>imperativo</i>
PAÍS								
Argentina	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Paraguay	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Uruguay	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Chile	cantái/s comí/s viví/s	cantabai/s comíai/s vivíai/s	cantastes comistes vivistes	cantari/s comerí/s vivirí/s	cantí/s comái/s vivíai/s	cantara/s comierai/s vivierai/s	cantaríai/s comeríai/s viviríai/s	-
Perú	cantás comís vivís	-	cantastes comistes vivistes	cantarás comerís vivirís	-	-	-	cantá comé viví
Bolivia	cantáis/ cantás coméis/ comés vivís	-	-	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Ecuador	cantás/ cantáis comés/ comís vivís	-	-	cantarís comerís vivirís	-	-	-	cantá comé viví
Colombia	cantás comés vivís	-	cantastes/ cantates comistes/ comites vivistes/ vivites	cantarés comerés vivirés	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Venezuela	cantáis/ cantás coméis/ comés vivís	-	cantastes/ cantates comistes/ comites vivistes/ vivites	cantaré/ cantarés comeré/ comerés viviréis/ vivirés	-	-	-	cantá comé viví

Guatemala	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	cantarés comerés vivirés	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
El Salvador	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	cantarés comerés vivirés	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Honduras	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	cantarés comerés vivirés	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Nicaragua	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Costa Rica	cantás comés vivís	-	-	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví
Panamá	cantái/s coméi/s vivís	-	-	-	-	-	-	cantá comé viví
México (Chiapas y Tabasco)	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	cantarés comerés vivirés	-	-	-	cantá comé viví
Cuba (Oriente)	cantái/s coméi/s vivís	-	-	cantaré /s comeréi /s viviréi/s	-	-	-	cantá comé viví

Zdroj informací: Diccionario panhispánico de dudas, 2005. Heslo: voseo

V Argentině, Uruguayi a Paraguayi je časování sloves stejné, jsou to právě tyto tři oblasti, ve kterých je *voseo* pevně zakořeněno a užívá se plošně víceméně bez rozdílů. I z tohoto důvodu analýzu v praktické části budeme směřovat na laplatskou oblast.

Obecně v oblasti Río de la Plata bychom se při užití *vosea* měli držet těchto čtyř zásad:

1) U slovesných časů *pretérito perfecto* a *pretérito indefinido* v indikativu a dále pak konjunktivu (*subjuntivo*) přítomného času se preferuje slovesný tvar *tutea*.

2) Koncovky *-ís* jsou nespisovné a nevhodné, dle normy je vhodnější užití koncovky *-és* (*comís/comés*)

3) U sloves *HABER*, *SER* a *IR* je v přítomném čase indikativu preferována forma slovesa *has*, *sos* a *vas* u 2. osoby jednotného čísla. Dle jazykové normy není správné užití tvarů *habés*, *habís*, *soi* ani *vai*.

4) Sloveso *ANDAR* a jeho tvary *andá* a *andate* u rozkazu nahrazují tvary 2. osoby jednotného čísla slovesa *IR*.

(DPD, 2005: heslo *voseo*)

Dle *Diccionario panhispánico de dudas* (2005) jsou ve výše zmíněné tabulce tvary pro slovesný čas *pretérito indefinido* (*cantastes*, *comistes*, *vivistes*) v Argentině a Paraguayi nevhodné až vulgární. Do normativního systému oslovení patří tvary *cantaste*, *comiste*, *viviste* bez koncového *-s*, viz výše 1. bod. V Uruguayi se tyto tvary za nevhodné pro oslovení nepovažují, avšak jejich užití alternuje s prvním zmíněným.

Dále se uvádí, že u konjunktivu přítomného času v celé oblasti Río de la Plata je za normativní formu považována pouze *cantes*, *comas*, *vivas*.

Miguel Calderón Campos (2010: 228-9) popisuje slovesné časy *vosea* následovně: „*Los tiempos verbales más afectados por el voseo son el imperativo (cantá) y el presente de indicativo (cantás)*.“³⁵. Dále dodává, že tvary *amás*, *temés*, *partís* jsou nejčastěji vyskytovány ve Střední Americe, Argentině, Uruguayi, v Kolumbii v oblasti And a na severovýchodě Bolívie. V Chile je nejčastější formou *amái(s)*, *temí(s)*,

³⁵ „Mezi slovesné časy, které jsou nejvíce ovlivněné formou *vosea*, jsou přítomné časy indikativu a rozkazu.“ (překlad autora práce)

partí(s). Chile je také jedinou ze zemí, kde je *voseo* užíváno, která preferuje u slovesných časů *pretérita imperfecta* v indikativu i konjunktivu formu *vosea: cantabai(s), cantarai(s)*.

Co se týče užití konjunktiva (*subjuntivo*) ve tvaru *vosea*, jeho užití je ustálené v Argentině, naopak v Uruguayi je jeho užití sociálně podmíněno, běžnější je při oslovení rodinného příslušníka. Zajímavé je rozdílné užití *vosea* a *tutea* v případě imperativu. V případě, že se jedná o zdvořilou žádost vyjádřenou rozkazem, mluvčí užití sloveso ve tvaru *tutea*: „*No me esperes.*“. Pokud se jedná o příkaz, použije *voseo*: „*No me esperés.*“. Je třeba zmínit, že rozšířenější slovesné *voseo* je u indikativu sloves, nikoli u konjunktiv ani imperativ. (RAE-ASALE, 2009: 207, 1265)

Dle RAE-ASALE (2009: 1262) oblasti Kuby, Venezuely a Bolívie (všechny tři země jsou graficky zobrazené výše) koexistují dvě slovesné formy, a to 2. osoby plurálu³⁶ (*sabéis*) a formy *vosea* (*sabés*). Avšak v obou případech je užití cílené k oslovení jedné osoby, tedy pro užití singuláru. Jedná se o tzv. diftongizaci (*diftongo*), u těchto tvarů sloves nedošlo k evoluci a zachovaly si původní tvar.

Rozkazovací způsob je ustálený a jeho forma je stejná ve všech zemích. Jedinou zemí, ve které se s imperativem nesetkáme, je Chile. Právě zde je celý systém slovesných časů nejpestřejší a odlišný od ostatních zemí:

„*El voseo chileno, a diferencia del rioplatense, se manifiesta en todos los tiempos verbales, aunque en el imperativo se da esporádicamente en algunas zonas rurales y en personas con escasa formación. Son típicamente chilenas las terminaciones verbales en -ís, con aspiración o pérdida de la -s en el uso infima.*“³⁷ (DPD, 2005: heslo *voseo*)
Dále, jak je citováno, je pro mluvčí v Chile charakteristické vynechání koncových *-s* u indikativu přítomného času. Vyčasovaná slovesa ve formě *vosea* vypadají následovně: „*tení*“, „*viví*“, „*amái*“.

RAE-ASALE (2009: 1264) uvádí dvě základní koncovky slovesa. U sloves končících na *-ER* je to *-és/-ís* (v tabulce uvádíme i *-éis*, které je příznačné pro 2. osobu plurálu u zájmena *vosotros*). U sloves s koncovkou *-AR/-IR* došlo ke stejné změně, z původního *-áis* a *-éis* dalo vzniku *-ás* a *-ís*. Tato norma a forma užití je všeobecně

³⁶ Viz 2. kapitola Zájmenný systém, I. varianta

³⁷ „*Voseo* v Chile zahrnuje, na rozdíl od oblasti Río de la Plata, veškeré slovesné časy (a způsoby), ačkoli s rozkazem ve formě *vosea* se spíše setkáme pouze na venkovech u nevzdělaných mluvčích...“ (překlad autora práce)

rozšířená především ve Střední Americe, v Argentině, Uruguayi, v Kolumbii v oblasti And, na severu a východě Bolívie. (RAE-ASALE, 2009: 1264)

7. HISTORIE OSLOVOVÁNÍ

Na závěr teoretické části se budeme krátce věnovat historii oslovovacích prostředků, konkrétně vývoji *vosea* a *ustedea*.

Voseo je nejčastěji užíváno v zemích Latinské Ameriky, kde se kalkuluje, že z celkového obyvatelstva až dvě třetiny mluvčích užívá *voseo*, a to především ve Střední Americe a v regionu Río de la Plata. (Benavides, 2003: 612) Samotné zájmeno *vos* prošlo dlouhou evolucí. Vůbec první užití se datuje v 16. století během španělské kolonizace amerických zemí. Dokládá se tedy, že původ je španělský, avšak nyní se s *voseem* ve Španělsku setkáme pouze výjimečně.

Ačkoli nejsou žádná přesná data nebo důkazy o přesné historii a vývoji *vosea*, víme, že se rozšířilo po celé Latinské Americe a jeho vývoj nekoreluje s tím ve Španělsku. Důvody jsou zcela samozřejmé, patří mezi ně rozdíly geografické, politické, ekonomické, ale i sociálně-kulturní. Na rozdíl od užití *vosea*, latinskoamerické země, ve kterých je dodnes frekventovanější užití *tutea*, vždy byly v užším kontaktu se Španělskem. Z tohoto důvodu docházelo k paralelním lingvistickým změnám a užití *vosea* se potlačilo. (Benavides, 2003: 612-614)

Podle Kenistona (1937 en Benavides 2003: 613) bylo užití *vosea* v 16. století Španěly různorodé. Mohlo vyjadřovat jak úctu a respekt k osobě nadřazené nebo k osobě stejné hodnosti, tak k vyjádření svrchovanosti nebo v běžném projevu mezi osobami vyšších sociálních tříd.

Na území španělského místokrálovství v Americe, která byla dobývána a kolonizována během 16. století, se zachovala i forma tykání *tuteo*, které se v téže době ve Španělsku rozvíjelo. Jedná se především o území dnešního Mexika a Peru, kde dodnes koexistuje forma *tutea* i *vosea*. V místech, která byla kolonizována, ale Španělé v nich nesetřvali, zůstalo převážně zachováno užití *vosea*. (Benavides, 2003: 614) Nyní je dle *Benavidese* užití *vosea* na území Španělska považováno za archaismus.

Rozdíly v užití *vosea* také sledujeme v mluvené a psané řeči, kdy během 20. století v Argentině a Uruguayi bylo běžné v psaném projevu (korespondence aj.) užití *tutea*, ačkoli v mluveném projevu by mluvčí za stejných okolností použili *voseo*.

Již v pozdní latině se objevuje zájmeno *vos* jako zástupce pro oslovení osoby v singuláru. Toto užití bylo znakem úcty a respektu vyšší vrstvy, později i mezi střední třídou. *Tuteo* přetrvávalo mezi nižší třídou či při oslovení dětí, nebo pak v konverzaci mezi blízkými rodinnými příslušníky. Oslovení *vos* bylo postupem času během 18. století nahrazeno *Vuestra Merced*, ze kterého vzniklo dnes užívané *usted*. (RAE-ASALE, 2009: 1254-6)

Zájmeno *vos* mělo ve středověku stejný význam jako francouzské „vous“, tedy zájmeno pro oslovení 2. osoby plurálu. V té době neexistovala zájmena *nosotros* a *vosotros*, byla nahrazována *nos* y *vos*. Španělský jazyk byl tedy mimo jiné ovlivněn i vývojem jazyka francouzského. Zájmena *nosotros* a *vosotros* vznikla ze spojení *nos otros* a *vos otros*³⁸, čímž se kladl důraz za osobní zájmeno. Mimo to *nos otros* a *vos otros* mělo funkci kontrastu (my/vy ostatní/druzí). Poté se ustálilo jako osobní zájmeno ve funkci, kterou známe a užíváme dnes. (RAE-ASALE, 2009: 1254-66)

Tento vývoj komentuje také Calderón Campos a Medina Morales (2010: 210-211). Na konci 17. století se slovní spojení *vuestra merced*³⁹ stalo formálním oslovovacím prostředkem užívaným dodnes a jeho podoba byla ustálena na *usted*. Místo předtím užívaného *vos* a slovesa druhé osoby singuláru mluvčí přešli na oslovení *usted* a tvar slovesa třetí osoby singuláru.

Z původních slovních spojení, jako byly *vos mismos*, *vos solos*, *vos todos* a *vos otros*, zůstalo ve španělské gramatice pouze poslední zmíněné, které zachovalo dnešní podobu *vosotros*.

Zájmeno *vosotros* bývá často nahrazováno osobním zájmenem *usted*, a to především v Latinské Americe a na kanárských ostrovech. V Americe v některých historických textech můžeme narazit také na zájmeno *vosotros*, také se s ním setkáme během různých ceremonií či bohoslužeb. V zemích, kde se neužívá zájmeno *vosotros*, nenarazíme ani na zájmeno *os*: „*Tampoco se usa en América el pronombre os, que representa la variante átona de vosotros, y tiene muy escaso uso el posesivo vuestro.*“⁴⁰ (RAE-ASALE, 2009: 1255)

³⁸ Z francouzského *nous autres* a *vous autres*.

³⁹ Autoři uvádí oslovení s minuskulí.

⁴⁰ „*V Americe se také ani neužívá zájmeno ‚os‘, které patří do neznělých zájmen a pouze výjimečně je užíváno jako přivlastňovací zájmeno.*“ (překlad autora práce)

Zájmeno *usted* však zůstává i přesto formálním i neformálním oslovením v celé hispánské Americe. V mnoha běžných konverzacích není třeba jej použít, oslovujeme pouze slovesem ve tvaru třetí osoby: „¿*Cómo está?*“.

PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části jsme se věnovali oslovování na území Latinské Ameriky. Zjistili jsme, že mluvčí zde užívají formu oslovení *tuteo*, *ustedeo* a především *voseo*, které jsme komentovali detailněji. Proto také budeme v praktické části hledat právě ty příklady, kde se *voseo* a jeho formy vyskytují. V praktické části si klademe za cíl zjistit, v jakých zemích a v jakém kontextu je *voseo* užíváno. Zde upřesňujeme, že se zaměříme na oblast Río de la Plata, tedy na oblast Argentiny, Paraguaye a Uruguaye. Dále nás bude zajímat, jaké druhy *vosea* se v textech nejčastěji vyskytují, tedy zda je frekventovanější užití *vosea* zájmeného nebo slovesného a zda informace nalezené v praxi odpovídají teorii, kterou jsme především čerpali z publikací RAE-ASALE *Nueva gramática de la lengua española*, potažmo *Diccionario panhispánico de dudas*. Okomentujeme také zajímavosti, které se v textech budou vyskytovat a byly by přínosem pro tuto práci.

V první části budeme analyzovat výskyt *vosea* v korpusech Španělské královské akademie (RAE), konkrétně v korpusech CREA. Předpokládáme, že *voseo* se bude vyskytovat především v mluvené, tedy spíše neformální řeči, ačkoli na území Río de la Plata by se mělo vyskytovat bez výjimek za všech okolností. Z tohoto důvodu se zaměříme pouze na texty mluveného jazyka. Při analýze budeme především vycházet z bodů uvedených v 6. kapitole teoretické části (strana 48).

Následně vytvoříme dotazník na téma užívání *vosea*, na který budou odpovídat mluvčí z Latinské Ameriky. Zajímat nás bude jejich původ, tedy země a její část, ze které pochází případně, kde žijí. V teoretické části jsme zjistili, že na výběr oslovování má vliv i vzdělání jedince, sociální a kulturní vazby, a k tomu také otázky budou mířené. Pro zajímavost jsme dodali otázky mířené na věk a pohlaví mluvčích. V neposlední řadě se budeme ptát na druh *vosea*, který mluvčí užívá. K tomu nám poslouží konkrétní příklady, ze kterých bude mluvčí vybírat a přiřazovat je k situaci, ve které by je případně použil. Na závěr ponecháme prostor pro vyjádření respondentů k tomuto obsáhlému tématu a nejpřínosnější odpovědi okomentujeme.

PRÁCE S KORPUSY CREA

- CREA (*Corpus de Referencia del Español Actual*)

Jedná se o korpusy Španělské královské akademie, které obsahují texty jak mluvené, tak psané řeči. Korpusy jsou synchronní a obsahují data z let 1975 až 2004.

První hledání jsme uskutečnili v referenčních korpusech Španělské královské akademie (RAE), CREA. Tyto korpusy nám umožňují vyhledávání v jednotlivých zemích Latinské Ameriky. Vzhledem k tomu, že oslovení se týká především mluvy a takto byla koncipována i teoretická část této diplomové práce, hledání jsme omezili pouze na texty mluveného jazyka⁴¹:

„La lengua hablada está representada por transcripciones de documentos sonoros, obtenidos, en su mayor parte, de la radio y la televisión.“

(Zdroj: <https://www.rae.es/banco-de-datos/crea>)

Rádi bychom upozornili na fakt, že transkripce je doslovná, tedy text v některých příkladech nalezených korpusy může působit nekoherentně. I z tohoto důvodu budeme příklady třídit manuálně, aby výsledky analýzy nebyly zkreslené.

ANALÝZA ZÁJMENA VOS

Cílíme na vyhledávání osobního zájmena „vos“, které dále budeme analyzovat v kontextu s užitými významovými slovesy, případně opisnými slovesnými vazbami, dále slovesnými časy a způsoby. Tento výzkum povedeme po kvantitativní stránce obsahu, nikoli kvalitativní. Jedná se nám především o výčet fakt studovaných v teoretické části této práce. Pokud se vyskytnou příklady, u kterých narazíme na metalingvistické informace o mluvčím (věk, pohlaví, zaměstnání), tuto skutečnost uvedeme a následně informaci zahrneme do „sociolingvistické analýzy“.

⁴¹ „V mluveném jazyce jsou zastoupené přepisy zvukových záznamů získané z největší části z televizního a rádiového vysílání.“ (překlad autora práce)

Nyní přejdeme k postupu vyhledávání v korpusech CREA. Do kolonky „consulta“ jsme zadali dotaz „vos“. Výsledky jsme vyfiltrovali pomocí zadání „oral“ ve sloupci „medio“ pro vyhledání příkladů mluveného jazyka.

Consulta:	vos, en Orales
Resultado:	330 casos en 83 documentos.

Filtros:	Casos
Raño:	10
☐ Mantener documentos (Sólo para filtro sobre casos).	
<input type="button" value="Filtrar"/>	

OBTENCIÓN DE EJEMPLOS

Concordancias

Normal.

Clasificación:	▼
Agrupación:	▼
Marcas:	▼

1. Postup vyhledávání v korpusech CREA

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [3.4.2021]

Po zadání vyhledávání nám korpus poskytl 330 výsledků v celkem 83 dokumentech. Ty jsme seřadili dle jednotlivých zemí, ze kterých texty pochází. Níže poskytneme náhled na statistiku, která procentuálně zobrazuje příklady jednotlivých výskytů zájmena *vos* v uvedených zemích.

Estadísticas								
Año	%	Casos	País	%	Casos	Tema	%	Casos
			PARAGUAY	47.27	156	9.- Oral.	100.00	330
			ARGENTINA	23.33	77			
			COSTA RICA	15.45	51			
			ESPAÑA	12.12	40			
			URUGUAY	0.90	3			
			PERÚ	0.60	2			
			BOLIVIA	0.30	1			

2. Statistika výskytu výsledků dle zemí

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [3.4.2021]

Statistika nám dává informaci o tom, kde se nejčastěji zájmeno *vos* vyskytuje. Mezi výsledky se vyskytuje i Španělsko s přibližně 12% výskytů a v o dost menším měřítku Uruguay, Peru a Bolívie. Další informaci, kterou nám korpus poskytuje, je

metalingvistická informace o dotyčném mluvčím, jako je věk a povolání. Ne u všech příkladů tuto informaci nalezneme, proto ji do analýzy zahrneme pouze jako zajímavost navíc, jak jsme již v úvodu zmínili.

Procházet budeme každý jednotlivý příklad a hledat v něm spojení *vos* spolu s užitým slovesem. Analýza se bude zakládat na kvantifikaci sloves, které se nejčastěji se zájmenem *vos* pojí. Dále v jakých slovesných časech se nejčastěji vyskytuje, zda je užitá sloveso ve formě *vosea* a se kterými osobami je užíváno. Primárně nás budou zajímat země, ze kterých výsledky hledání v korpusech pochází, a dle těchto parametrů výsledky hledání seskupíme. Vybereme adekvátní příklady užívání zájmena *vos* k okomentování jeho užití.

OBLAST RÍO DE LA PLATA

ARGENTINA

V teoretické části jsme se dozvěděli, že pro mluvčí v Argentině je typické užití *vosea* jak zájmeného, tak slovesného, tedy kompletního. Nyní si na příkladech ukážeme, zda se toto tvrzení vyskytuje i v praxi. Dále okomentujeme nejčastěji vyskytovaná slovesa časovaná ve formě *vosea*. Výsledků hledání v textech pocházejících z Argentiny bylo celkem 77 v 11 dokumentech.

Ke každé zemi si opětovně graficky znázorníme užití daných slovesných časů a jejich tvary pro lepší přehlednost.

TIEMPO VERBAL	<i>presente</i>					<i>pretérito imperfecto</i> o <i>pretérito de subjuntivo</i>	<i>condicional</i> o <i>pospretérito</i>	
PAÍS	<i>de indicativo</i>	<i>pretérito imperfecto</i>	<i>pretérito indefinido</i>	<i>futuro simple</i>	<i>presente de subjuntivo</i>			<i>presente de imperativo</i>
Argentina	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví

Zdroj informací: *Diccionario panhispánico de dudas*, 2005, heslo: *voseo*

Sociolingvistická analýza

Korpus umožňuje výsledky třídit, díky tomu jsme našli příklad dialogu mezi mužem ve věku 29 let, povoláním ekonom ve veřejné správě⁴², a mužem ve věku 69 let, povoláním inženýr. Pro první část analýzy jsme vybrali ty příklady, kde se objevuje pouze přítomný čas.

1. „¿Y vos, qué decís de vos mismo? ¿Vos sos un buen amigo?“

V tomto případě bylo užito jak zájmené, tak slovesné *voseo* pro 2. osobu čísla jednotného.

2. „...y después de grande vos empezás a sentirlo, de repente te ponés sensible a ese ritmo.“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

U obou příkladů se jedná o mluvčího muže ve věku 29 let vysokoškolského vzdělání⁴³. V příkladu číslo 2 vidíme užité zvrtné zájmeno *te* spolu se slovesným *voseem* (*de repente te ponés sensible*). Potvrzujeme si tedy, že u zvrtných sloves zájmeno nepodléhá formě *vosea*, ale pro 2. osobu čísla jednotného je užito zájmeno *te*, stejně jako u formy oslovení *tuteo*.

3. „Esa casa está hecha que si cuando vos que si vos le sacás el techo a la casa, vos ves que hay un núcleo central que era la casa primitiva.“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

⁴² Přeloženo z orig. *contador público*, v českém jazyce neexistuje věrný příměr k doslovnému překladu

* „es un profesional que ejerce la disciplina de la contabilidad dentro de un ámbito económico“

** „En Argentina es obligatorio que el contador público esté matriculado para poder ejercer su profesión.“

⁴³ „En Argentina el título de contador público se obtiene cursando la correspondiente carrera universitaria de grado (entre 4 a 6 años).“

Zdroj: <https://es.wikipedia.org/wiki/>

Výpověď číslo 3 patří muži ve věku 69 let, povoláním inženýr, opět se tedy jedná vysokoškolsky vzdělaného člověka. Tento dialog je v korpusech vedený jako neformální. Užití *vosea* tedy v tomto případě není ovlivněno věkem, ani vzděláním.

Kvantitativní analýza významových sloves

Nyní se zaměříme na nejčastěji vyskytovaná slovesa ve vyhledaných příkladech, která jsme manuálně vyfiltrovali z uvedených příkladů. Naším záměrem je se zaměřit na zájmeno *vos* primárně ve funkci podmětu, sekundárně v dalších syntaktických funkcích.

Vůbec nejčastěji (celkem v devíti případech) se zájmeno *vos* pojilo se slovesem *decir*:

1. „¿Y vos, *qué decís de vos mismos?*“

První *vos* je ve vztahu podmětu, druhé *de* je v předložkové funkci.

2. „*No, pero no se trata de eso, se trata de mantener la forma como decís vos.*“

U tohoto příkladu je zájmeno *vos* postponováno, avšak z kontextu vychází, že je ve funkci podmětu ve větě.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Nyní se dostáváme k sekundárním výsledkům u slovesa *decir* a to těm, které neplnily funkci podmětu ve větě. Tím se zájmeno *vos* nevztahovalo přímo k významovému slovesu.

1. „¿*Quién te elige la corbata a vos?*“.

V tomto případě se osobní zájmeno *vos* nevztahuje k významovému slovesu *elegir*. Jedná se o *complemento indirecto*, tedy nepřímý předmět.

V celkem sedmi případech se zájmeno *vos* pojilo se slovesy *ver* a *ser*:

2. „*Es decir, el alumno que vos ves que estuvo mal en redacción en la primera composición, en la segunda un poquitito mejor, y fue mejorando, podés evaluar el adelanto.*“

3. „*No, si ya sé que sos de costumbres sanas, vos.*“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Dále se v nejvíce případech vyskytovala slovesná opisná vazba *tener que*, a to v celkem 8 příkladech:

1. „*Vos tenés que hacer un cacheo, vos tenés que palparlos de armas.*“

Také u tohoto slovesa se vyskytly případy, které z důvodu jiného významu bylo třeba vyfiltrovat. Jednoznačně mezi ně patřilo sloveso *tener*, tedy mít či vlastnit, které se objevilo ve dvou výsledcích vyhledávání, v obou případech se jednalo o minulý čas popisný (*préterito imperfecto*):

2. „*Y creo que si vos tenías más de quince pasajes ya te daba lo mismo.*“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

V níže znázorněné tabulce uvedeme slovesa, která se nejčastěji pojila se zájmenem *vos*. Dále v případě, že u uvedených sloves byly dohledány příklady slovesných časů *presente simple* a *préterito indefinido*, dané formy sloves zmíníme. Takto můžeme jednoduše porovnat fakta z části teoretické spolu se skutečnými případy nalezenými v korpusech.

<i>Pořadí</i>	<i>Významové sloveso/ opisná slovesná vazba</i>	<i>Presente simple</i>	<i>Préterito indefinido</i>
1.	<i>Decir</i>	(<i>vos</i>) <i>Decís</i>	(<i>vos</i>) <i>Dijiste</i>
2.	<i>Ser/Ver</i>	(<i>vos</i>) <i>Sos/Ves</i>	(<i>vos</i>) <i>Fuiste/Viste</i>
3.	<i>Tener que</i>	(<i>vos</i>) <i>Tenés que</i>	---
4.	<i>Saber</i>	(<i>vos</i>) <i>Sabés</i>	---
5.	<i>Estar/Ir/Llevar/Querer/Tener</i>	(<i>vos</i>) <i>Querés</i>	---

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Jak můžeme vidět v tabulce uvedené výše, užití *voseo* v minulém čase jednoduchém (*préterito indefinido*) není shodné s tím, které je uvedeno v *Diccionario panhispánico de dudas*. Tímto si potvrzujeme fakt, že koncové *-s* u 2. osoby singuláru ve slovesném čase *préterito indefinido* je považováno za nevhodnou formu a upřednostňuje se varianta slovesného *tutea*. Více k této skutečnosti zmíníme v kapitole níže (Analýza slovesných časů minulých), kde na dalších příkladech okomentujeme užití minulých časů. Konkrétně minulý čas popisný, tedy *préterito imperfecto*, a minulý čas jednoduchý, *préterito indefinido*.

Analýza slovesných časů minulých

Jak jsme výše uvedli, slovesné *voseo* by mělo podléhat změně formy slovesa i u *préterita indefinida* (viz teoretická část, zdroj RAE-ASALE). Jedná se o změnu v koncovce slovesa přidáním */s/* (*hablastes, comistes, vivistes*). V prvním z následujících příkladů jsme však výskyt nenormativního užití shledali. V příkladech

jsme dále nacházeli také užití *préterita imperfecta*, které změně *vosea* nepodléhá:
„Claro, pero a vos te quedaba bien por la facultad.“

Příklady užití *préterita indefinida*:

1. „¿Cómo vos no cruzastes el charco?“ (Muž, 29 let)

Jedná se o jediný příklad ze všech vyhledaných, ve kterém slovesné *voseo* u *préterita indefinida* bylo použito. Další příklady nepodléhaly změně, která by se na území Argentiny v rámci nenormativního užívání *vosea* měla vyskytovat:

2. „Sobre todo porque ¿vos no te sentiste un poco solo?“ (Tentýž muž)
3. „...porque cuando vos decís que sos irresponsable los estás diciendo porque vos realmente fuiste un hijo único y algo de eso.“ (Tentýž muž)
4. „¿Y vos fuiste amigo de él?“ (Muž, 69 let)
5. „¿Y vos te recibiste y fuiste allí?“ (Tentýž muž)
6. „No, pero vos dijiste ¿me das un cigarrillo?“ (Žena, 28 let)

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Vliv na užití formy *vosea* u *préterita indefinida* nemělo ani pohlaví, ani věk. Zajímavé a přínosné jsou první tři příklady, u kterých se jedná o výpověď jednoho mluvčího, přičemž v prvním příkladě mluvčí volil slovesnou formu *vosea*, v následujících dvou již nikoli.

Užití zájmen u zvratných sloves

Dále se zaměříme na již výše zmíněné užití zájmen u zvratných sloves a konkrétních případů užití. U zvratných sloves je použito zájmeno zvratné *te* spolu s osobním *vos*, a to bez výjimek:

1. „¿Y vos te recibiste y fuiste allí?“
2. „Claro, pero a vos te quedaba bien por la facultad.“

Oba příklady pochází od mluvčího muže ve věku 69 let, povoláním inženýr.

3. „Toni, ¿quién te elige la corbata a vos?“ (Bez bližší informace o mluvčím.)
4. „Es decir, vos les llevás a las chicas, esa mía no, fue una especie de combinación, pero vos te llevás una serie de preguntas con el sí y el no, y las chicas te lo contestan en un momento.“ Výpověď ženy, věk 48 let, profesorka jazyků

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Užití zájmen funguje na stejném principu i u rozkazovacího způsobu viz uvedené příklady níže.

Příklady:

5. „Elemental, muy elemental, sí, porque imagináte vos que es un ensayo además.“
6. „Macaneo, porque imagináte vos ¿cómo podés controlar todo eso?“

Oba výše zmíněné příklady vypověděla žena ve věku 48 let, profesorka jazyků.

7. „Y bueno, pero vos suponéte.“ Mluvčí muž ve věku 29 let.

Výše zmíněné příklady užití imperativu jsou ve formě *vosea*. Tuto skutečnost poznáme dle umístění přízvuku, který by byl v případě *tutea* v následující pozici: „*imagínate*“ a „*suponete*“ (přirozený přízvuk).

PARAGUAY

Další zemí v pořadí, kterou v rámci naší analýzy budeme komentovat, je Paraguay. Právě v textech pocházejících z této země pocházelo nejvíce výsledků: celkem 156 ve 46 dokumentech. Co se týče užívaných slovesných časů ve formě *vosea*, užití je dle DPD a RAE-ASALE totožné se systémem v Argentině, viz teoretická část a tabulka níže uvedená.

TIEMPO VERBAL	<i>presente</i>					<i>pretérito imperfecto</i>	<i>condicional</i>	
PAÍS	<i>de indicativo</i>	<i>pretérito imperfecto</i>	<i>pretérito indefinido</i>	<i>futuro simple</i>	<i>presente de subjuntivo</i>	<i>o pretérito de subjuntivo</i>	<i>o</i> <i>pospretérito</i>	<i>presente de imperativo</i>
Paraguay	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví

Zdroj informací: *Diccionario panhispánico de dudas*, 2005, heslo: *voseo*

Kvantitativní analýza významových sloves

Při analýze významových sloves jsme postupovali ve stejných krocích, jako tomu bylo u první analýzy v oblasti Argentiny. Prošli jsme veškeré výsledky vyhledávání a manuálně je vytřídili a seřadili významová slovesa dle frekvence užití.

Stále se řídíme tím, že primárně komentujeme příklady, kde *vos* bylo ve funkci podmětu a významové sloveso ve funkci přísudku. Vzhledem k vyššímu výskytu výsledků okomentujeme více příkladů. Níže vypíšeme reálné časování sloves u nejčastěji zastoupených sloves.

V následující tabulce uvedeme nalezené formy sloves, které se v příkladech vyskytovaly. Upozorňujeme, že uvádíme pouze slovesa v indikativu.

<i>Pořadí</i>	<i>Významové sloveso/ opisná slovesná vazba</i>	<i>Presente simple</i>	<i>Préterito indefinido</i>
1.	<i>Poder</i>	<i>(vos) Podés/Puedes</i>	---
1.	<i>Querer</i>	<i>(vos) Querés/Quieres</i>	---
1.	<i>Tener</i>	<i>(vos) Tenés</i>	---
1.	<i>Ser</i>	<i>(vos) Sos</i>	---
2.	<i>Irse</i>	<i>(vos) Te vas</i>	---
2.	<i>Saber</i>	<i>(vos) Sabés</i>	---
3.	<i>Tener que</i>	<i>(vos) Tenés que</i>	---
4.	<i>Decir</i>	<i>(vos) Decís</i>	---
4.	<i>Ver</i>	<i>(vos) Ves</i>	<i>(vos) Viste</i>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Vůbec nejčastěji se objevovala slovesa *poder*, *querer*, *tener* a *ser*, všechna slovesa byla zastoupena v 10 příkladech z celkem 156 jako podmět ve větě.

Ačkoli časování slovesa *poder* ve formě *vosea* na území Paraguaye je dle DPD a RAE-ASALE, i dle většiny vyhledaných výsledků „*vos podés*“, objevily se i příklady, kde je zachována forma *tutea* spolu s užitým zájmenem *vos* („*vos puedes*“). *Voseo* tedy nebylo ve všech příkladech slovesné, pouze zájmenné. Z celkem 156 příkladů tomu tak bylo u čtyř výsledků, počítáme-li pouze příklady, kde zájmeno *vos* bylo ve funkci podmětu a sloveso v přítomném čase v indikativu. Jeden z příkladů uvádíme níže.

1. „...no es que vos puedes contribuir para que eso no suceda, hay actitudes muy individualistas, ...“

Na tomto příkladu vidíme užití čistě zájmenného *vosea*. V korpusu je však zastoupeno více příkladů pocházejících ze stejného zdroje a ve všech ostatních (celkem 16) bylo použito *voseo* zájmenné i slovesné, viz ukázka posledních 6 příkladů níže.

Nº	CONCORDANCIA	TÍTULO
151	tiempo, no lo ven así como ¡por fin despertaste!, vos sos un ejemplo para otras tantas mujeres q	Encuesta 16, María Elena León
152	están sufriendo esto, no, o sea, al contrario, si vos te exponés a eso, o sea, si vos denunciás,	Encuesta 16, María Elena León
153	al contrario, si vos te exponés a eso, o sea, si vos denunciás, te exponés al ridículo, te expo	Encuesta 16, María Elena León
154	en porque tienen que suceder, ¿verdad?, no es que vos puedes contribuir para que eso no suceda,	Encuesta 16, María Elena León
155	os accedes a eso, porque hay cuestiones o sea, si vos hacés una institución, tenés que tener rec	Encuesta 16, María Elena León
156	tener recursos, ¿verdad? A lo mejor tus recursos vos tenés muy buena voluntad, pero tus recurso	Encuesta 16, María Elena León

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [3.4.2021]

V červeně vyznačeném čtverci vidíme autora textu, zamodřená a červeně podtržená věta je s užitím slovesa ve formě *tutea*. V ostatních zmíněných pěti příkladech bylo použito *voseo* slovesné („*vos sos*, *vos te exponés*, *vos denunciás*, *vos hacés*, *vos tenés*“). V žádném z nich však není použito sloveso *poder* ve formě *vosea*.

Sloveso *poder* nebylo jediné, u kterého se vyskytlo pouze zájmenné *voseo*, nikoli to slovesné. Další příklad se vztahuje na užití slovesa *querer* ve formě *tutea* spolu se zájmenným *voseem*.

1. „Y los guaraníes no eran de ninguna manera la representación de ni nada por el estilo, eran guerreros feroces que sometían a esclavitud a otros pueblos, antropófagos, rituales como tú quieras o como vos quieres, como vos quieras.“

Zajímavé na tomto příkladu je, že autor u tohoto příkladu použil tři způsoby oslovení („*tú quieras*, *vos quieres*, *vos quieras*“). V ostatních příkladech jsme se ale dočetli, že autor hovoří o užívání *vosea* v Latinské Americe. Z kontextu tedy víme, že byl zde záměr mluvčího o užití všech třech zmíněných variant:

2. „...*ingresábamos ya universitarios entonces hablábamos para todo: vos tenés, vos querés, etcétera. Entre dominicanos sobre todo, gente de Centroamérica, ¿no?, que usa el vos.*“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

Na výše uvedeném příkladu také pozorujeme zájmeno *vos* ve funkci *complemento directo*, tedy přímého předmětu. Tento příklad není započítán do celkového počtu výsledku vzhledem k tomu, že *vos* není ve funkci podmětu.

1. „*Eso es lo que te da la posibilidad que, por ejemplo vos por ejemplo si alguien te pregunta: ¿vos no tenés un albañil o un constructor?*“

V prvním příkladu lze pozorovat jak oslovení pomocí osobního zájmena *vos*, tak zájmena *te* ve funkci nepřímého předmětu. Sloveso *tener* je ve tvaru *vosea* typického pro tuto oblast.

2. „*Dios dejó dijo: o sos mi hijo, o no sos mi hijo, eso dos dejó Dios, vos sos mi hijo, yo quiero que vos seas mi hijo.*“

Jak je již výše zmíněno, jedná se o transkripci mluveného textu, proto tento příklad ponecháváme i se syntaktickou chybou („*dejó dijo*“). Zde je sloveso *ser* ve funkci sponového slovesa.

3. „*Pero ahora si vos te vas y dormís más en la calle te sacan los zapatos, te sacan tu pantalón, te dejan desnudo.*“

U zvrtného slovesa *IRSE* je ponecháno zvrtné zájmeno ve tvaru *tutea*, důraz na oslovení adresáta je vyjádřen osobním zájmenem *vos*.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.2021]

V první analýze z oblasti Argentiny jsme komentovali užití zájmena *vos* a *te* u zvrtných sloves. I v tomto případě se nám potvrdilo užití zájmena *te* ve funkci zvrtného slovesa.

Z analýzy jsme také zjistili, že ač je použito u zvrtného slovesa zájmeno *te*, nebo naopak významové sloveso neodpovídá tvaru *vosea*, mluvčí dávají důraz na oslovení adresáta pomocí osobního zájmena *vos* a v některých příkladech bylo zřetelné, že jej používají excesivně.

1. „*Y para lo que vos te pueda servir, yo te diría que aquí se no se habla de tú, tampoco se habla de usted sino que es un es como en todo el Río de la Plata, nosotros hablamos de vos.*“

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [3.4.2021]

V této větě není zastoupeno zvrtné sloveso a i přesto bylo použito zájmeno *vos* pro oslovení adresáta a vyjádření tak důrazu na jeho oslovení, stejně tak, jako je tomu u dalšího příkladu:

1. „*¿Por qué te reís? ¿Por qué vos te reís?*“

Co se týče užití imperativu, v příkladech se nacházel ve tvaru *tutea*, oproti zmíněným příkladům v oblasti Argentiny, kde se vyskytovala forma *vosea*.

2. „...y bueno, ¡fíjate vos!, de aquí a dos años atrás, a dos años de la nueva Constitución...”

3. „Por eso acá nosotros hacemos una prueba, vos apuntate a un teatro y tenés que demostrar qué capacidad de voz tenés.”

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [3.4.2021]

Análiza slovesných časů minulých

1. „Y ahora con Asunción no es más como antes que vos podías transitar libremente o dejar la puerta de tu casa abierta o no sé.”

- *préterito imperfecto*

2. „Pero el problema es que vos viste que hay toda una política de producción del algodón que produjo un montón de problemas, ¿verdad?”

- *préterito indefinido*

3. „Entonces vos decías: mirá, en circunstancias en que la democracia no anda, un gobierno político que interrumpe la Democracia pero que de todas maneras te promete una salida a la Democracia.”

- *préterito imperfecto*

4. „Hace diez años vos tenía todavía el sesenta por ciento de la población urbana, hoy tenés un cincuenta de tenés, perdón, setenta por ciento de población rural.”

- *préterito imperfecto*

5. „O sea no es más el clima del silencio, de la simulación, de que todo era eufemístico, de que vos decías pero no decías, vos pensabas pero no pensabas, vos suponías pero no decías.“

- *préterito imperfecto*

6. „...y yo no sé si cuando vos viniste, yo volví a España para un congreso, ...“

- *préterito indefinido*

7. „Claro, lo que pasa hoy contigo, lo que pasa es que todavía seguís pensando en que cuando vos estabas en el seno materno se supone que tuviste unas ciertas experiencias.“

- *préterito imperfecto/indefinido*

8. „...o sea, vos naciste para servirme, como una cuestión de esclavitud, ...“

- *préterito indefinido*

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA). *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [4.4.2021]

Výše uvádíme příklady slovesných časů minulých, které byly obsaženy v korpusech CREA. Celkový počet výskytů sloves, která se pojila se zájmenem *vos*, bylo 6 u *préterita imperfecta* a 5 u *préterita indefinida*. Uvádíme pouze příklady v indikativu. Všechny uvedené příklady byly ve formě oslovení *tutea*.

Příklady pocházející z Paraguaye nalezené v korpusech CREA neobsahovaly metalingvistickou informaci o mluvčích. Proto nebylo možné v tomto případě provést sociolingvistickou analýzu.

URUGUAY

Dostáváme se k poslední zemi v oblasti Río de la Plata. Užití slovesných časů by mělo být i v případě Uruguaye totožné, jako tomu bylo ve výše analyzované Argentině a Paraguaii. Jediný rozdíl, na který se zaměříme, bude u slovesného času minulého *pretérita indefinida*, u kterého by měly korelovat dvě jeho varianty. Jedná se o formy *cantaste(s)*, *comiste(s)* a *viviste(s)*, v tomto případě na koncové *-s* není z normativního pohledu nahlíženo nevhodně či vulgárně.

TIEMPO VERBAL	<i>presente de indicativo</i>	<i>pretérito imperfecto</i>	<i>pretérito indefinido</i>	<i>futuro simple</i>	<i>presente de subjuntivo</i>	<i>pretérito imperfecto o pretérito de subjuntivo</i>	<i>condicional o pospretérito</i>	<i>presente de imperativo</i>
PAÍS								
Uruguay	cantás comés vivís	-	cantastes comistes vivistes	-	cantés comás vivás	-	-	cantá comé viví

V celém korpusu byly nalezeny pouze 3 příklady užití zájmena *vos*. Níže je uvedeme a okomentujeme.

1. „Y a la antigua con centro de la muerte famoso, Zalayeta de bordón impecable, y como dijiste vos pasando el pie izquierdo sobre el derecho, un golazo de Romero para meter en la mejor historia del Peñarol.“

2. “Y hoy miro hacia mis costados y aquellos seres queridos con los que me abrazaba, con los que gritaba como vos ya no están como, seguramente, en acontecimientos deportivos en el día de mañana estarán otros y mirarán a los que ya no están.“

3. „Y a los trece apareció el Pato, frotó la lámpara lo dijiste vos, arrancó en el centro del campo, recibió un rebote ahí a la izquierda, metió un centro magnífico y el Romero a cobrar y uno a cero.“

Jedná se o výpovědi jednoho mluvčího, který není blíže specifikovaný, tudíž nemůžeme ani v tomto případě provést sociolingvistickou analýzu. Co se týče prvního a třetího příkladu, *vos* je větách postponováno za významovým slovesem. Ve dvou ze třech případů se objevuje slovesný čas minulý *préterito indefinido*, který je ve tvaru *tutea* („*dijiste*“), nikoli *vosea* („*dijistes*“). Zbylý příklad číslo 2 je v čase přítomném („*no están*“) a jedná se o plurál 3. osoby.

Těmito příklady uzavíráme část korpusové analýzy, ve které jsme se zaměřili na užití zájmena *vos* v oblasti Argentiny, Paraguaye a Uruguaye. Provedli jsme kvantitativní analýzu významových sloves, primárně těch ve funkci podmětu ve větě. Dále jsme okomentovali příklady vhodné k sociolingvistické analýze, kde jsme však nedošli k významným závěrům. Výsledky hledání nebyly ovlivněny ani vzděláním, ani věkem mluvčích. Potvrdili jsme si, že v případě zvrtných sloves je užito zájmeno *te* i v případě slovesné formy *vosea* („*vos te ponés*“), a to i v případě imperativa („*imagináte vos*“). Výše zmíněné platilo pro všechny oblasti. Pouze v jediném příkladě nalezeném v textu pocházejícího od mluvčího z Argentiny jsme analyzovali nenormativní užití slovesného času *préterita indefinida* ve tvaru s koncovým *-s* („*cruzastes*“). Z kvantitativní analýzy nejčastěji užívaných významových sloves spolu se zájmenem *vos* se nedá vyvodit obecně platící pravidlo. Avšak ve všech zemích bylo jedno z nejčastěji užívaných sloveso *decir* (v 9 případech v Argentině, v 10 v Paraguayi a ve 2 ze 3 v Uruguayi).

Úvod do dotazování

V poslední části této práce se budeme věnovat výzkumu, který jsme provedli prostřednictvím on-line dotazníku, který je zaměřen na užívání oslovovacích prostředků ve španělském jazyce. Zaměřili jsme se na mluvčí z Argentiny, především z oblasti Buenos Aires. Původně byl dotazník koncipován pro respondenty z celé Latinské Ameriky, abychom získali reálné informace o užívání oslovovacího systému z pokud možno každé země. Avšak počet respondentů z ostatních zemí Latinské Ameriky nebyl dostatečně vysoký, abychom odpovědi mohli pro tuto analýzu zpracovat. Právě díky vysokému počtu respondentů z různých oblastí Argentiny jsme se rozhodli pro filtraci odpovědí a jejich omezení pouze na tuto oblast. I přesto se nám podařilo získat nezbytný počet odpovědí pro adekvátní kvantitativní analýzu tak, aby byla co nejvíce objektivní a odpovídala nárokům a požadavkům na tuto práci. Pracovat budeme s rovnými 100 odpověďmi od stejného počtu respondentů.

Dalším faktorem, který ovlivnil výsledky této analýzy, byl okruh mluvčích, kteří byli dotazováni. Jedním z našich cílů bylo zjistit, zda je užití daných oslovovacích prostředků ovlivněno sociální vrstvou a vzděláním mluvčích. Z výsledků jsme však zjistili, že většina z respondentů má vysokoškolské vzdělání. V teoretické části⁴⁴ jsme uvedli, že v celé laplatské oblasti je *voseo* akceptováno ve všech sociálních skupinách a mluvčí jej považují za vhodné oslovení ve všech situacích. Tato skutečnost tedy nezasahuje negativně do celého konceptu analýzy, pouze nám potvrdí nebo vyvrátí již zmíněné.

Kvantitativní analýza bude spočívat v sociolingvistickém výzkumu užívání *vosea* v Argentině. Vzhledem k tomu, že teoretická práce byla koncipována na oslovovací systém v Latinské Americe obecně, zařadili jsme do dotazníku i otázky týkající se *tutea* a *ustedea*. Respondenti měli určovat, v jaké situaci by použili daná oslovení. Otázky na toto téma byly jak volné, kde mluvčí mohl popsat konkrétní případ, ve kterém jaké oslovení použije, tak uzavřené. U volných otázek jsme se samozřejmě setkali s nepřesnostmi, které však konečné výsledky analýzy ani v jednom případě neovlivnily.

Dotazník neobsahoval pouze otázky zaměřené na sociolingvistickou problematiku, ale taktéž na morfologii. Zde jsme se dotazovali na nejčastěji užitý druh

⁴⁴ viz kapitola 5. *Sociolingvistické aspekty*

vosea a zda na výběr oslovovacích prostředků má vliv užití konkrétního slovesného času.

Při zpracovávání dotazníku jsme došli k závěru, že některé z uvedených otázek nebyly nezbytné pro následující analýzu, mezi ně patřil dotaz mířený na původ jedince (otázka 1. a 2.). I přesto, že některé z odpovědí obsahovaly informaci o tom, že mluvčí pochází z jiné části země, než ve které žijí, nebude třeba tento fakt zakomponovat do výzkumu. Důvodem je to, že všechny zmíněné oblasti původu jsou na území Argentiny, vliv na užívání vosea, případně jiného oslovení, to nemá.

Vzhledem k tomu, že se jedná především o sociální výzkum dané lingvistické problematiky, budou nás také zajímat otevřené odpovědi respondentů, které jsme obdrželi. Z těchto odpovědí poskytneme výčet těch nejzásadnějších odpovědí pro tuto práci. Na závěr dotazníku jsme ponechali volný prostor k vyjádření se pro dotázané mluvčí. Jejich odpovědi zpracujeme v poslední části této práce.

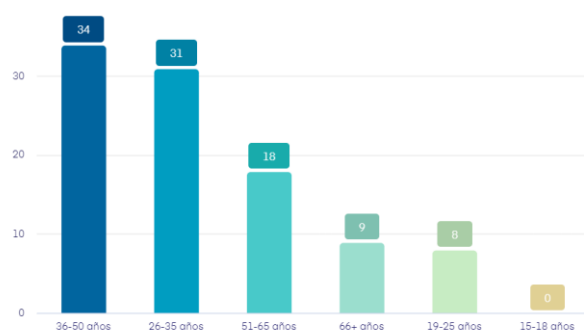
VÝČET OTÁZEK:

1. „¿De dónde es usted?“
2. „Si usted vive en un lugar diferente de su lugar de nacimiento, escríbalo abajo, por favor.“
3. „Su edad.“
4. „Su sexo.“
5. „Su educación máxima.“
6. „Elija en cual situación usted usa el voseo, tuteo y ustededeo.“
7. „Aquí puede escribir otra situación posible, cuando usaría voseo, tuteo o ustededeo.“
8. „¿Usted prefiere el uso del voseo o tuteo?“
9. „Elija la oración más conveniente para usted.“ (výběr mezi druhy vosea)
10. „Relaciona la situación, cuando usa voseo, tuteo, ustededeo.“
11. „Si usted prefiere el voseo, ¿Hace alguna diferencia en el uso entre los tiempos verbales?“
12. „¿Usted es el usuario del voseo pronominal, verbal o la mezcla de ambos?“
13. „Si usted tiene algún comentario, déjemelo aquí, por favor.“

Obecné informace o mluvčích

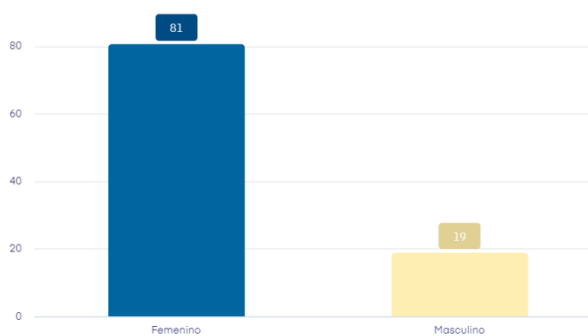
Do první části dotazníku jsme zařadili otázky na obecné informace o mluvčích, kteří se do výzkumu zapojili. Mezi ně patřily otázky na téma původ, věk, pohlaví a vzdělání jedinců. Jak jsme již zmínili v úvodu do dotazování, původ a vzdělání je u všech respondentů totožný. Původ dotazovaných mluvčích je Buenos Aires a jeho blízké okolí, vzdělání vysokoškolské, až na dva respondenty, kteří uvedli nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské (*escuela secundaria*). Další velice častou odpovědí bylo tzv. *estudio terciario*, které bychom mohli v českém školském systému přirovnat k vyšší odborné škole s o něco větší vahou. Věková kategorie dotazovaných byla v rozmezí od 19 do 66 let a více. Přibližně ve stejném poměru byla zastoupena kategorie 26 až 35 let (31 respondentů) a 36-50 let (34 respondentů). Pohlaví pro nás nebude klíčové, z celkových 100 respondentů činilo 81 žen a pouze 19 mužů.

3. Su edad es...

Věková kategorie respondentů

4. Su sexo es...

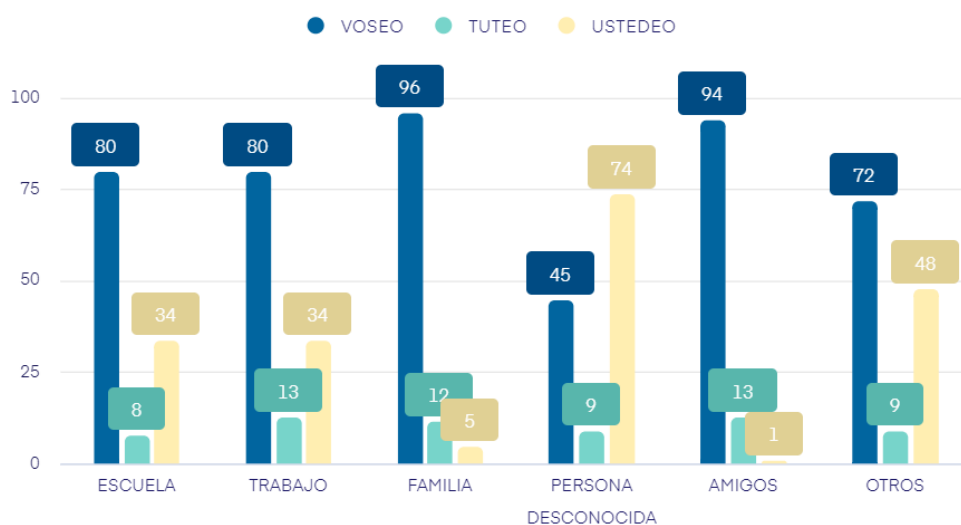
Zastoupené pohlaví respondentů

Je třeba podotknout, že zmíněné *ustedeo* je zamýšleno jako formální oslovení *trato de usted*, které takto i respondenti pochopili a v odpovědích se řídili tím, že se jedná o formální druh oslovení.

Další otázka, číslo šest, byla již zaměřena na užití oslovovacích prostředků a jejich subjektivní výběr dle daného respondenta. Mluvčí měl za úkol volit ze situací, ve kterých jednotlivá oslovení použije. Počet výběrů byl neomezený, a to jak u oslovení, tak u zvolených situací.

Nejméně obvyklá a častá byla varianta *tutea*, cifra v žádném z případů nepřesahovala hranici 13 odpovědí. Dále následovalo *ustedeo* a nejčastěji by mluvčí volil *voseo*.

Situace, mezi kterými respondenti volili, byly jak neformální (komunikace s přáteli a rodinou), tak neutrální až formální (komunikace v pracovním a školním prostředí). Další možností byla konverzace s cizí osobou a poslední „jiná možnost“. Níže si graficky zobrazíme výsledky této analýzy.

Grafické zobrazení výsledků 6. otázky dotazníku.

Situace číslo 1: Škola

Naším záměrem bylo ponechat tuto otázku otevřenou ve smyslu sociální indiference. To znamená, že se mohlo jednat jak o školní prostředí mezi spolužáky, tedy přáteli nebo vrstevníky, tak o komunikaci mezi vyučujícím a žákem, stejně tak jako mezi dvěma kolegy nebo vyučujícím a jeho nadřízeným. I přesto většina respondentů, celkem 80, zvolila možnost oslovení *voseo*. Jak jsme uvedli v teoretické části této práce⁴⁵, v Argentině je při komunikaci udržován rovný vztah mezi mluvčími, ač reálně tento vztah neexistuje. Dále je *voseo* nejčastěji užívané oslovení, které je rozšířeno po celé zemi.

Na druhém místě by mluvčí zvolil oslovení *usted*, tedy vykání, a to celkem ve 34 případech. Upozorňujeme na fakt, že respondent mohl zvolit při každé situaci všechny tři uvedené druhy oslovení. Nejméně pravděpodobné, ostatně jako u všech situací, by mluvčí volil *tuteo*. Tuto možnost zvolilo celkem 8 respondentů.

Situace číslo 2: Práce

Podobné výsledky jsme získali u druhé situace, která se týkala pracovního prostředí. I u této otázky jsme ponechali volný výběr mezi chápáním konceptu komunikace, zda se jedná o vztah mezi kolegy nebo zaměstnance-vedoucího.

V případě *vosea* jsme obdrželi sumu 80 respondentů, kteří by se rozhodli pro toto oslovení. *Ustedeo* by zvolilo 34 respondentů a celkem 13 by volilo variantu *tutea*, což znamená nárůst o 5 mluvčích oproti předchozí situaci.

Situace číslo 3: Rodina

V tomto případě se jednoznačně jedná o situaci, kdy zvolíme neformální druh oslovení, kterým projevíme náklonnost a blízký vztah k adresátovi. Zde respondenti opět nejčastěji určili za vhodné oslovení *voseo* a to v celkem 96 případech. Dohromady 12 respondentů by (také) volilo variantu *tutea* a pouze 5 *ustedeo*. Zde si tedy potvrzujeme fakt, že *voseo* je vnímáno jako formální oslovovací prostředek ke komunikaci. Dále také to, že vztahy mezi rodinnými příslušníky jsou (ve většině

⁴⁵ viz kapitola 5.1. *Oblast působnosti vosea v Latinské Americe*

případů) rovnocenné, nepřevládá zde mocenský vztah a potřeba užití formálního oslovení.

Situace číslo 4: Neznámá osoba

Nyní se dostáváme k situaci, kde bývá normou užití formálního oslovení, ve španělském jazyce zpravidla *trato de usted/ustedeo*. Při rozhovoru s cizí osobou jednáme ve většině případů s úctou a odstupem, který tímto vyjádříme. Tento fakt se také promítnul do výsledků analýzy, kdy většina respondentů, celkem 74, zvolila oslovení *usted*.

Druhou nejvíce pravděpodobnou formou oslovení bylo pro respondenty *voseo*, a to ve 45 případech. I toto je ukazatelem španělské, potažmo argentinské kultury, ve které je běžné spíše neformální až familiární oslovení bez ohledu na sociální distanci. Ani v tomto případě by mluvčí ne zvolili pro oslovení variantu *tuteo*, která se v grafu zobrazuje pouze devětkrát.

Situace číslo 5: Přátelé

Tato situace se zcela jednoznačně podobá té s rodinnými příslušníky, a to jak v obecné rovině, tak dle získaných odpovědí. Nejobvyklejší je pro mluvčí užití *vosea*, které se v odpovědích vyskytlo celkem v 94 případech. Méně pravděpodobné je *tuteo* se 13 odpověďmi a pouze v jednom případě respondent zvolil jako možnou variantu *ustedeo*. To si vysvětlujeme jako výjimku, kterou praktikuje v komunikaci s cizincem.

Situace číslo 6: Jiné situace

Poslední možnost byla velice otevřená a cílem takto položené otázky byl vytvořit medián oslovení, které se nejčastěji volí pro oslovení na území Argentiny a v jakém poměru se vyskytují. I tentokrát se nejčastěji vyskytuje *voseo*, celkem v 72 případech. Následuje *ustedeo* se 48 výskyty a dále *tuteo* dohromady v 8 případech. Tímto si potvrzujeme obecnou normu pro Argentinu, kterou jsme již výše v praktické části a v 5. kapitole teoretické části popsali.

Následující otázka navazuje na předchozí výše okomentovanou. Respondenti měli možnost, nikoli povinnost, dodat, ve kterých dalších situacích příslušná oslovení

použijí. Většina odpovědí se opakovala, proto jsme vybrali jednotlivé nejčastěji komentované situace, které zmíníme. Z výsledků jsme vyřadily nejednoznačné nebo matoucí odpovědi.

Z celkem 100 respondentů 14 z nich uvedlo, že *ustedeo*, považováno za formální oslovení, užijí v případě komunikace se starší osobou k projevu úcty. Níže uvedeme vybrané příklady, které jsme v dotazníku získali.

1. „*Con personas desconocidas o mayores.*“ (respondent č. 2)
2. „*Utilizo el ustedeo cuando hablo con personas mayores.*“ (respondent č. 6)
3. „*Utilizo el voseo en todo momento, excepto al dirigirme a una persona mayor de edad desconocida (mayor de 60 años, aproximadamente). En ese caso, utilizo el ustedeo.*“ (respondent č. 28)

Další často zmiňovanou situací bylo sdílení informací s profesionálem, tzn. s člověkem znalým v oboru. Respondenti, celkem 6 ze 100, uváděli komunikaci s lékařem, advokátem nebo profesorem.

1. „*Utilizo el ustedeo cuando me comunico por teléfono con alguien desconocido, con los médicos que me atienden.*“ (respondent č. 18)
2. „*Ustedeo, con personal médico, de seguridad.*“ (respondent č. 29)
3. „*Usted se usa con los profesionales (médicos, abogados, etc).*“ (respondent č. 44)

Rozhodli jsme se okomentovat také situace, které nám přišly pro tuto práci zajímavé a obohacující vzhledem k tomu, že se jedná o informace podané rodilými mluvčími. S některými z nich jsme se nesetkali ani v publikacích, proto je možné, že se jedná o čistě subjektivní pohled a vnímání daného oslovovacího prostředku.

Respondent číslo 100 uvedl, že *ustedeo* užívá pro oslovení dědečka z otcovy strany: „*ustedeo con abuelo paterno*“. Důvod již uveden nebyl, může mezi ně patřit jak vyjádření úcty ke staršímu člověku, tak jiný původ dědečka.

Respondent číslo 98, respektive dle odpovědi respondentka, uvedla, že *ustedeo* užije v komunikaci s mužem k vyjádření sociální distance: „*Con personas adultas, especialmente hombres, con quien quiero marcar distancia.*“.

Mluvčí se vyjádřili také k užití *tutea*, kdy respondent číslo 97 uvedl, že jej použije v komunikaci s rodinnými příslušníky z Chile. Respondent číslo 91 odpověděl, že *tuteo* užívá při konverzaci se svým nadřízeným. Zde je třeba podotknout, že se může jednat o podobnou situaci, kterou popsal výše respondent číslo 100 v souvislosti s užitím *ustedea* a oslovením jeho dědečka. Stejně tak zmíněný nadřízený může pocházet z jiné země, ve které je užití *tutea* běžné a normativní. Zajímavou informaci podal respondent číslo 55, který tvrdí, že *tuteo* užívá pro neformální oslovení: „*Por lo general utilizo voseo, pero con las personas que conozco y tengo confianza utilizo tuteo.*“. Z dotazníku víme, že se jedná o rodilého Argentince, který preferuje užití *tutea* spíše, než *vosea*, jedná se tedy o výjimku potvrzující pravidlo. Zcela logickou výpověď podává respondent číslo 33, který zmiňuje užití *tutea* v kontextu oslovení cizince: „*Tuteo con extranjeros que hablan castellano.*“. Dále se také mluvčí vyjádřili k užití *ustedea* během nakupování při oslovení obchodních asistentů. Respondent číslo 10 potvrdil obecnou normu ustáleného oslovovacího systému: „*En Argentina el uso del voseo es generalizado, sólo se usa el ustedeo en situaciones más protocolares o profesionales.*“.

Ostatně následující otázka číslo 8 a odpovědi respondentů zcela jasně ukazují, že *voseo* je v Argentině pevně zakotveno a užíváno na denní bázi v téměř všech situacích. Otázka byla zaměřena na neformální oslovení, respondenti měli tedy na výběr mezi *tuteem* a *voseem*. Celkem 89 respondentů ze 100 uvedlo, že preferují užití *vosea* před *tuteem* bez výjimek. Z konečných výsledků jsme vyřadili 3 odpovědi, které byly nejasné nebo matoucí. Z kontextu víme, že tito mluvčí špatně otázku pochopili. Další 3 respondenti upřednostňují oslovení *tuteo*, a 4 zbylí respondenti užívají jak *tuteo*, tak *voseo*.

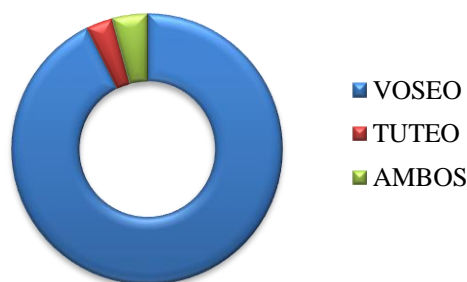
Například mluvčí číslo 92 popsal rozdíl mezi těmito dvěma oslovenými takto: „*Depende de la situación si es algo formal, el voseo es una buena herramienta, si es algo más privado e informal el tuteo es mas relajado.*“. Tento mluvčí tedy *voseo* vnímá i jako formální oslovovací prostředek. Z předchozích výpovědí tohoto respondenta víme, že *tuteo* užívá v komunikaci s přáteli a rodinou. Dále respondent číslo 85 zodpověděl, že záleží na zemi, ve které se nachází a rozhovor uskutečňuje: „*Depende de en que país estoy. En Argentina el voseo.*“.

Narazili jsme na odpovědi, které obsahovali informaci o tom, že v Argentině je standardem užití *vosea*, a že se tedy nejedná o otázku preferencí, ale jazykové normy:

1. „*Voseo. Porque es el que se usa en mi país, y no me siento cómoda usando el tuteo.*“ (respondentka číslo 39)
2. „*Prefiero el voseo porque es la forma predominante en mi país y nos distingue del español neutro que se habla en otros países de America Latina.*“ (respondent číslo 28)
3. „*En mi país de origen el voseo no es una forma frecuente.*“ (respondent číslo 24)
4. „*Voseo es más natural en mi país.*“ (respondent číslo 22)
5. „*Claramente voseo, tiene que ver más con nuestra manera de hablar.*“ (respondent číslo 89)

Je třeba podotknout, že příklady jsme graficky i gramaticky upravili, aby byly srozumitelné. Výsledky analýzy zobrazíme na grafu pro lepší znázornění rozdílů, které jsou v tomto případě výrazné.

Preferencia del uso

Graf číslo 1

Nyní přecházíme do části, kde se rodilí mluvčí vyjadřují k druhu užívaného *voseo*. Respondenti měli vybírat ze 4 různých variant vět, které obsahovaly *tuteo* a *voseo*. Kombinace vět byla následující:

- A. Slovesné a zájmené *tuteo*.
- B. Slovesné *voseo*, zájmené *tuteo*.
- C. Slovesné *tuteo*, zájmené *voseo*.
- D. Slovesné a zájmené *voseo*.

Poslední variantou bylo zvolit a uvést jinou z možností. Záměrně jsme se odchýlili od uváděného druhu *vosea* užívaného v oblasti Argentiny, respektive jeho časování, které je uváděno v publikacích Španělské královské akademie (RAE-ASALE a *Diccionario panhispánico de dudas*). Cílem bylo zjistit, zda mluvčí rozdíl uvidí a pocítí i ve psané formě jazyka. Překvapivým zjištěním bylo, že mnoho z mluvčích zvolilo uvedenou variantu *vosea* nebo zbylé varianty, aniž by v předchozích odpovědích zmínili, že preferují užití *tutea*.

a. „*Tú no tienes ningún problema.*“

Tuto možnou variantu volilo celkem 12 respondentů ze 100 zúčastněných. U většiny z nich jsme shledali v ostatních odpovědích preferenci *vosea*. Je tedy pravděpodobné, že volili nejkorektnější možnou variantu, co se gramatického obsahu věty týče, nikoli subjektivní preferenci v jednotlivých druzích oslovení.

b. „*Tú no tenís ningún problema.*“

Tato odpověď byla nejméně častá, ve výsledcích analýzy jsme obdrželi pouze jeden příklad. Z toho vyplývá, že variace zájmeného *tutea* a slovesného *vosea* je pro mluvčí z Argentiny nejméně obvyklou a užívanou.

c. „*Vos no tienes ningún problema.*“

Variantu zájmeného *vosea* a slovesného *tutea* zvolilo celkem 12 respondentů, ačkoli 7 z nich uvedlo, že užívají *voseo* kompletní, tedy jak zájmené, tak slovesné. Naopak respondent číslo 100 uvedl, že užívá pouze zájmené *voseo*, nikoli to slovesné. Respondent číslo 56 zvolil dvě z možných variant, a to kompletní *voseo* ve tvaru „*Vos no tenés ningún problema*“, tak *voseo* zájmené. Výběr právě těchto dvou variant nikde v dotazníku neodůvodnil.

d. „*Vos no tenís ningún problema.*“

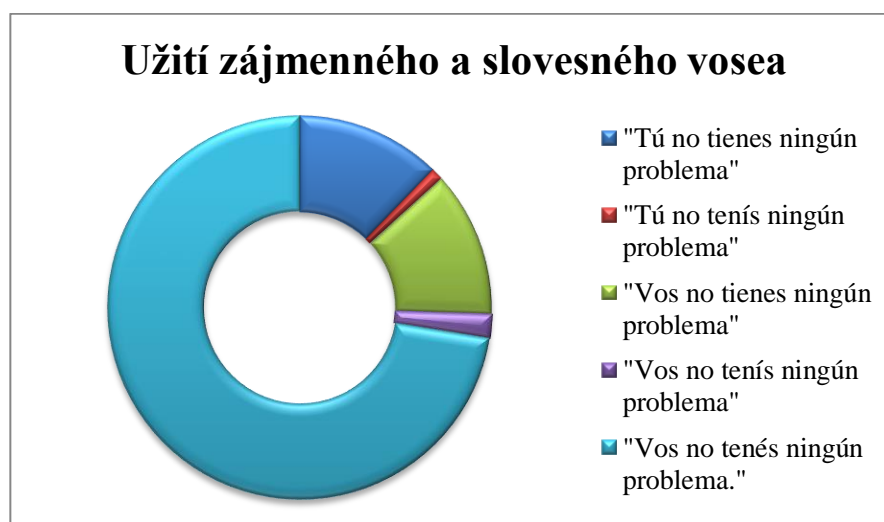
Zde jsme si vyvrátili naši teorii, a to tu, že mluvčí nevnímají rozdíl mezi více formami slovesných časů *vosea* a dělají rozdíly (ať vědomě či nikoli) v mluvené a psané

řeči. Tuto variantu oslovení zvolili pouze dva ze 100 respondentů. Upozorňujeme zde na fakt, že všichni zúčastnění mluvčí pochází a žijí v Argentině, kde je normou užití slovesa *tener* ve tvaru „*tenés*“, viz příklad níže.

e. Jiná varianta: „*Vos no tenés ningún problema.*“

Tuto možnost volilo největší množství respondentů, celkem jich bylo 71. Z většinového množství odpovědí vychází, že se jedná o nejčastěji užívaný a ustálený tvar slovesného času *vosea* v Argentině. Tímto si potvrzujeme již zmíněné v teoretické části této práce, viz kapitola 5. a zde obsažená tabulka s časováním sloves ve tvaru *vosea*.

Dvě odpovědi jsme z dotazníku a jejich výsledků pro nejasnost nebo zmatečnost vyřadili.

Graf číslo 2

Tuto otázku uzavíráme grafickým znázorněním výsledků a potvrzení informací získaných z *Diccionario pahnispánico de dudas*, a tedy tím, že správnou a nejčastěji užívanou formou oslovení je poslední zmíněné, tedy „*vos tenés*“.

Přecházíme na otázku číslo deset, která byla zaměřena na vnímání oslovovacího systému. Mluvčí uváděl u *tutea*, *vosea* a *ustedea* jejich znaky a povahové rysy dle svého subjektivního vnímání. Respondenti volili mezi těmito charakteristikami:

- A. *Respeto* (úcta, respekt)
- B. *Poder* (moc, síla)
- C. *Diferencia social* (sociální odlišnost)
- D. *Cortesía* (zdvořilost)
- E. *Familiaridad* (důvěrnost, familiárnost)
- F. *Amistad* (přátelství)
- G. *Confianza/intimidación* (důvěra, neformálnost, intimita, blízkost)

Respondenti měli opět možnost vybrat více možností u každého z uvedených oslovení. Než přejdeme k samotné analýze výsledků, shrneme si, jak by dle systému oslovování a jeho obecným charakteristickým znakům⁴⁶ měly výsledky vypadat.

1. *Ustedeo*

V tomto konceptu chápáno jako formální druh oslovení, který je charakteristický pro vyjádření úcty a respektu, v některých případech nadřazenosti a moci. Často se *ustedeem* vyjadřuje zdvořilost, především ke starším osobám, jak jsme již potvrdili v předešlých otázkách (konkrétně 6. a 7.) v tomto dotazníku. Dle těchto informací by mluvčí měli k tomuto oslovení nejčastěji řadit možnosti: *respeto*, *poder*, *cortesía* a případně *diferencia social*.

2. *Tuteo*

Jedná se o neformální druh oslovení, který není tak často zastoupen v zemích Latinské Ameriky, v Argentině téměř vůbec. Užívá se v rodinném a přátelském okolí, a také pro vyjádření blízkosti a intimního vztahu. Z těchto důvodů by zde respondenti měli u *tutea* volit následující: *familiaridad*, *amistad*, *confianza/intimidación*.

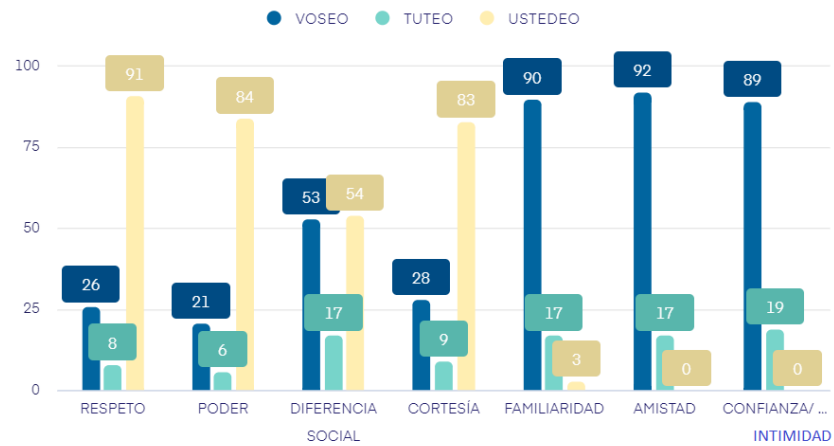
3. *Voseo*

Nejtypičtější oslovení jak pro Latinskou Ameriku, tak konkrétně pro oblast Argentiny, jak jsme si výše již několikrát potvrdili. Stejně tak jako *tuteo*, se jedná o neformální druh oslovení se stejnými povahovými rysy. Dokonce se v případě užití

⁴⁶ dle uvedených publikací v teoretické části této práce

tohoto oslovení nevyskytují s vysokou četností sociální diference. I proto by *voseo* mělo být v tomto dotazníku nejčastěji zastoupeno.

Nyní si představíme skutečné výsledky této dotazníkové otázky na grafu a každou charakteristickou vlastnost okomentujeme níže.

Grafické vyhodnocení výsledků 10. odpovědi dotazníku.

10. Relaciona:*
Puede elegir más que una respuesta

	VOSEO	TUTEO	USTEDEO
RESPECTO	☐	☐	☒
PODER	☐	☐	☒
DIFERENCIA SOCIAL	☐	☐	☒
CORTESÍA	☐	☐	☒
FAMILIARIDAD	☒	☐	☐
AMISTAD	☒	☐	☐
CONFIANZA/ INTIMIDAD	☒	☐	☐

Odpovědi respondenta číslo 37: Ukázkový příklad přiřazení daných charakteristik k oslovovacím prostředkům na území Latinské Ameriky, konkrétně v Argentině, kde převládá (nejen) v neformální komunikaci oslovení *voseo*.

RESPETO

Dle slovníku Španělské královské akademie slovo respekt nese tyto významy: *veneración* (uctívání), *miramiento* (obežřetnost, ohled), *acatamiento* (respektování, přijetí), *deferencia* (uctivost), a dokonce *miedo*, tedy strach. Tuto charakteristiku mluvčí nejčastěji přiřazovali k oslovení *usted*, a to v 91 případech, dále k oslovení *voseo*, celkem 26 krát a 8 krát k *tuteu*.

PODER

Slovník RAE popisuje podstatné jméno poder jako *dominio* (ovládání), *fuerza* (převaha), *vigor* (síla), *capacidad* (schopnost). Tyto vlastnosti mluvčí nejčastěji připisovali opět *ustedeu*, a to v celkem 84 případech. Dále 24 respondentů tento význam přiřadilo k *voseu* a 6 respondentů k *tuteu*.

DIFERENCIA SOCIAL

Neboli vyjádření sociálních rozdílů, které můžou odkazovat na věk, pohlaví, rasu nebo na postavení v sociálním žebříčku. Zde jsme došli k závěru, že respondenti buďto tuto charakteristiku nepochopili nebo nevěděli, kam ji zařadit. Výše jsme již mnohokrát uváděli, že *voseo* je vnímáno mluvčími jako rovnocenné oslovení, které nevyjadřuje nesourodost mluvčího a adresáta, viz například odpověď respondenta číslo 16 v 7. otázce dotazníku: „*El voseo implica mayor cercanía ... de l@s hablantes.*“ Odpověď jsme po grafické i gramatické stránce pro lepší srozumitelnost upravili bez zásahu do konceptu výpovědi. I přesto u této charakteristiky volilo 53 respondentů oslovení *voseo*, přičemž 54 respondentů uvedlo *ustedeo*. Rozdíl mezi těmito dvěma osloveními byl tedy v tomto případě zanedbatelný. *Tuteo* zde zvolilo 17 respondentů. To znamená, že ve 24 případech mluvčí volil více než jedno oslovení u této charakteristiky.

CORTESÍA

Tedy zdvořilost, k tomuto pojmu uvádíme následující definici:
„*Demostración o acto con que se manifiesta la atención, respeto o afecto que tiene alguien a otra persona.*“⁴⁷ (Diccionario de la lengua española)

⁴⁷ „*Projev nebo akt, při kterém se vyjadřuje pozornost, respekt nebo přízeň.*“ (překlad autora práce)

Dle této definice nevyhodnocujeme nutnost přiřadit tuto vlastnost pouze k formálnímu oslovení, tedy *ustedeu*. Zmíněná pozornost a přízeň naopak značí blízký vztah k oslovované osobě, ačkoli právě zmíněný respekt vyjádříme právě formálním oslovením. Z výsledků vyhodnocujeme, že právě tento aspekt byl pro mluvčí v nejvíce případech rozhodujícím. Zdvořilost nejčastěji projeví užitím *ustedea*, zvolilo jej 83 mluvčích. *Voseo* by volilo 28 mluvčích a 9 mluvčích by se rozhodlo pro užití *tutea*.

FAMILIARIDAD

Už z názvu vyčteme, že se jedná o charakteristiku, kterou bychom přiřadili k důvěrnému, tedy neformálnímu oslovení. Takto na něj nahlíželi i respondenti, celkem 90 z nich tento rys přiřadili k *voseu*, 17 k *tuteu* a pouze 3 k *ustedeu*. Poslední zmíněnou informaci si vysvětlujeme tak, že se může jednat o situace, kdy minimálně jeden z mluvčích, kteří *ustedeo* užijí, pochází ze země, kdy je takto oslovovací systém zavedený. Odkazujeme tímto na otázku číslo 7 analyzovanou výše, kdy respondent číslo 100 uvedl za příklad situaci se svým dědečkem.

AMISTAD

Rys, který je téměř odpovídající již předešlému, s velmi podobnými výsledky. 92 respondentů tuto charakteristiku přiřadilo k *voseu*, 17 k *tuteo* a žádný z respondentů nezvolil jako možnou variantu *ustedeo*.

CONFIANZA/INTIMIDAD

Poslední charakteristikou byla důvěra a intimita, které zastupují nejvyšší stupeň blízkého vztahu mluvčích, tedy logicky by se u těchto rysů mělo vyskytovat *voseo*, případně *tuteo*. To se také potvrdilo v konečných výsledcích analýzy této otázky. 89 mluvčích by pro vyjádření těchto dvou rysů užilo oslovení *voseo*, 19 *tuteo* a žádný by se nerozhodl pro *ustedeo*.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 23.^a ed., [versión 23.4 en línea].

<<https://dle.rae.es>> [14.4.2021]

V závěru analýzy této otázky podotýkáme, že u všech uvedených charakteristik oslovovacích prostředků, bylo zastoupeno *voseo* (až na případ *poder*) čtvrtinou respondentů.

Jako zajímavost bychom rádi dodali, že při procházení výsledků jsme narazili na fakt, že vliv na vnímání různých oslovení má také věk. U věkové kategorie mluvčích 51-65+ jsme shledali často se opakující podobné řazení daných charakteristik. Do dotazníku se v této věkové hranici zapojilo celkem 27 respondentů.

Největší indiferenci jsme zaregistrovali u oslovení *voseo*, ke kterému velice často řadili tyto mluvčí charakteristiky vhodnější a frekventovanější pro *ustedeo*. Z těchto 27 mluvčích zvolilo 13 z nich u *vosea* aspekt *respeto*, *poder* 7 mluvčích, *cortesía* celkem 15 respondentů a *diferencia social* 14 respondentů. Je nutno podotknout, že mimo *vosea* k těmto charakteristikám volili i *ustedeo*.

Tento výsledek si vysvětlujeme tím, že právě osoby v této věkové kategorii jsou oslovovány pomocí *ustedea*, mezi svými vrstevníky však užívají *voseo* a tím nedělají mezi těmito oslovením tak zásadní rozdíly. V porovnání s ostatními věkovými skupinami byly právě u této nejvíce znatelné odchylky ve vnímání *ustedea* a *vosea*.

V poslední části dotazníku přecházíme na morfologickou stránku oslovovacího systému. V 11. otázce dotazníku se mluvčích dotazujeme, zda užití různých slovesných časů má i vliv na užití daných oslovení. Počítáme se variantou, že mluvčí inklinují k užití *vosea*.

Celkem 90 mluvčích ze 100 zúčastněných nerozlišují oslovení dle užitého slovesného času a *voseo* užití jak pro vyjádření přítomnosti, tak i minulosti a budoucnosti. Pouze přítomný slovesný čas *vosea* užívá 5 z dotázaných respondentů. Celkem 5 odpovědí jsme z celkových výsledků tohoto dotazu vyřadili pro nejasnost či neúplnost odpovědi.

Nyní si uvedeme příklady, které jsou i v dalších ohledech přínosné pro tuto analýzu:

a. „*Sí, siempre utilizo las formas de voseo. En los pretéritos coinciden con las formas de tuteo, pero el pronombre sigue siendo voseo. Vos tenés, tené vos, vos tuviste, vos tenías, vos tendrás.*“ (respondent číslo 52)

U tohoto příkladu respondent sděluje informaci o různých tvarech slovesných časů *vosea* užívaných na území Argentiny. Vidíme, že jediná změna ve tvaru slovesa proběhla u přítomného času „*vos tenés*“ a další možná varianta „*tené vos*“, kde je zájmeno postponováno a chybí koncové *-s* u slovesa *tener*.

b. „*Uso el voseo en todos los tiempos verbales. La única excepción es probablemente construcciones como "vos hiciste" (=tú hiciste) en lugar de "vos hiciste(i)s", que habría sido la forma esperada. Sin embargo, está última forma está bastante estigmatizada en mi entorno.*“ (respondent číslo 40)

Mluvčí zde popisuje pohled na slovesný tvar *vosea* u minulého času jednoduchého (*préterito indefinido*). Zvyklostí bylo užití tvaru „*vos hiciste(i)s*“, které však postihlo stigma a společností je na něj negativně nahlíženo. Proto převažuje (alespoň dle uvedeného mluvčí) užití slovesa ve tvaru *tutea* v kombinaci se zájmenný *voseem* „*vos hiciste*“.

c. „*Siempre lo uso. Vos fuiste, vos habías ido, etc.*“ (respondent číslo 43)

V této výpovědi si potvrzujeme výše zmíněnou informaci z předchozího příkladu. Navíc je doplněna o další slovesný čas *préterito imperfecto*, tedy minulý čas popisný, u kterého taktéž neprobíhá změna ve tvaru slovesa u *vosea*, ale je zachován tvar *tutea*.

d. „*Si con el uso del vos conjugamos los verbos diferente, pero lo utilizamos con todos los tiempos verbales.*“ (respondent číslo 6)

Tímto příkladem uzavíráme otázku číslo 11 a potvrzujeme si, že většina mluvčích na území Argentiny *voseo* užívá ve všech slovesných časech bez výjimek.

Poslední otázka na téma oslovení v Latinské Americe byla zaměřena na druh *vosea*, který mluvčí na území Argentiny užívají. V otevřené otázce měli zodpovědět, zda upřednostňují zájmenné, slovesné nebo kompletní *voseo*. Celkem 85 mluvčích ze 100 uvedlo, že užívají *voseo* kombinované, 7 mluvčích pouze zájmenné a jeden z dotazovaných respondentů potvrdil, že preferuje pouze slovesné *voseo*. Z výsledků této analýzy jsme vyřadili 7 odpovědí pro neúplnost uvedených informací. V poslední řadě jeden z dotazovaných na tuto otázku odpověděl, že neužívá *voseo* vůbec, ačkoli ve všech předchozích odpovědích uvedl, že jej preferuje. Proto tuto odpověď vyřazujeme z celkového počtu odpovědí.

Nyní se dostáváme k samotným odpovědím konkrétních účastníků analýzy.

Respondent číslo 50 uvedl, že preferuje užití zájmenného *vosea*, ačkoli jako příklad uvedl následující: „*Pronominal: vos cantás y jugás a la pelota.*“. Na této

odpovědi je zřetelně vidět, že užívá *voseo* kombinované, tedy jak zájmenné, tak slovesné. Poznáme to díky psanému přízvuku, který u *tutea* přítomného času těchto sloves není běžný.

Další z účastníků, číslo 47, vypověděl: „*Lo uso verbalmente. No lo uso como pronombre "estilo uruguayo". Por ejemplo; vos fuiste, vos vas a ir. Nunca digo: "¿Cómo te va? Vos".*“. Tento mluvčí problematiku zájmenného a slovesného *vosea* taktéž uvedl nekorektně. Dle příkladů, které udává („*vos vas a ir*“), se jedná o čistě zájmenné *voseo* a mluvčí tedy otázku špatně pochopil. Co se týče věty, kterou uvádí v příkladu užití uruguayského typu *vosea*, zde je pomocí zájmena *vos* kladen důraz na adresáta.

Mluvčí číslo 40 uvádí, že užívá *voseo* kombinované se slovesnými časy odpovídající rioplatenské normě: „*Utilizó el voseo tanto pronominal como verbal (las formas verbales que utilizo son las que se usan en la variedad rioplatense)*“. Bohužel neuvádí žádný příklad, kterým bychom si jeho výpověď potvrdili.

Respondent číslo 39 dává za příklad užití kombinovaného *vosea* v minulém čase jednoduchém (*préterito indefinido*): „*Uso ambos. Adapto los verbos al voseo. Por ejemplo: "Vos salís"*“. Zde vidíme ukázkou slovesného času ve tvaru 2. osoby plurálu (běžně odkazující na *vosotros*) cíleného na 2. osobu singuláru.

V odpovědi číslo 12 se dočítáme o preferenci a benefitech užití slovesného *vosea*: „*Ambos, porque no es necesario mencionar el pronombre cuando el verbo ya está conjugado. Puedo decir "te acordás de esa canción?" O " vos te acordás de esa canción?" Indistintamente.*“. Za příklad uvádí zvrtné sloveso *acordarse de*, k těmto typům sloves a užití zájmena *te* jsme se vyjadřovali jak v teoretické části, tak v praktické části v korpusové analýze. Tento příklad je logický vzhledem k tomu, že u *tutea* (a často i u *ustedea*) není zvykem uvádět osobní zájmeno, pokud neklademe emfázi.

Respondent číslo 5 uvádí správný příklad užití kompletního *vosea* v přítomném čase: „*Uso el vos cómo pronombre personal en reemplazo del Tú y según los casos la forma verbal también cambia, por ejemplo: vos tenés en lugar de Tú tienes, vos sabés en lugar de tú sabes, callate vos en lugar de Cállate tú, etc.*“. Taktéž dává za příklad rozkazovací způsob přítomného času a jeho změnu ve tvaru *vosea*.

Na závěr dotazníku jsme ponechali volný prostor respondentům na případné připomínky, zajímavé informace nebo k vyjádření se k tématu dle svého uvážení. Obdrželi jsme mnoho zajímavých poznatků, o které se zde podělíme a tím i dotazníkovou analýzu shrneme.

„En mi región suele utilizarse el "usted" como una forma de mostrar respeto. A mi me resulta muy distante hablarle a alguien de esa manera. Pero a les niños se les suele enseñar esa manera de dirigirse a una persona mayor.“ (respondent číslo 94) Touto informací si potvrzujeme vhodné užití oslovení *ustedeo*. Nejčastějším případem, kdy jej mluvčí volí, je oslovení starší osoby pro vyjádření úcty. Po charakteristické stránce *ustedeo* vyjadřujeme distanc k adresátovi, jedná se o neosobní a formální oslovovací prostředek. Naopak respondent číslo 93 oponuje výše zmíněné výpovědi tím, že *ustedeo* nemusí vždy vyjadřovat respekt ani úctu: *„La diferencia fundamental entre VOS y USTED en mi país (Argentina) tiene que ver con el grado de cercanía o distancia que se elige establecer con la persona a la que le hablo. A veces se cree (y se enseña) erróneamente que es cuestión de respeto. Es posible usar USTED y no ser respetuoso ni cortés.“*. Potvrzuje však fakt, že pomocí *usted* dáváme najevo odstup.

Další z mluvčích se vyjadřuje k užití *tuteo* na území Argentiny: *„El uso del tuteo no es utilizado en la región en que vivo, sólo ustedeo y voseo. El tuteo hace algunos años es utilizado por los niños influenciados por los contenidos importados de los medios de comunicación.“* Obsah jsme po grafické stránce upravili pro snazší pochopení. Respondent číslo 87 tedy uvádí, že *tuteo* je užíváno pouze dětmi, které jsou různými sdělovacími prostředky, jako jsou rádia, televizní programy nebo sociální sítě, ovlivněny. Tato výpověď má logický základ, tato média propojují celý svět. Zde se tedy dostaneme do kontaktu se zeměmi, ve kterých je *tuteo* ustáleno a normativně užíváno. Stejnou informaci podává i respondent číslo 28: *„Soy docente de escuela primaria y, en ocasiones, noto que mis alumnos mezclan formas como "Vos tienes que hacer tu tarea". Se lo atribuyo a la exposición al español neutro de ciertos contenidos de redes sociales y TV a los que los chicos están frecuentemente expuestos. De todas maneras, suele ser una etapa pasajera, ya que a partir de los 12 años aproximadamente abandonan esa mezcla y pasan a utilizar el voseo pronominal y verbal.“*. Jedná se o výpověď odborníka v oboru, který situaci vidí z pohledu kvalifikovaného jedince. I tentokrát dává za příčinu komunikační média, která ovlivňují oslovovací systém mládeže.

V odpovědi číslo 52 si potvrzujeme již zmíněné o užití *tutea* v Argentině: „*En Buenos Aires y alrededores no utilizamos nunca el tú en la oralidad (si tutea, es uruguayo/a). Antiguamente se enseñaba en la escuelas argentinas como una forma "más culta" de hablar. Por eso muchos adultos mayores suelen utilizar el tuteo como una forma más formal o "correcta". Entendemos perfectamente el tuteo de la Literatura y de la televisión extranjera.*“. V uvedené připomínce mluvčí taktéž zmiňuje komunikační prostředky, díky kterým se mluvčí z oblasti Argentiny dostanou do kontaktu s *tuteem*. Navíc doplňuje celý koncept zmíněnou informací o chápání *tutea* starší generací. Ta má tendenci jej považovat za formálnější a správnější formu oslovení. Z předchozí otázky číslo deset a výsledků, které jsme obdrželi, víme, že z celkového počtu 27 respondentů ve věkové kategorii 51-65+ let 3 z nich přiřadili k oslovení *tuteo* charakteristické znaky *cortesía* a *respeto*.

Tuto poslední část dotazníku uzavíráme výpovědí docenta, který se našeho výzkumu zúčastnil: „*Soy docente de escuelas de zonas vulneradas socioeconómicamente, y la mayoría de mis alumnos utilizan el voseo, con excepción de algunos casos de chicos que provienen de Paraguay o Bolivia, que suelen usar más el ustedeo.*“. Jedná se o respondenta číslo 12. Tímto si potvrzujeme ustálenost oslovení *voseo* v Argentině a zároveň doplňujeme analýzu o systém oslovování v Paraguayi a Bolívii. Zde mluvčí dle této výpovědi inklinují k užití *ustedea*, chybí však zmínka o tom, zda *ustedeo* užívají k oslovení zmíněného docenta či v obecné rovině.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce nese název *Způsoby oslovování na území Latinské Ameriky*. Primárním cílem této práce bylo vytvořit v českém jazyce srozumitelný přehled oslovovacích prostředků ve španělském jazyce (nejen) v zemích Latinské Ameriky. Systému oslovování jsme se věnovali v celkem sedmi kapitolách v části teoretické. V druhé části, té praktické, jsme si kladli za cíl potvrdit či vyvrátit informace uvedené v první části této práce.

Teoretickou část jsme uvedli kapitolami *Oslovování a Zdvořilost*. Samotný popis termínu oslovování zahrnuje mnoho aspektů, my jsme uvedli sociální a gramatický, které byly pro tuto práci klíčové. Sociální zahrnuje pohled mluvčího, potažmo adresáta, na zvolený druh oslovení a jeho funkci. Jednou z funkcí, kterou je vhodným oslovením možné vyjádřit, je zdvořilost. Tomuto tématu jsme věnovali následující, v pořadí druhou, úvodní kapitolu. Do gramatického naopak řadíme prostředky, kterými adresáta oslovujeme. K těmto prostředkům jsme se vyjádřili v kapitolách *2. Zájmenný systém*, *3. Nominální systém* a *6. Gramatické aspekty*. Dále jsme se sociolingvistickému pojetí tématu oslovování věnovali ve čtvrté kapitole, kde jsme konkretizovali užívané druhy oslovení ve španělském jazyce a přiblížili jsme je vnímání mluvčích z Latinské Ameriky. Na tuto kapitolu jsme navázali popisem uvedených oslovovacích prostředků, tedy deskripcí *vosea*, *tutea* a *ustedea* dle zemí jejich užití. V šesté kapitole jsme se již zaměřili na oslovení *voseo*, které jsme blíže specifikovali z hlediska gramatického, dále jsme uvedli jeho druhy a slovesné paradigma v zemích Latinské Ameriky. Teoretickou část jsme uzavřeli krátkou kapitolou o historii a vývoji všech oslovovacích prostředků.

V praktické části jsme pracovali s korpusem Španělské královské akademie CREA, kde jsme se orientovali na užití zájmena *vos* v mluvených textech pocházejících z laplatské oblasti. Dále jsme vytvořili dotazník adresovaný na mluvčí z Argentiny, který obsahoval jak otázky na téma sociolingvistického, tak gramatického vnímání oslovovacích prostředků. V obou praktických částech jsme vycházeli z poznatků uváděných v teoretické části. Drželi jsme se výroku *Normy Carricaburo* (1997) a to, že *voseo* je na území Argentiny, Paraguaye a Uruguaye pevně zakotveno a užíváno bez rozdílu mezi všemi sociálními vrstvami. Tuto informaci jsme zaregistrovali také v *Diccionario panhispánico de dudas* (2005), ze kterého jsme navíc čerpali celé

slovesné paradigma časování *vosea*. Dále jsme z DPD (2005) extrahovali základní pravidla normativního užívání *vosea* v celé laplatské oblasti, na která jsme se v analýze taktéž zaměřili.

Při práci s korpusem CREA bylo potřebné výsledky výskytů vyfiltrovat. Vzhledem k tomu, že téma oslovení jsme i v teoretické části studovali zejména v mluvené řeči, omezili jsme vyhledávání na texty mluveného jazyka. Jak jsme již uvedli, v těchto textech jsme se zaměřili na výskyt osobního zájmena *vos* spolu s významovými slovesy, které primárně byly ve funkci přísudku a *vos* ve funkci podmětu ve větě. Zde jsme prováděli kvantitativní analýzu sloves, která se nejčastěji se zájmenem *vos* pojila. Došli jsme k závěru, že ve všech zemích v oblasti Río de la Plata se nejčastěji vyskytovalo sloveso *decir*, dále v Argentině a Paraguayi slovesná opisná vazba *tener que*, slovesa *ser* a *saber*. Tato slovesa se nejčastěji vyskytovala ve formě *vosea* v přítomném čase. Tímto výsledkem si potvrzujeme užití kompletního *vosea* na území Argentiny, Paraguaye i Uruguaye, ač zde jsme dohledali pouze tři texty, ve kterých se zájmeno *vos* vyskytovalo. Zároveň jsme si potvrdili užití zájmena *te* u zvrtných sloves ve formě *vosea* („*vos te ponés*“). Stejně pravidlo platilo i u imperativa („*imagináte vos*“). Také jsme si ověřili teorii o normativním užití *préterita indefinida*, které je ve tvaru *tutea* („*vos fuiste*“) nikoli *vosea* („*vos fuistes*“) s koncovkou *-s*. V celé korpusové analýze jsme narazili pouze na jeden výskyt nenormativního užití tohoto minulého času. Během velice stručné sociolingvistické analýzy jsme nedošli k žádným překvapivým výsledkům, naopak jsme si potvrdili již zmíněné v části teoretické a to, že v laplatské oblasti je preferováno neformální oslovení *voseo* u mluvčích bez rozdílu ve vzdělání či vykonávané profesi, věku nebo pohlaví. Bohužel se nám nepodařilo v korpusech CREA dohledat dostatek adekvátních výsledků k hlubší a objektivnější analýze.

V dotazníkové části jsme se snažili o rozsáhlejší sociolingvistickou analýzu, než tomu bylo v případě korpusů. Zároveň jsme otázky mířili také na gramatické aspekty oslovovacího systému. Výzkumu se zúčastnilo 100 respondentů pocházejících z Argentiny, většinou z oblasti Buenos Aires. Dotazník se skládal z celkem 13 otázek, prvních pět otázek jsme koncipovali k zjištění obecných osobních informací o mluvčích, dotazy 6, 7, 8 a 10 cílili na konkrétní situace, ve kterých mluvčí zvolí daná oslovení (*tuteo*, *voseo*, *ustedeo*). Otázka číslo 9 a 12 byla založena na ověření si druhu užívaného *vosea* (zájmenné, slovesné, kompletní). Jedenáctá otázka měla za cíl zjistit, zda u respondentů na užití *vosea* má vliv rozdílný slovesný čas. V poslední, 13. otázce,

jsme mluvčím vytvořili prostor pro vyjádření se k tématu oslovování. Výsledky analýzy potvrdili již zmíněné, a to fakt, že na území Argentiny je *voseo* považováno univerzální oslovovací prostředek. Již v otázce číslo šest, kde mluvčí přiřazovali vhodná oslovení v ne/formálních situacích, bylo nejčastěji zastoupeno oslovení *voseo*. Až na jedinou uvedenou situaci (při komunikaci s cizí osobou) počet respondentů dosahoval nebo přesahoval hranici 80 mluvčích. V navazující otázce respondenti uvedli, že *ustedeo* by zvolili v případě oslovení starší osoby nebo při komunikaci s profesionály, tzn. s lékaři nebo advokáty. V otázce číslo 8 mluvčí volili preferované neformální oslovení, kde celkem 89 respondentů ze 100 upřednostnilo *voseo* nad *tuteem*. Další otázka byla pro tuto analýzu nejkomplicovanější. Respondenti měli vybírat mezi 4 uvedenými větami, které obsahovaly různé kombinace zájmeného *vosea* a *tutea*. Záměrně jsme neuvedli příklad, ve kterém by byla obsažena forma *vosea* typická pro tuto oblast („*vos tenés*“), kterou ale mluvčí nejčastěji uváděli v další možnosti, kterou zvolilo celkem 71 respondentů. Otázka číslo 10 byla zaměřená na sociolingvistické aspekty oslovování. Mluvčí přiřazovali jednotlivé povahové rysy (*respeto, poder, diferencia social, cortesía, familiaridad, amistad, confianza/intimidad*) k oslovení *voseo, tuteo* a *ustedeo* dle svého subjektivního vnímání. U výsledků této odpovědi jsme si potvrdili, že na *ustedeo* je nahlíženo v oblasti Argentiny jako na formální druh oslovení vykazující charakter moci, respektu, úcty a zdvořilosti. Naopak *voseo* je užíváno spíše v okruhu nejbližších, tedy rodiny a přátel a vyznačuje se vyjádřením důvěry a blízkosti. Následující otázka číslo 11 nám potvrdila užití *vosea* v celém slovesném paradigmatu, kde celkem 90 mluvčích uvedlo, že jej používají ve všech slovesných časech, včetně rozkazovacího způsobu. Další otázka číslo 12 nám zodpověděla otázku preference mezi čistě zájmeným, slovesným nebo kompletním *voseem*. Celkem 85 mluvčích dle výpovědí upřednostnilo *voseo* kompletní, ačkoli v některých příkladech uváděli *voseo* zájmené (resp. č. 47: „*Vos vas a ir.*“). Poslední otázka byla pro nás přínosná díky uvedeným informacím nad rámec této analýzy. Tyto výpovědi nám potvrdily ustálenost užívání *vosea* v Argentině a také formálního oslovení *ustedeo*.

RESUMEN

La tesis de licenciatura denominada *Las formas del tratamiento en América Latina* se basa en la descripción de los medios de la comunicación en la lengua española. El objetivo de esta tesis ha sido crear un documento en la lengua checa que describa el sistema del tratamiento, que es bastante amplio y complicado desde el punto de vista de un extranjero. Esta tesis está dividida en dos partes, en la teórica y práctica, en la cual nos enfocamos en el análisis del uso de este sistema.

Para conseguir este propósito dividimos la parte teórica en siete capítulos, los cuales preceden los temas de cortesía y de tratamiento en el sentido general. Estos dos temas pueden ser percibidos diferentemente en cada cultura, por esta razón mencionamos los aspectos elementales de cada uno de los temas. El primero capítulo contiene la introducción al tema del sistema del tratamiento en la lengua española donde por primera vez presentamos voseo, tuteo, ustedeo y trato de usted y su uso distinto. Hemos trabajado con las publicaciones de Norma Carricaburo (1997), Miguel Calderón Campos (2010) y RAE-ASALE (2009) los cuales dividen el sistema de tratamiento en formal e informal. Por otra parte, cada uno de ellos ve esta problemática de perspectiva diferente así que, como lo comentamos a base de la publicación de Carricaburo, es bastante difícil crear un sistema complejo que contenga toda la información de cada país hispanohablante y a la vez sea universalmente válido. En el segundo capítulo, mostramos la problemática del sistema pronominal de la lengua española. Describimos las cuatro clases en las cuales Fontanella de Weinberg (en GDLE, 1999) clasifica este sistema en todas las zonas hispanohablantes. En el tercer capítulo, presentamos brevemente el sistema nominal que también está incluido en los aspectos del tratamiento. En el siguiente capítulo, nos enfocamos más detalladamente en tuteo, voseo y ustedeo. Estas formas de tratamiento describimos desde el punto de vista sociolingüístico en el quinto capítulo donde clarificamos su uso en las zonas concretas de América Latina. El penúltimo capítulo desarrolla todo el paradigma verbal del voseo y sus normas del uso y además concretiza los tipos de voseo existidos en todos los países hispanohablantes. La parte teórica terminamos con la descripción de la evolución e historia del tratamiento. Toda la información que hemos obtenido en la parte teórica aplicamos en el análisis de la parte práctica donde nuestro propósito es afirmar lo dicho.

La parte práctica consiste en dos estudios diferentes en los cuales nos enfocamos en los aspectos gramáticos y sociolingüísticos. La primera parte es el análisis del corpus y la segunda es la investigación realizada a través del cuestionario. Estos trabajos dirigimos a la zona rioplatense donde debería ser mayor presencia del uso de voseo.

Para la primera análisis cuantitativa hemos elegido el corpus CREA dirigido por RAE en el cual hemos estudiado el uso real del sistema de tratamiento en la lengua oral. En los textos del corpus nos hemos enfocado a la presencia del pronombre personal “vos” junto con los verbos en la función del predicado. Los resultados nos han dado la información de que más a menudo el pronombre “vos” se relaciona con el verbo decir en los textos procedidos de Argentina, Paraguay y Uruguay aunque en el último mencionado hemos obtenido solamente tres resultados. A continuación nos hemos verificado el uso del voseo completo en estas zonas y además en caso de los verbos pronominales se suele usar el pronombre en forma de tuteo (“vos te ponés”) así como en el caso del imperativo (“imagináte”).

En lo que compete al análisis que hemos investigado a través del cuestionario orientado a los hablantes nativos hemos obtenido resultados más objetivos para nuestro trabajo. En este estudio participaron 100 hispanohablantes de Argentina sobre todo de la zona de Buenos Aires. El cuestionario ha contenido preguntas personales generales como por ejemplo la edad, el sexo o la formación que han creado la base para la análisis sociolingüística. Hemos añadido las preguntas en las cuales los encuestados han seleccionado dados tipos de tratamiento y los han unido con sus características más convenientes desde el punto de vista subjetivo. También nos hemos enfocado en los aspectos gramáticos, nuestra meta era averiguar qué tipos de voseo son los más prototípicos para los hablantes (si el pronominal, verbal o el completo). Otra pregunta hemos concentrado al uso de los tiempos verbales y sus formas voseantes. Encima de todo esto el cuestionario ha contenido el espacio libre para que los encuestados hayan podido expresar sus ideas sobre este tema. Los resultados finales del cuestionario completo confirmaron el uso del voseo como el tratamiento informal y el ustedeo como el formal en toda la zona de Argentina. Los hispanohablantes allí prefieren el uso del voseo completo y no hacen diferencia entre los tiempos verbales.

Seznam citované literatury:

BENAVIDES, Carlos (2003): „*La distribución del voseo en Hispanoamérica*“. En: Hispania, Vol. 86, No. 3. pág. 612-623. ISSN 0018-2133

BROWN, R. y GILMAN, A. (1960): „*The pronouns of Power and Solidarity*.“ En: Sebeok, T. (Ed.), *Style in Language*. New York: MIT. pág. 253–276.

CAMPOS, Miguel Calderón (2010): „*Formas de tratamiento*“. En: Milagros ALEZA IZQUIERDO y José María ENGUITA UTRILLA (Coords.): *La lengua española en América: Normas y usos actuales*. Universitat de Valencia, pág. 225-236. ISBN: 978-84-694-0302-0

CAMPOS, Miguel Calderón (2019). „*Pérdida del pronombre vosotros y su paradigma*“. En: *Estudios De Morfosintaxis Histórica Hispanoamericana*. Volumen 1: El Pronombre. Valencia, pág. 125-130. ISBN: 978-84-17203-912-4

CARRICABURO, Norma (1997): „*Las fórmulas de tratamiento en el español actual*.“ Madrid: Arco/Libros. pág: 9-51. ISBN: 84-7635-278-6

FONTANELLA DE WEINBERG, Beatriz (1999): „*Sistemas pronominales de tratamiento usados en el mundo hispánico*“. En: Ignacio Bosque / Violeta Demonte (eds.): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa, pág. 1399-1427.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA/ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009. ISBN 978-84-670-3245-1 (v textu RAE-ASALE)

RONA, José Pedro (1964). En: LIPSKI, John. „*El español de América*“. Madrid: Cátedra, 1996, pág. 28.

RONA, José Pedro. (1964): „*El problema de la división del español americano en zonas dialectales*“. En: *Presente y futuro de la lengua española*. Tome I. Madrid: OFINES, pág. 215-226.

České internetové zdroje:

CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny

- Přístupné z: <https://www.czechency.org/slovník/>

HLADKÁ, Zdeňka. VAŇKOVÁ, Irena (2017): KONOTACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

- Přístupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KONOTACE> (poslední přístup: 3.4.2021)

NEKULA, Marek (2017): ZDVOŘILOST. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

- Přístupné z: <https://www.czechency.org/slovník/zdvorilost> (poslední přístup: 2.2.2021)

NEKVAPIL, Jirí (2017): SOCIOLINGVISTIKA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

- Přístupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLINGVISTIKA> (poslední přístup: 8.2.2021)

Španělské internetové zdroje:

Definición de *voseo*. En: Definición.de. Julián Pérez Porto y Ana Gardey. Publicado: 2015. Actualizado: 2016. Disponible en: <https://definicion.de/voseo/> Consultado: 18 de abril de 2021

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [2.4.-8.4.2021]

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario panhispánico de dudas*, 2005. [versión en línea] <<https://rae.es/dpd/>> [10.2.2021-28.4.2021].

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 23.^a ed., [versión 23.4 en línea]. <<https://dle.rae.es>> [5.1.2021-1.5.2021].

Significado de *Cortesía*. En: Significados.com. Actualizado: 2018. Disponible en: <https://www.significados.com/cortesia/> Consultado: 5 de marzo de 2021

Informace o korpusech CREA přístupné zde: <https://www.rae.es/banco-de-datos/crea>

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

1. ¿De dónde es usted?

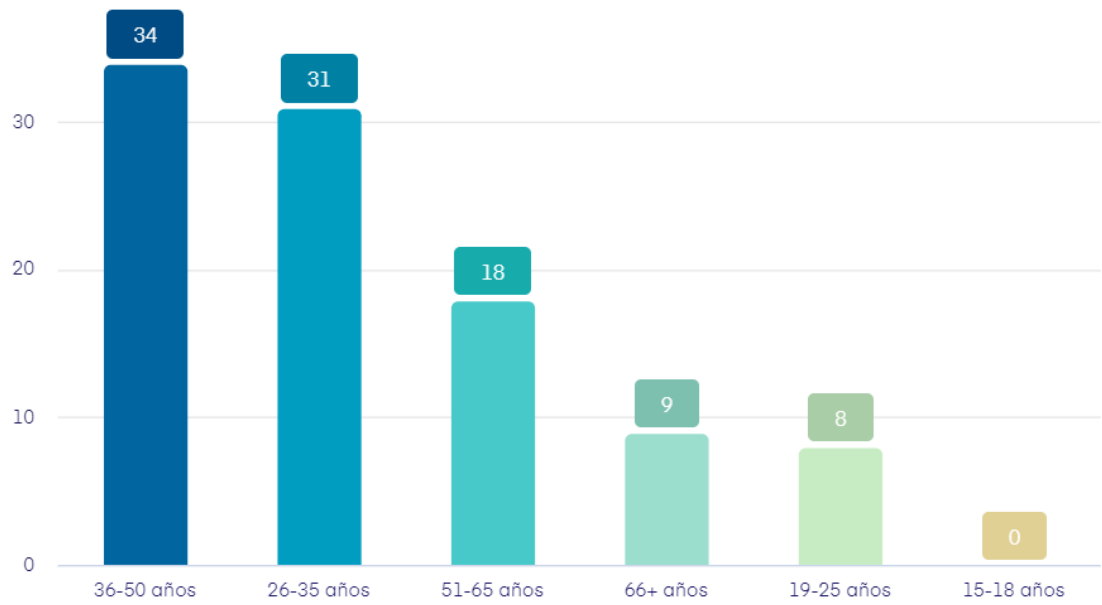
Argentina, Buenos Aires	25	25%
Argentina	15	15%
Buenos Aires, Argentina	5	5%
Argentina, Buenos Aires	5	5%
Argentina	4	4%
Buenos Aires	3	3%
Posadas-Misiones-Argentina	2	2%
Argentina, Ciudad Autónoma de Buenos Aires	2	2%
San Juan – Argentina	1	1%
Argentina, Entre Ríos, Gualeguaychú.	1	1%
Argentina, Córdoba	1	1%
argentina, Ciudad Autonoma de Buenos Aires	1	1%
Argentina, Carlos Casares	1	1%
Argentina, capital federal	1	1%
Argentina, Buenos Aires, Pergamino	1	1%
Argentina Buenos Aires Lujan	1	1%
Argentina, buenos aires, ituzaingo	1	1%
Argentina, La Plata (Provincia de Buenos Aires)	1	1%
Argentina, Buenos Aires, Hurlingham	1	1%
Argentina - Buenos Aires	1	1%
Argentina Buenos Aires	1	1%

Argentina, buenos aires	1	1%
Argentina buenos aires	1	1%
Argentina, Bs As	1	1%
Argentina Bs As	1	1%
Argentina, Brandsen	1	1%
Argentina, Bahía Blanca	1	1%
ARGENTINA, BUENOS AIRES	1	1%
Argentina, Luján (provincia de Buenos Aires)	1	1%
Argentina, La Plata	1	1%
Argentina, Provincia de Buenos Aires	1	1%
Comodoro Rivadavia	1	1%
Comodoro rivadavia	1	1%
Ciudad de Buenos Aires	1	1%
Buenos Aires, Argentina	1	1%
Resistencia, Chaco	1	1%
Argentina, Mar del Plata	1	1%
espada	1	1%
Atgentina	1	1%
Buenos aires	1	1%
Argentina, San Miguel de Tucuman	1	1%
Argentina, San Martín	1	1%
Argentina, San Luis	1	1%
Argentina, San Antonio de Areco	1	1%
ARGENTINA, SALTA	1	1%
Argentinas, ciudad de Buenos Aires	1	1%
Los Cardales, Exaltacion de la Cruz	1	1%

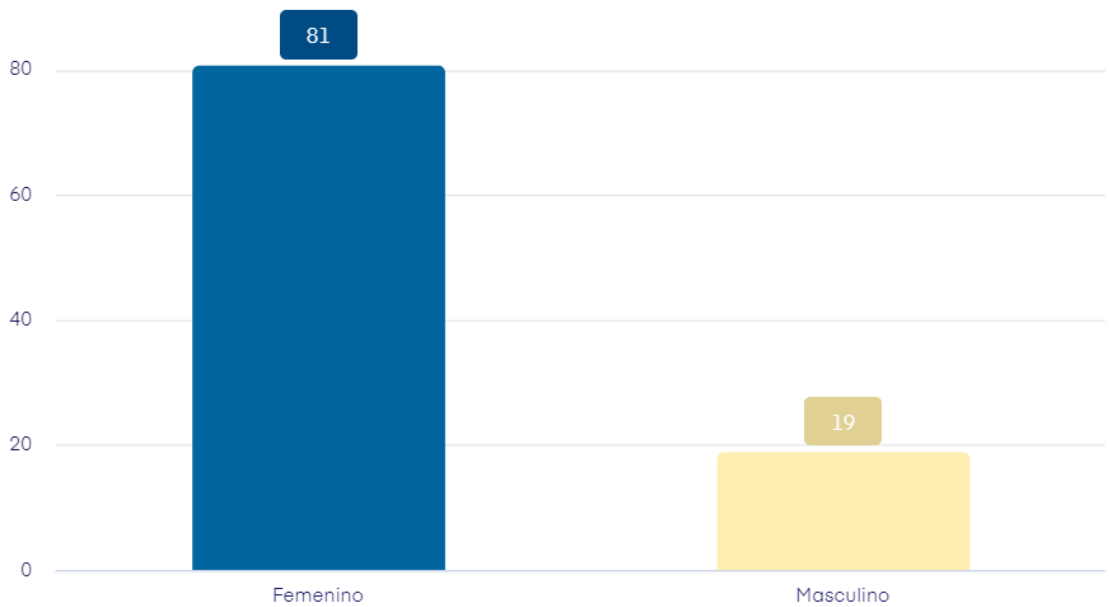
2. Si usted vive en un lugar diferente de su lugar de nacimiento, escríbalo abajo, por favor.

No	44	44%
NO	20	20%
no	14	14%
Si	5	5%
Zarate	1	1%
La Plata	1	1%
Nací en Ciudad de Corrientes-Argentina	1	1%
nací en la ciudad de Buenos Aires	1	1%
Nací en la Ciudad de Corrientes-Argentina	1	1%
Nací en Merlo y vivo en Merlo	1	1%
Nací en Trenque Lauquen	1	1%
Nací en un pueblo del interior de la Provincia de Buenos Aires, hoy vivo en La Plata, capital de la provincia	1	1%
Neuquén	1	1%
Capital Federal	1	1%
Buenos Aires.	1	1%
Se	1	1%
si	1	1%
Si. Crecí en la Ciudad de Merlo Bs As	1	1%
SI: NACÍ EN BUENOS AIRES, A 60 KILÓMETROS DE LA PLATA	1	1%
Si,vivo en lugar diferente del de nacimiento	1	1%
Vivo en Zárate y nació en Capital	1	1%

3. Su edad es...

4. Su sexo es...

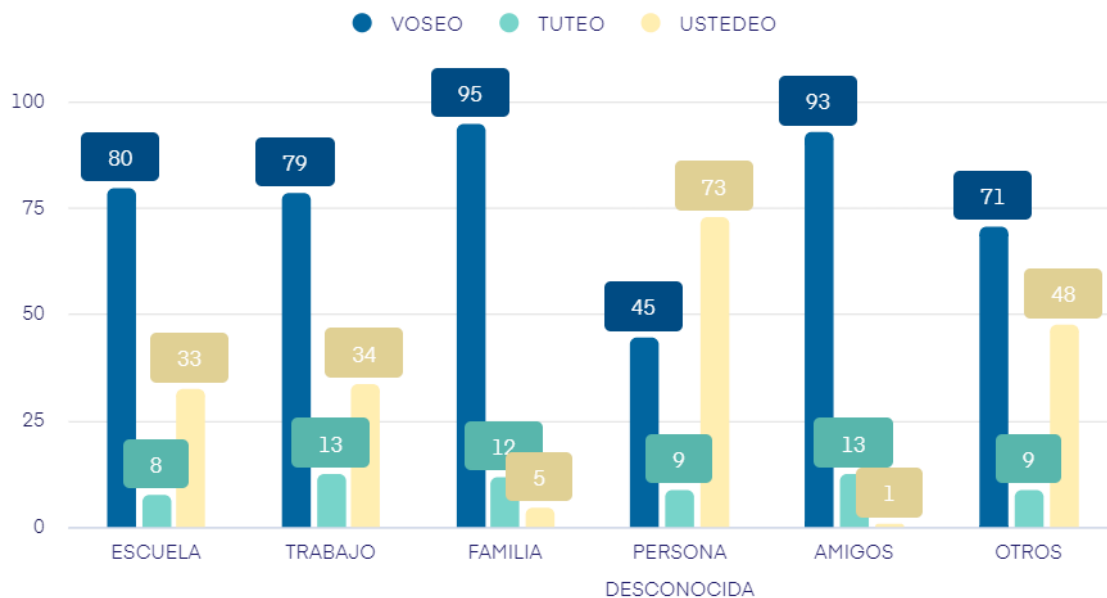

5. Su educación máxima es...

Universidad	32	32%
universidad	7	7%
Universidad	6	6%
Universitaria	6	6%
Universitario	5	5%
Terciaria	4	4%
Instituto	3	3%
Terciario completo	3	3%
universitaria	2	2%
Universidad (en curso)	2	2%
Terciario	2	2%
Terciario	2	2%
univwrsitario	1	1%
Grado superior	1	1%
Instituto	1	1%
instituto terciario	1	1%
Instituto terciario	1	1%
NIVEL Terciario	1	1%
Posgrado	1	1%
POGRADO UNIVERSITARIO	1	1%
Profesorado de Nivel Terciario-Postitulación	1	1%
Profesorado nivel terciario-Postitulación	1	1%
Secundaria	1	1%
secundario	1	1%
Terciario completa. Universitario incompleto	1	1%

Estudiante universitario	1	1%
universidad	1	1%
Escuela Secundaria	1	1%
univesidad	1	1%
UNIVERSIDAD	1	1%
universidad en curso	1	1%
universitario incompleto, terciario completo	1	1%
Universidad en curso	1	1%
Universitario incompleto	1	1%
Universitario	1	1%
universitarii	1	1%
Universitaria en curso	1	1%
Universitaria	1	1%

6. Elija en cual situación usted usa el voseo, tuteo y ustededeo

7. Aquí puede escribir otra situación posible, cuando usaría voseo, tuteo o ustededeo.

SIN RESPONDER	39	39%
Yo suelo tratar a todo el mundo usando el pronombre "vos", incluso cuando hablo con personas mayores. No me gusta marcar la diferencia de edad, o de autoridad, a través de un pronombre.	1	1%
locales, compras,	1	1%
Hijos	1	1%
Escritos académicos y literarios	1	1%
En un negocio	1	1%
en un local comercial,	1	1%
En una llamada telefónica con un desconocido.	1	1%
En una clase virtual por zoom	1	1%
En situación de compra voseo y ustededeo	1	1%
En los mensajes de Whatsapp	1	1%
En general, el usted con una persona mayor que sea desconocida, no conocida, con chóferes de colectivo o empleados de comercios.	1	1%
en fiestas, en la calle, es parte de la vida cotidiana	1	1%
En el único caso que eso el usted es con personas mayores	1	1%
En el pago de un servicio	1	1%
Ninguna ma	1	1%
En el ómnibus, con desconocidos	1	1%
El voceo implica mayor cercanía o paridad en la relación de l@s hablantes	1	1%
El ustededeo lo uso en situaciones de mayor formalidad o con adultos mayores, sobre todo si son desconocidos	1	1%
De compras	1	1%
Cuando se realizan tramites	1	1%
Cuando le hablo a una persona mayor desconocida	1	1%

cuando hablo con personas mayores uso el usted, con jóvenes voseo	1	1%
Consulta médica uso ustededeo	1	1%
Con personas desconocidas o mayores	1	1%
CON PERSONAS ADULTAS, ESPECIALMENTE HOMBRES, CON QUIEN QUIERO MARCAR DISTANCIA	1	1%
Compras, pedido de delivery	1	1%
Boliche, club	1	1%
Algunas salvedad a lo que puse en el punto anterior: uso el usted con personas desconocidas cuando son muy mayores. En los ámbitos educativos, a veces uso usted para docentes o autoridades con las que no tengo mucha familiaridad.	1	1%
Al escribir	1	1%
En Argentina el uso del voseo es generalizado, sólo se usa el ustededeo en situaciones más protocolares o profesionales.	1	1%
-	1	1%
No puedo describir específicamente más situaciones	1	1%
no utilizo el tuteo.Voseo cotidianamente y ustededeo en situaciones formales	1	1%
Voseo, en el gimnasio o centro de entrenamiento	1	1%
Voceo con alumnos/as, compañeros de trabajo y familia de Argentina. Tutto con amigos y primos de Chile. Ustedes con personas desconocidas y familia de Chile. mi familia	1	1%
Utilizo el ustedes cuando me comunico por teléfono con alguien desconocido, con los médicos que me atienden.	1	1%
Utilizo el voseo en todo momento, excepto al dirigirme a una persona mayor de edad desconocida (mayor de 60 años, aproximadamente). En ese caso, utilizo el ustededeo	1	1%
Utilizo el ustededeo cuando hablo con personas mayores.	1	1%
Usted se usa con los profesionales (médicos, abogados, etc)	1	1%
Ustedes con adultos mayores, vídeo con personas de confianza, aunque sean mayores	1	1%
ustededeo n situación de respeto institucional o frente a una clase o en medios virtuales o personalmente ante un desconocido	1	1%
Ustededeo en ámbitos muy formales o personas mayores	1	1%
Ustededeo cuando compro algo.	1	1%

Ustedeo con una persona mayor	1	1%
Ustedeo, con personal médico, de seguridad	1	1%
ustedeo con abuelo paterno	1	1%
no utilizo el tuteo	1	1%
Uso ustedeo cuando me dirijo a gente desconocida. Voseo en ambientes familiares y amistosos	1	1%
Uso el ustedeo cuando le hablo a una persona mayor desconocida	1	1%
Usaría voceo sólo con gente que conozco y tengo confianza y no están en una jerarquía superior en trabajo o estudio	1	1%
Usaría ustedeo con personas mayores	1	1%
Tuteo con extranjeros que hablan castellano	1	1%
solo uso el usted si se trata de personas mayores (por ejemplo más de 60 años)	1	1%
situaciones cotidianas como: compras, llamadas telefónicas, reuniones informales	1	1%
siemPre	1	1%
por lo general utilizo voseo, pero con las personas que conozco y tengo confianza utilizo tuteos	1	1%
Por lo general siempre uso voseo, a no ser que se trate de una persona desconocida mayor, en la cual utilizo el usted.	1	1%
Personas adultas ustedeo	1	1%
Para preguntar algo.	1	1%
Para dirigirme a una autoridad uso USTEDEO. Para dirigirme a mi jefe en el trabajo uso TUTEO. Para dirigirme a mi hermana uso VOSEO.	1	1%
Uso el ustedeo cuando me dirijo a una persona desconocida que es una autoridad (por ejemplo un profesor) o a una persona mayor (ancianos).	1	1%

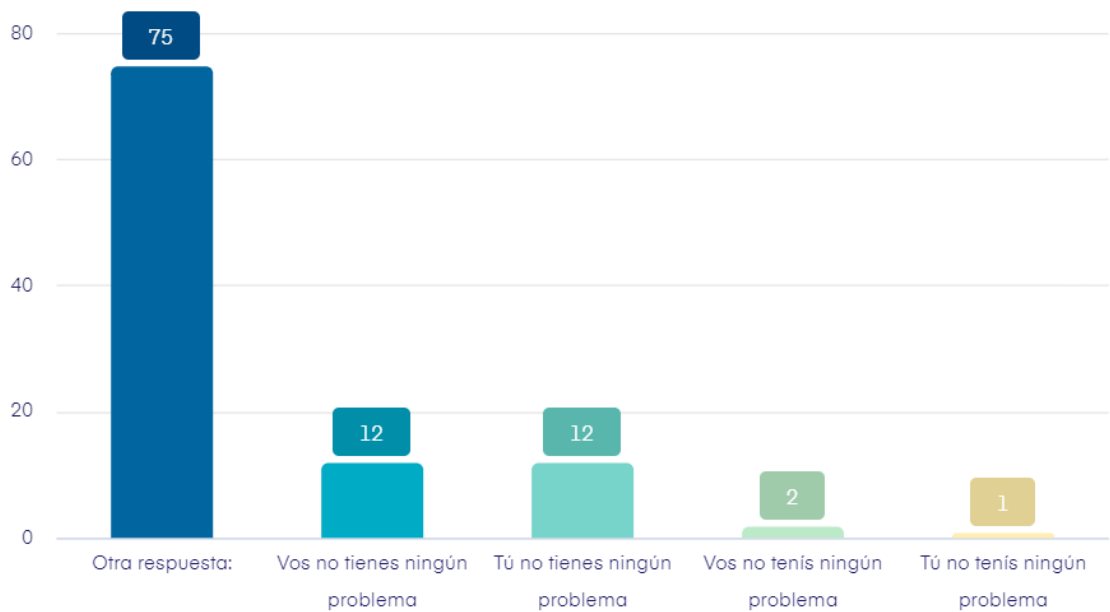
8. ¿Usted prefiere el uso del voseo o tuteo?

Voseo	26	26%
voseo	11	11%
Voceo	2	2%
voso	1	1%
Si	1	1%
Resulta de mejor llegada al otro	1	1%
Prefiero voseo porque así hablamos en la región donde vivo.	1	1%
Prefiero el voseo, porque no utilizo el "tu", ni las personas con las que me relaciono	1	1%
Prefiero el voseo porque me siento más cómoda con su uso	1	1%
Prefiero el voseo porque es la forma predominante en mi país y nos distingue del español neutro que se habla en otros países de America latina.	1	1%
Prefiero el voseo porque es la forma en que se habla en mi región, y considero que por ese mismo motivo es correcto. Aquí nadie utiliza el "tu"	1	1%
Prefiero el voseo, porque es el típico de mi región. Es el que me sale "naturalmente".	1	1%
Prefiero el voseo, por que en mi país se utiliza el vos en vez del tu	1	1%
Prefiero el voseo. En general el tuteo me parece antiguo o un modo que se identifica más con los modos de hablar españoles. Tutear a alguien en Argentina es una rareza.	1	1%
Prefiero el VÍdeo porque es la forma de expresión que domino, que me resulta familiar y al dirigirme a las personas es más amigable	1	1%
Prefiero el uso del voceo, es cultural, así aprendí a hablar y es la forma en que se comunican las personas con las que me relaciono	1	1%
Por costumbre prefiero el vídeo. Es más directo y más empático.	1	1%
No tengo preferencia por ninguno aunque uso predominante el voceo.	1	1%
tuteo	1	1%
No tengo preferencia, el voseo es parte de mi variedad y ni entorno y por eso lo uso. Y en otras partes hablarán de forma diferente y eso está muy bien. Respeto y valoro la gran diversidad de la lengua española.	1	1%
Esta pregunta no es clara. ¿A qué se refiere con "el agua o tuteo"?	1	1%

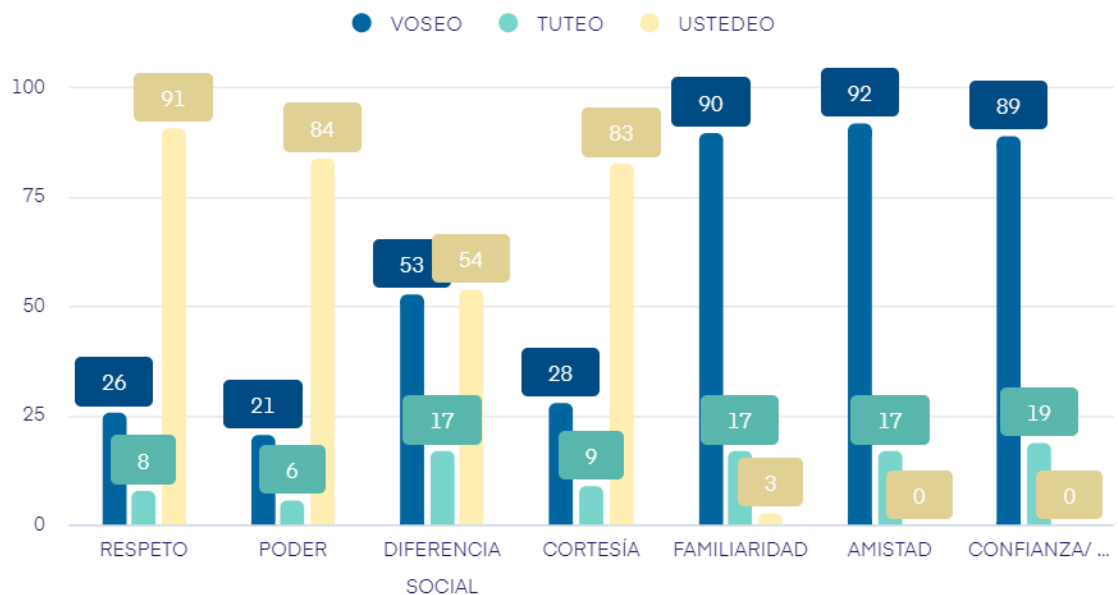
En particular uso ambas depende de la situación y a la persona que me dirija.	1	1%
En mi país de origen el voseo no es una forma frecuente	1	1%
En circunstancias que no es falta de respeto	1	1%
Empleo ambos	1	1%
El voseo, me dan la impresión de que sugiere mayor empatía	1	1%
EL VOSEO. EL TUTEO AQUÍ NO SE USA	1	1%
El voseo	1	1%
el voseo es más natural para mí	1	1%
Depende de la situación y las personas	1	1%
depende de la situación, si es un lugar donde se va a conocer a una persona se la tratará con usted conocer una nueva persona	1	1%
depende de la situación si es algo formal, el voseo es una buena herramienta, si es algo más privado e informal el tuteo es más relajado	1	1%
Depende de la circunstancia	1	1%
NO ES QUE PREFIERA UNO U OTRO, APRENDÍ A COMUNICARME USANDO EL VOSEO, ES UN HABITO LINGÜÍSTICO EN MI REGION GEOGRAFICA	1	1%
Depende de en que país estoy. En Argentina el voseo	1	1%
Tuteo	1	1%
Ustedeo con desconocidos. Voseo con familia y amigos	1	1%
voseo, solo si estoy en un grado de confianza con la persona interlocutora	1	1%
Voseo. Solo con gente mayor que no conozco utilizo el tuteo.	1	1%
Voseo por usarse en mi país	1	1%
Voseo, por una cuestión de costumbre e identidad porteña. El tuteo lo identifico con el castellano neutro u otros acentos latinoamericanos	1	1%
voseo, porque la costumbre al hablar	1	1%
Voseo, porque es mi uso. No tuteo nunca.	1	1%
Voseo. Porque es el que se usa en mi país, y no me siento cómoda usando el tuteo.	1	1%
Voseo, por hábito, costumbre, educación	1	1%
Voseo, no es una cuestión de preferencia, más bien es por la influencia del ambiente.	1	1%

voseo, mi generacion no suele usar el tuteo	1	1%
Voseo. Es un uso propio de la cultura argentina y nos da un color lingüístico frente a otros acentos latinoamericanos	1	1%
Voseo es más natural en mi país	1	1%
Voseo. Es más común en Argentina.	1	1%
Tuteo, porque considero que genera un acercamiento y empatía con el otro	1	1%
Voseo es lo que se usa en Buenos Aires en situación informales	1	1%
Voseo. Es como aprendí a hablar	1	1%
Voseo, en nuestra ciudad no se usamos el tuteo nunca.	1	1%
voseo - en mi país VOS es la forma más habitual, no TÚ	1	1%
Voseo, en argentina, y mas aun en Capital Federal no usamos el "tu"	1	1%
VOSEO	1	1%
Voseo.	1	1%
voseo	1	1%
Voceo . En mi país no es habitual el uso del "tu"	1	1%
Video. En mi ciudad no se suele usar el tuteo, no se acostumbra	1	1%
veseo	1	1%
Voseo es lo más usado en mi región.	1	1%
Claramente voseo, tiene que ver más con nuestra manera de hablar	1	1%

9. Elija la oración más conveniente para usted

10. Relaciona:

11. Si usted prefiere el voseo, ¿Hace alguna diferencia en el uso entre los tiempos verbales?

No	38	38%
no	8	8%
Si	4	4%
NO	3	3%
Utilizo el voseo en todos los tiempos verbales, sin diferencias.	1	1%
En el presente, pasado, futuro y los modales	1	1%
No, solo en la pronunciaci3n	1	1%
no se diferencia entre los tiempos verbales	1	1%
No, puedo decir vos en diferentes tiempos verbales	1	1%
No, ninguna diferencia, siempre utilizo el voseo	1	1%
No, lo utilizo con cualquier tiempo verbal	1	1%
No, lo uso en todos los tiempos	1	1%
No. Lo uso con todos los tiempos verbales.	1	1%
No hago diferencia. Uso voseo con todos los tiempos verbales.	1	1%
no hago diferencia.Los utilizo normalmente	1	1%
No, uso el voseo en todos los tiempo verbales.	1	1%
no hago diferencia.Los uso normalmente	1	1%
No	1	1%
Ninguna	1	1%
Lo uso todo el tempo	1	1%
Lo uso en todos los tiempos verbales, no hago diferencia	1	1%
Lo uso en pasado, presente y futuro	1	1%
Generalmente en tiempo presente	1	1%
Es una pregunta extraña... Lo uso en todos los tiempos y modos verbales (alternar VOS y TÚ me parece inconsistente. Alternar VOS y USTED sí tiene sentido.)	1	1%

Esta pregunta no es clara.	1	1%
En todos los tiempos	1	1%
No. En todos los tiempos.	1	1%
no, uso todos los tiempos	1	1%
No uso el voseo en todos los tiempos verbales	1	1%
Para nada, el vos lo aplico a todo	1	1%
uso habitus	1	1%
Uso el voseo solamente en el tiempo presente	1	1%
Uso el voseo en todos los tiempos verbales	1	1%
Uso el voseo en todos los tiempos verbales. La única excepción es probablemente construcciones como "vos hiciste" (=tú hiciste) en lugar de "vos hiciste(i)s", que habría sido la forma esperada. Sin embargo, esta última forma está bastante estigmatizada en mi entorno.	1	1%
Uso el voseo en todos los tiempos verbales	1	1%
uso el voseo en distintas ocasiones y tiempos verbales	1	1%
Uso el voseo con todos los tiempos verbales	1	1%
Uso el voseo en todos los tiempos verbales	1	1%
Uso distintos tiempos verbales con el voseo	1	1%
No, utilizo el voseo en todos los tiempos verbales	1	1%
también con otros tiempos, por ejemplo el pasado: ¿vos fuiste a Mendoza?	1	1%
En el presente	1	1%
sin diferencia	1	1%
si hago diferencia	1	1%
Si, en el tiempo presente	1	1%
SI, EN EL PRESENTE Y SIEMPRE	1	1%
Siempre lo uso. Vos fuiste, vos habías ido, etc	1	1%
Si con el uso del vos conjugamos los verbos diferente, pero lo utilizamos con todos los tiempos verbales	1	1%
si	1	1%

se pude usar en varios tiempor verbales como por ejemplo, ustedes estan juntos? o ustedes solian andar juntos?	1	1%
--	---	----

Sí, siempre utilizo las formas de voseo. En los pretéritos coinciden con las formas de tuteo, pero el pronombre sigue siendo voseo. Vos tenés, tené vos, vos tuviste, vos tenías, vos tendrás.	1	1%
--	---	----

12. ¿Usted es el usuario del voseo pronominal, verbal o la mezcla de ambos?

Ambos	21	21%
mezcla de Amos	8	8%
Mezcla de Amos	7	7%
La mezcla de Amos	5	5%
Mezcla	4	4%
Amos	4	4%
No	2	2%
Pronominal	2	2%
Ambos.	2	2%
Yo utilizo ambos, tanto el voseo pronominal como el verbal.	1	1%
Nose	1	1%
no se	1	1%
Ambod	1	1%
No entiendo	1	1%
No comprendo la pregunta	1	1%
Mezclo ambos.	1	1%
Mezclo	1	1%
Mezcla de ambos.	1	1%
mezcla de Amos	1	1%
No suelo usar ningún voseo	1	1%
mezcla	1	1%

La mezcla de Amos	1	1%
la mezcla de Amos	1	1%
Es voseo pronominal, no reemplaza el verbo sino es sujeto de las oraciones	1	1%
Esta pregunta no es clara.	1	1%
creo que de la mezcla	1	1%
Amos	1	1%
Ambos, pronominal y verbal.	1	1%
Ambos, porque no es necesario mencionar el pronombre cuando el verbo ya está conjugado. Puedo decir "te acordás de esa canción?" O " vos te acordás de esa canción?" Indistintamente	1	1%
Ambos. Digo Vos estás	1	1%
Lo uso verbalmente. No lo uso como pronombre "estilo uruguayo". Por ejemplo; vos fuiste, vos vas a ir. Nunca digo: "¿Cómo te va? Vos"	1	1%
Por lo general pronominal	1	1%
No entiendo la pregunta	1	1%
pronominal	1	1%
Voseo pronominal	1	1%
voseo pronominal	1	1%
Verbal	1	1%
Utilizó el voseo tanto pronominal como verbal (las formas verbales que utilizo son las que se usan en la variedad rioplatense)	1	1%
Uso el vos cómo pronombre personal en reemplazo del Tú y según los casos la forma verbal también cambia, por ejemplo: vos tenés en lugar de Tu tienes, vos sabés en lugar de tú sabes, callate vos en lugar de Cállate tú, etc	1	1%
Uso ambos. Adapto los verbos al voseo. Por ejemplo: "Vos salís".	1	1%
Una mezcla de algo.	1	1%
Todos	1	1%
SIEMPRE USO EL VOSEO	1	1%
Prenominal	1	1%
Si	1	1%

SI	1	1%
Pronominal. ¿ Vos comés pizza? Se contrasta con otras personas	1	1%
Pronominal seguro, por el verbal no estoy seguro de distinguir la diferencia	1	1%
Pronominal: vos cantás y jugás a la pelota.	1	1%
pronominal y verbal	1	1%
Pronominal y verbal	1	1%
Ambbos	1	1%
si	1	1%
PRONOMINAL Y VERBAL	1	1%

13. Si usted tiene algún comentario, déjemelo aquí, por favor.

	61	61%
No	3	3%
Ninguno	3	3%
Gracias	2	2%
Yo en argentina utilizo siempre el vos, el usted en caso de que sea una persona mayor/anciana. El tuteo solo lo puedo llegar a utilizar si hablo con un extranjero latino que vive acá (venezolano, colombiano) sino no lo uso nunca.	1	1%
Me pareció muy interesante la encuesta.	1	1%
Me da la impresión de que el titulo es muy abarcativo: "el voseo americano". Esta mas circunscripto a Latinoamerica, y mas precisamente a Argentina	1	1%
La palabra "elija" se escribe sin "h". Hay algunas preguntas que no son claras.	1	1%
Gracias a ustedes por permitimos participar en este Trabajo.	1	1%
Gracias!	1	1%
Éxitos en tu proyecto! Contá conmigo para lo que mi contacto: Caroladenevi@gmail.com	1	1%
-	1	1%
En mi región suele utilizarse el "usted" como una forma de mostrar respeto. A mi me resulta muy distante hablarle a alguien de esa manera. Pero a les niños se les suele enseñar esa manera de dirigirse a una persona mayor.	1	1%

En Buenos Aires y alrededores no utilizamos nunca el tú en la oralidad (si tutea, es uruguayo/a). Antiguamente se enseñaba en la escuelas argentinas como una forma "más culta" de hablar. Por eso muchos adultos mayores suelen utilizar el tuteo como una forma más formal o "correcta". Entendemos perfectamente el tuteo de la Literatura y de la televisión extranjera.	1	1%
el uso del tuteo no es utilizado en la región en que vivo,sólo ustededeo y voseo.El tuteo hace lgunos años es uutilizado por los niños imfluenciados por los contenidos importados de los medios de comunicación	1	1%
De nada , que te vaya bien	1	1%
De nada	1	1%
de nada	1	1%
Acerca del punto 10. La diferencia fundamental entre VOS y USTED en mi país (Argentina) tiene que ver con el grado de cercanía o distancia que se elige establecer con la persona a la que le hablo. A veces se cree (y se enseña) erróneamente que es cuestión de respeto. Es posible usar USTED y no ser respetuoso ni cortés.	1	1%
en mi país casi no se usa el tuteo	1	1%
Mucha suerte con tu tesis :)	1	1%
mucha suerte!	1	1%
no	1	1%
Y	1	1%
un placer!	1	1%
Tuve al principio dudas sobre la diferencia entre ustededeo y tuteo.	1	1%
Soy docente de escuelas de zonas vulneradas socioeconómicamente, y la mayoría de mis alumnos utilizan el voseo, con excepción de algunos casos de chicos que provienen de Paraguay o Bolivia, que suelen usar más el ustededeo	1	1%
Soy docente de escuela primaria y, en ocasiones, noto que mis alumnos mezclan formas como "Vos tienes que hacer tu tarea". Se lo atribuyo a la exposición al español neutro de ciertos contenidos de redes sociales y TV a los que los chicos están frecuentemente expuestos. De todas maneras, suele ser una etapa pasajera, ya que a partir de lso 12 años aproximadamente abandonan esa mezcla y pasan a utilizar el voseo pronominal y verbal.	1	1%
solo uso usted para la gente de la tercera edad.	1	1%
Siento que en algunos ítems costó interpretar lo planteado, debería ser chequeado	1	1%
Si esta frase la escribiera para la segunda persona del singular, en lugar de decir: Déjameló aquí, diría: dejámelo aquí	1	1%
No sé hace referencia al uso de vos sin el pronombre personal	1	1%

No me gusta usarlo con el negativo. Vos no sabés.	1	1%
No gracias	1	1%
No comprendo el objetivo de la encuesta	1	1%

V případě zájmu o nahlédnutí do kompletního dotazníku včetně všech odpovědí a souhrného výsledku, je možné jej zpřístupnit.